IZDAJA ZA GORIŠKO IN BENEČIJO

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VIII. Štev. 307 (2303) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. 1. gr. TRST, nedelja 21. decembra 1952 Cena 25 lir

OBLJUBA DELA DOLG!

Predstavnik ZVU je 10. marca 1949 na javni tiskovni konferenci svečano izjavil:

«SČASOMA BO ZVU RAZVELJAVILA VSE ZAKONE FAŠISTIČNEGA IN DRUGEGA IZVORA, KI SO PADLI V POZABO».

Danes vsi na veliko zborovanje v Nabrežini proti uveljavljanju fašističnih zakonov!

Za slovenska imena naših vasi! Za narodno enakopravnost!

Govorili bodo župan Josip Terčon in svetovalci Srečko Colja, Drago Legiša in dr. Jože Škrk

Začetek ob 14. uri

Koordinacijski odbor za zborovanje v Nabrežini je sklical za danes ob 12. uri v Nabrežini konferenco, na katero so bili vabljeni: vsi občinski svetovalci izvoljeni na Listi slovenske skupnosti, kandidati Liste slovenske skupnosti za občinsko občino, občinski svetovalec Ljudske fronte dr. Jože Dekleva, občinski svetovalec Slovenske narodne liste dr. Agneletto in občinski svetovalec Ljudske zveze za neodvisnost Vatovec Marij.

Na konferenci bodo razpravljali in sklepali o zadnjih dogodkih v nabrežinski občini in o spomenici vsebujoči nacionalne zahteve slovenskega naroda tega področja.

Zaradi veljavnosti fašističnih zakonov, zaradi zapostavljanja slovenskega jezika, zaradi krivic, ki jih trpi slovensko prebivalstvo na našem ozemlju — bo danes popoldne v Nabrežini zborovanje, ki so ga sklicali predstavniki vseh političnih skupin, zastopanih v devinsko-nabrežinskem občinskem svetu. Kominformistov ne bo, kajti po naročilu svojega vodstva so porušili enotnost protifašistične fronte, ko so se vsi svetovalci nabrežinskega občinskega sveta dvignili proti nezaslišani zahtevi predsednika cone Palutana in konsekventa povelj nika gen. Wintertona, ki je zahteval na podlagi fašističnega zakona da se odstranijo dvojezični napisi ob dohodih v Sesljan, Devin in Štivan.

Ne gre samo za dvojezične napise, ki jih je postavila devinsko-nabrežinska občina na zahtevo občanov. Gre za mnogo več: za ohranitev slovenske zemlje in slovenskega naroda, ki prebiva na ozemlju, ki loči Trst od Italije; gre za pridobitev onih pravic, ki so nam zajamčene po mirovni pogodbi in po listini o človekovanskih pravicah, a so za nas Slovence ostale le mrtva beseda na papirju; gre za uveljavitev enakopravnosti slovenskega naroda z italijanskim življem in za ukinitev onih fašističnih zakonov, s katerimi je fašistična Italija skušala spremeniti narodnostno lice naše slovenske zemlje.

Spor, ki je nastal med devinsko-nabrežinsko občino in predsednikom cone Palutano in gen. Wintertonom, je danes več ali manj vsakomur znan.. Kljub temu je prav, da na podlagi tega spora, ki karakterizira politiko italijanskih šovinistov, pregledamo potek dogodkov, ki so privedli do današnjega protestnega zborovanja.

Občinski svet občine Devin-Nabrežina je pred leti sklenil, da postavi ob dohodih v vse vasi občine dvojezične napise s krajevnimi imeni. Sklep je bil kmalu za tem izvršen, le za Sesljan, Devin, Štivan in Nabrežino se je stvar zavlekla vse do pred kratkim, ko so tudi v teh vaseh postavili omenjene napise. Slovenski napisi, pa čeprav združeni z italijanskimi, so zbodli predsednika cone, ki je zahteval od županstva da napise odstrani. Zupan je zahtevo odklonil, kasneje tudi občinski svet ki je na svoj sklep potrdil tudi na izredni seji. Nedolgo za tem je prišel na županstvo v Nabrežini posebni komisar, ki ga je poslal predsednik cone Palutan, da odstrani napise. Toda zaradi nenadnega ukaza iz Trsta je svoj namen opustil in odšel, ne da bi kaj opravil.

Dva dni kasneje je poveljnik področja gen. Winterton poklical nabrežinskega župana in mu po vojaško zapovedal, da mora napise odstraniti. Ker občina napisov ni odstranila, je to storilo enajst skupin policajev, ki so napise tudi zaplenili.

Pisanje italijanskih iredentističnih listov, ki so po svoje spremljali potek dogodkov, nam nudi dovolj jasno sliko o namerah in ciljih uvladnih krogov, ki jih dobro poznamo. Zakaj ne bi smeli obstajati dvojezični napisi? Zato, tako pišejo ti listi, da ne bi potniki iz Italije dobili neugodnega vtisa in podvomili v resničnost pravljic o «italianissimi» zemlji, ki veže Trst z Italijo. Zaradi tega naseljujejo nabrežinsko in devinsko zemljo s priseljenci, ki jih je do sedaj 600 po številu — brez stalnega bivališča sicer — a pod nadzorstvom ljudi, ki imajo najtesnejše stike z zloglasnim rimskim uradom za obmejno cono. Teh 600 bo poleg tistih, ki so si po zakonu pridobili rezidenco v zadnjih povojnih letih, povečalo število tistih, ki so bili v tej občini naseljeni v času fašistične vladavine. Sovinisti se pri tem ne strašijo nobenih žrtev, ne moralnih ne materialnih; ribiška vas ob izlivu Timava v morje je dovolj zgovoren primer za to.

Cilj je torej samo eden: ustvariti umeten most med Trstom in italijanskim nacionalnim ozemljem ter na ta način opravičiti in zadostiti pohlepu italijanskega imperializma.

Primer devinsko - nabrežinske občine je pa le del skrbno preračunane politike, ki jo vodijo iredentisti v coni A Tržaškega ozemlja proti slovenskemu prebivalstvu. Vsakodnevna borba, ki jo morajo voditi Slovenci proti šovinističnim naklepom na področju šolstva, jezikovne enakopravnosti, kulturnega izživljanja itd., nam dokazuje resnost položaja. Pri izvajanju te politike so italijanski šovinistični krogi našli dragocene zaveznike: Zavezniško vojaško upravo, ki z raznimi ukazi in odloki dejansko podpira njihovo politiko na škodo slovenskega prebivalstva ter kominformiste, ki so se ob vseh važnejših prilikah postavljali na stran iredentistov. Zadnje izdajstvo v Nabrežini, da ne govorimo o marčnih dogodkih itd., nam to potrjuje.

Proti vsemu temu, za dosego pravic, ki nam kot narodu, ki prebiva 1300 let na tej zemlji, pritičejo, bomo dvignili svoj glas na današnjem zborovanju v Nabrežini. Naj ne bo Slovenca in Slovenke, ki se ne bi zavedal važnosti položaja in s svojo prisotnostjo ter s svojim glasom povedal: Tu smo in tu ostanemo!

Sinoči je bil v Bazovici sestanek Osvobodilne fronte, na katerem so prisotni obravnavali zadnje dogodke v zvezi z nabrežinsko afero. Po daljši diskusiji so izglasovali naslednjo resolucijo, ki jo bodo poslali Zavezniški vojaški upravi:

«Vaščani Bazovice, zbrani na sestanku 21. dec. 1952 ostro protestiramo proti sklepu Palutana in pristanku gen. Wintertona zaradi odstranitve dvojezičnih napisnih tabel, ki so označevale imena slovenskih vasi ob naši obali.

Z ogorčenjem jemljemo ta neciviliziran akt ZVU in predsednika cone na znanje in z gnusom ugotavljamo, da se v civilizirani Evropi po zmagoviti vojni nad fašizmom še vedno upoštevajo zakoni, ki jih je podpisoval zločinski duce.

Zahtevamo uveljavitev dvojezičnih napisov po naših vaduče.

Na protestnem zborovanju na Kontovelu pa so sprejeli naslednjo resolucijo:

«Kmetje in delavci, prebivalci Kontovela, ki že stoletja v potu svojega obraza obdelujemo to našo slovensko zemljo protestiramo proti grobi diskriminaciji, ki se vrši nad nami, ko se nam zopet kratijo najosnovnejše pravice, to je, da našo slovensko zemljo lahko po naše, po slovensko imenujemo.

Spomenik padlim v narodnoosvobodilni borbi tu gori na našem griču priča, koliko smo dali za našo svobodo v borbi proti fašizmu, in bodi to tudi svarilo vsem pohlepnežem po naši zemlji, da smo vedno pripravljeni dati še več za ohranitev tega, kar je od nekdaj naše».

Nadaljnji protesti v jugoslovanski coni

KOPER, 20. — Z današnje seje okrajnega ljudskega odbora in sveta proizvajalcev so poslali maršalu Titu naslednjo resolucijo:

«Novoizvoljeni okrajni ljudski odbor in zbor proizvajalcev zasedata pod vtisom vaših odločnih besed tudi v zadnjem govoru v Smederavski Palanki, ko nesramnim hujskačem in spletkarjem, današnjim odgovornim voditeljem Italije, ki skušajo segati s svojo neutešljivo osvajalno požrešnostjo po našem ozemlju preko Soče odgovarjamo: «Dokler smo živi, ne boste videli cone B!» V teh besedah vidimo vašo voljo in voljo vseh jugoslovanskih narodov. Mi se vam zahvaljujemo za tako odločno in pravično stališče in izjavljamo, da velja to tudi za nas in vse prebivalce našega teritorija.

Pozdravljamo sklep zvezne vlade o prekinitvi diplomatskih odnosov z Vatikanom ki se ne samo vmešava v notranje zadeve naših narodov, ampak je inspirator mednarodne hujskaške gonje proti jugoslovanskim narodom.

Hkrati protestiramo proti zahodnim zaveznikom, ki dajejo potuho napadalcu ali nasedajo njegovim imperialističnim aspiracijam na škodo naše zemlje in našega življa S policijsko odstranitvijo slovenskih napisov v coni A, ki jih je po nalogu italijanskih oblastnikov odredila anglo-ameriška vojna uprava se približujemo stanju iz sramotnih časov Mussolinija. V teh in takih ukrepih vidimo neposreden napad na zadnje ostanke demokracije v Trstu, ki ima samo škodljive posledice in onemogoča mirno sožitje med prebivalstvom različnih narodnosti v Trstu in kvari odnose med narodi.

Prosimo vas, da se zavzamete na merodajnem mestu za pravice slovenskega življa v Trstu, ki mu življenje in obstoj ogroža italijanski imperializem ob pomoči odgovornih funkcionarjev anglo-ameriške vojne uprave».

V resoluciji, ki so jo naslovili na zunanjega ministra Edvarda Kardelja, izražajo ogorčenje vsega delovnega ljudstva koprskega okraja zaradi krivičnega in protidemokratičnega ravnanja generala Wintertona, ki je izdal ukaz o odstranitvi dvojezičnih napisov v slovenski občini Devin-Nabrežina. Ta postopek poudarja resolucija, je v nasprotju z najosnovnejšimi načeli demokracije, ter najosnovnejšimi težnjami delovnega ljudstva, tako slovenskega kot italijanskega, na Tržaškem».

Resolucija nadalje poudarja da je dalo tržaško prebivalstvo velik prispevek k zavezniški stvari in hotelo hkrati uničiti fašizem in vsako sled prizadejanih krivic, predvsem pa posledice načrtnega raznarodovanja slovenskega prebivalstva.

To bi morali upoštevati predstavniki Zavezniške uprave, ki danes v nasprotju z vsemi obljubami dopuščajo, da fašistični elementi vedno bolj provokatorsko dvigajo svoje glave, da ti elementi rovarijo v okviru akcije reakcionarnih krogov in italijanskih iredentistov proti demokraciji, predvsem pa na škodo osnovnih pravic slovenskega prebivalstva.

Resolucija zaključuje, da je prebivalstvo koprskega okraja ogorčeno zaradi ravnanja angloameriških vojaških oblasti, in opozarjajo tukajšnje in svetovno javno mnenje, da toleriranje fašističnih provokacij v coni A ne žali samo demokracije, temveč spodbuja tiste sile, ki so v glavnem vzrok za nemire na tem važnem evropskem področju. Hkrati okrajni ljudski odbor protestira proti temu, da ZVU na Tržaškem ozemlju še ni ukinila fašističnih zakonov.

«Okrajni ljudski odbor je sklenil, zaključuje resolucija, zaradi tega obrniti se do vas, tov. Kardelj, da kot zunanji minister zvezne vlade posredujete pri pristojnih organih in osebnostih, da se preneha protidemokratično ravnanje, ki se še danes izvaja pod pritiskom italijanskih klerofašističnih krogov v coni A Tržaškega ozemlja».

Urnik avtobusov za zborovanje v Nabrežini

Iz Medje vasi ob 12.20;
iz Štivana (cesta na Gorico) ob 12.25;
iz Devina (na trgu) ob 12.30;
iz Sesljana ob 12.35;
iz Cerovelj (pred gostilno Legiša) ob 13.10;
iz Mavhinj (pred gostilno Terčon) ob 13.20;
iz Prečnika (gorenji) ob 13.25;
iz Sempolaja (pred Furlanovimi) ob 13.30;
iz Bazovice (izpred gostilne Presel) ob 12.45, skozi Padriče, Trebče, Opčine (pred kinodvorano), Prosek (na Kržadi) v Nabrežino;
iz Ferneč (izpred gostilne) ob 12.45, skozi Col, Veliki Repen, Briščike - križišče za Repnič ob 13. uri, skozi Repnič, Zgonik, Saležd, Gabrovec v Nabrežino.
Iz Vižovelj (pred postajo) ob 13.40.
Iz Sesljana (s ceste Vižovlje - Sesljan) ob 13.45.

Vozni red avtobusov in vlakov iz Trsta v Nabrežino in nazaj

Odhod avtobusov iz Trsta: 10, 12.20, 13.15.
Odhod vlakov iz Trsta: 13.40, 12.30 (bivio).
Odhod avtobusov iz Nabrežine v Trst: 15.40, 16.45, 18, 21.50, 0.10.
Odhod vlakov iz Nabrežine v Trst: 16.34, 19.55, 21.34.

OBTOŽBE SOMALIJCEV PROTI ITALIJI V OZN

Fašistični zakoni v Somaliji ostali še vedno v veljavi

Italija krši konvencijo o človeških pravicah v Somaliji, kjer bivši fašisti še dalje preganjajo prebivalstvo. Življenjska raven prebivalstva pada. Glavna skupščina OZN bo odložila zasedanje na 24 februar

NEW YORK, 20. — V odboru za skrbništvo OZN so včeraj zaslševali somalske predstavnike. Govorila sta predstavnik somalske mladinske zveze Abdulah Issa in predstavnik somalske narodne zveze Salah Omar. Issa je obžaloval, da kljub temu, da je skupščina že pred tremi leti sklenila da mora Somalija dobiti polno neodvisnost po desetih letih italijanskega skrbništva, ni bilo do sedaj nič na pravljenega za izvajanje tega sklepa. Obtožil je Italijo, da krši konvencijo o človeških pravicah v Somaliji, kjer bivši fašistični voditelji še dalje preganjajo nacionalistične elemente. Fašistični zakoni so ostali v veljavi, med prebivalstvom je velika brezposelnost njegova življenjska raven pada. Na koncu je Issa pozval Združene narode, naj nudijo Somaliji tehnično pomoč.

Težnje in upravičene pritožbe somalijskega ljudstva je podprl tudi jugoslovanski delegat.

Glavna skupščina je danes sklenila ustanoviti posebno komisijo 15 članov, ki naj proučí vprašanje definicije napadalca. Komisija, ki se bo sestala prihodnje leto, bo predložila na 9 zasedanju skupščine razne načrte definicije ki temeljijo na priporočilih držav članic.

Skupščina je odobrila tudi številne resolucije, ki so jih bili sprejeli v posameznih odborih.

Najvažnejši sklep posebnega političnega odbora, ki so ga sprejeli včeraj, je ustanovitev odbora 22 članov, ki naj proučí vprašanje sprejema novih članic in naj poroča na prihodnjem zasedanju glavne skupščine. Proti temu sklepu so glasovali samo delegati sovjetske skupine.

Skupščina je odobrila tudi sklep političnega odbora, da se pozovejo štiri zasedbene sile v Avstriji, naj pripravijo pogodbo o Avstriji. Med številnimi sklepi posameznih odborov, ki jih je skupščina odobrila, je tudi načrt ki se nanaša na žensko enakopravnost.

Pozneje je skupščina sklenila, da bo svoje delo v torek 23. decembra odložila in ga nadaljevala 24. februarja, ali pa pred tem dnem, če bo imel predsednik to za umestno.

Samovolja ZSSR na donavski konferenci

BEOGRAD, 20.

Na današnji seji donavske komisije so ponovno izvolili za predsednika komisije romunskega delegata Preoteasa, za tajnika pa sovjetskega delegata Kononova. Namesto dosedanjega podpredsednika komisije, ki je bil češkoslovaški delegat, so izvolili madžarskega delegata.

Jugoslovanski delegat Djurič je v zvezi z izvolitvijo delegatov bloka sovjetske večine na odgovorna mesta poudaril, da so s to izvolitvijo ponovno poteptali princip enakopravnosti, ker je večina v komisiji ponovno onemogočila vsako udeležbo Jugoslavije v upravi donavske komisije. Djurič je odločno nastopil proti kandidaturi sovjetskega delegata, ker je imela Sovjetska zveza že tri leta mesto sekretarja v komisiji in bi moralo po načelu enakopravnosti ta funkcija pripasti drugi državi. Na izjavo romunskega delegata, da bi se lahko jugoslovanska delegacija že naučila, da z dosedanjim stališčem ne bo dosegla nikakršnega uspeha, je jugoslovanski delegat odgovoril, da jugoslovanska delegacija brani suverene pravice in zakonite interese svoje države in da ne bo spremenila svojega stališča samo zato, da bi dosegla navidezen uspeh v komisiji, ker bi s tem prenehala biti zastopnik socialistične Jugoslavije. Na prihodnji seji, ki bo v ponedeljek, bodo razpravljali o prometu v Sipskem kanalu.

Madžarski vojaki bežijo v Jugoslavijo

BEOGRAD, 20.

Trije madžarski vojaki, pripadniki obveščevalne službe so pribežali v Jugoslavijo. Izjavili so, da nočejo več služiti režimu, ki zatira madžarsko ljudstvo. Izjavili so tudi, da morajo posebne vojaške enote prisilno izseljevati prebivalstvo z obmejnih področij. Madžarski politični in vojaški voditelji pripravljajo psihološko svoje vojake za napad proti Jugoslaviji. Ob jugoslovanski meji povečujejo vojaške enote in gradijo vojaške objekte.

Papagosove izjave

ATENE, 20. — Predsednik grške vlade Papagos je izjavil dopisniku londonskega lista «Daily Mail», da je treba okrepiti grško, turško in jugoslovansko vojsko. Dejal je, da na zahodu pogosto «podcenjujejo strateško važnost Balkana» in poudaril, da je potrebna čim tesnejša obrambna zveza med Grčijo, Turčijo in Jugoslavijo.

Te dni bo prispelo v Jugoslavijo okrog 150 jugoslovanskih državljanov, ki so zbežali po vojni v Grčijo. Grške oblasti so pokazale dobro voljo in omogočile tem ljudem povratek v domovino.

Odložitev pogajanj zaradi Sudana

KAIRO, 20. — Britanski predstavniki so zahtevali in dosegli odložitev obnovitve angleško-egiptovskih pogajanj o Sudanu.

Kakor trdijo nekateri egiptovski krogi, zahtevajo baje Angleži, naj bi guverner za Južni Sudan ohranil posebno oblast, in trdijo, da ne morejo izprazniti Sudana pred potekom dveh let.

NEW YORK, 20. — Za novega načelnika mehiške delegacije pri OZN je bil imenovan Luis Quintanilla namesto Padilla Nerva, ki je postal zunanji minister.

Trgovinski sporazum med Jugoslavijo in Švedsko

BEOGRAD, 20.

Trgovinski razgovori med Jugoslavijo in Švedsko, ki so se začeli v Beogradu 1. oktobra lani, so se končali danes v Stockholmu s podpisom protokola o blagovni izmenjavi za tekoče finančno leto. Obseg blagovne izmenjave predvideva vrednost okrog 40 milijonov švedskih kron za obe stranki

DALLAS, 20. — Belgijski poslanik v Washingtonu Silver Cruys je govoril pred odborom za svetovne zadeve in predlagal ustanovitev programa, ki ga imenuje «točka 5». Ta program naj bi omogočil s pomočjo ameriških kapitalov in evropskih tehnikov industrializacijo mladih držav, kakor so Kanada, Brazilija in Mehika.

KAPITULACIJA tuniškega beja

Pod močnim francoskim pritiskom je bej včeraj odobril dva ukaza o reformah, ki jih zahteva francoska vlada. Neodestur pred aga ski con e „protiimperialistčnega kongresa" v Kairu

TUNIS, 20. — Tuniški bej je kapituliral pred francoskim pritiskom in je postavil svoj pečat na dva dekreta, ki mu ju je predložil v ponedeljek generalni rezident, in ki se nanašata na reforme, ki jih zahteva Francija. Ultimat francoske vlade je v Tunis prinesel generalni rezident De Hautecloque, beju pa ga je danes zjutraj izročil namestnik rezidenta Robert De Boissesson.

Uradni predstavnik rezidence je sporočil tisku, da je bej izročil Boissessonu dva dekreta s svojim pečatom in da je obljubil, da bo v bližnji bodočnosti odobril vse ostale dekrete. Prva dva dekreta, ki ju je bej odobril, se nanašata na tuniške občinske svete in na okrajne svete. Gre za dva dekreta, glede katerih je bilo še najmanj nesporazuma. Ostali dekreti, ki jih je približno 60, se nanašajo na finančna in druga vprašanja. Francoski predstavnik je izjavil, da «je za sedaj izključena možnost odstranitve kakega člana bejeve družine».

Ni točno znano, kakšna je bila vsebina francoske note, gotovo pa je, da je bila zelo odločna. Obveščeni krogi trdijo, da je imela francoska vlada namen, če ne bi bej podpisal dekretov, imenovati regentski svet, ki bi prevzel nekatere bejeve pravice in bi odstavili nekatere njegove svetovalce.

Neki predstavnik stranke Neodestur pa je danes izjavil, da je bej z odobritvijo omenjenih dekretov popustil na zelo močan pritisk Francije.

Delegacija tuniške stranke Neodestur v Kairu je izročila egiptovskemu zunanjemu ministru in glavnemu tajniku Arabske lige noto, v kateri zahteva sklicanje «protiimperialističnega kongresa». Na ta kongres naj bi povabili «vse države sovražnice imperializma, naj imajo kakršno koli obliko vlade». Kongres naj bi bil «priprava za ustanovitev mednarodne organizacije, katere člani bi se umaknili iz OZN in bi se posvetili delu za zaščito človeških svoboščin in za vzpostavitev miru».

BEOGRAJSKI KOMENTARJI K ZADNJIM IZJAVAM PREDSEDNIKA ITALIJANSKE VLADE

NENADNA DE GASPERIJEVA PONIŽNOST dokaz za neuspeh rimskega izsiljevanja

Potrebna je obojestranska dobra volja, ki je pa Italija doslej ni pokazala, čeprav je imela za to mnogo priložnosti, zlasti na področju manjšinske politike - Obisk turške vojaške delegacije v Beogradu - Grški listi o prekinitvi odnosov z Vatikanom

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 20. — Diplomatska, na videz pomirljiva izjava De Gasperija po vrnitvi z zasedanja atlantskega pakta v Parizu se tolmači v beograjskih političnih krogih kot dokaz, da je propadel italijanski poskus, da se članstvo Italije v atlantskem paktu uporabi kot sredstvo za pritisk na Jugoslavijo. V Beogradu se strinjajo, da je za uspešno vojaško sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo zaradi skupne obrambe vzhodnih meja potrebno pripraviti teren za politično sodelovanje zasnovano na obojestranski dobri volji, da je potrebno rešiti sporna mejna vprašanja in nesoglasja v zvezi z ravnanjem z nacionalnimi manjšinami.

Potrebna je obojestranska dobra volja in želja za sporazum, poudarjajo politični krogi v Beogradu. Toda doslej Italija ni pokazala niti dobre volje niti želje za sporazum, čeprav je imela nešteto priložnosti in to zlasti na področju manjšinske politike v Italiji kot tudi glede ravnanja s Slovenci v Trstu. Medtem ko uživa maloštevilna italijanska manjšina v Jugoslaviji vse svoboščine in popolno gospodarsko, kulturno in politično enakopravnost, odstranjujejo De Gasperijevi zastopniki v Trstu s policijo dvojezične napise, a 80.000 goriških in beneških Slovencev nima niti najosnovnejših pravic.

Ob teh dejstvih je De Gasperijeva izjava čisto propagandističnega značaja, namenjena, da prepriča neobveščeno javnost da je Italija pripravljena za sporazum z Jugoslavijo. Jugoslavija, ki je s konkretnimi predlogi za rešitev tržaškega vprašanja in s pravilno manjšinsko politiko dokazala željo in pripravljenost za sporazum, ne more pokloniti zaupanja De Gasperijevi izjavi, ker so tudi vse dosedanje podobne izjave ostale le lahkobesedne fraze. Potrebno je, da Italija pokaže z dejanji željo za sporazum in kot začetek vsaj spremembo svoje politike do goriških in tržaških Slovencev.

Pod naslovom «Večni sovražnik» poudarja nocojšnja «Borba» da vso zgodovino jugoslovanskih narodov ki je prežeta z borbo za nacionalni obstoj, označuje tudi težka borba proti zahrbtnemu sovražniku - Vatikanu. «Borba» navaja zgodovinska dejstva, ki dokazujejo, da se je Vatikan vedno z vsemi sredstvi boril proti Jugoslaviji, in ugotavlja, da je edini razlog za protijugoslovansko politiko mržnja Vatikana ne samo proti Jugoslaviji kot socialistični državi, temveč mržnja proti jugoslovanski skupnosti, ki je glavna ovira iredentističnim aspiracijam. Zato je sklep jugoslovanske vlade — ugotavlja «Borba» — naletel na vsestransko podporo vseh jugoslovanskih narodov in zato so ta sklep pozdravili tudi vsi napredni ljudje v svetu.

Grški časopisi v svojih komentarjih poudarjajo, da je prekinitev odnosov z Vatikanom logična posledica vatikanske gonje proti Jugoslaviji. List «Atinaiki» smatra da je do prekinitve prišlo zaradi sovražne gonje, ki jo je katoliška cerkev v Angliji začela, da bi preprečila prihod maršala Tita, in z željo, da ovira sodelovanje med Jugoslavijo in Veliko Britanijo. List «Eliniki Imera» poudarja, da se Vatikan pojavlja kot zaščitnik imperialistične politike Italije, ki se drži Mussolinijevih aspiracij. List nadalje poudarja, da Vatikan provocira Jugoslavijo z imenovanjem Stepinca za kardinala. Tudi drugi atenski listi ugotavljajo v svojih komentarjih, da je do prekinitve odnosov prišlo zaradi sovražne politike Vatikana

Namestnik jugoslovanskega obrambnega ministra, generalni polkovnik Ivan Gošnjak je priredil danes v domu JLA v Beogradu slavnostno kosilo v čast turške vojaške delegacije. Kosila so se udeležili najvišji predstavniki JLA, jugoslovanske vlade in diplomatskega zbora v Beogradu. V kratkih pozdravnih nagovorih sta generalni polkovnik Gošnjak in vodja turške delegacije general Tunaboju izrazila prepričanje, da bodo medsebojni prijateljski obiski nedvomno prispevali k utrditvi tesnih odnosov med turško in jugoslovansko armado.

Turška vojaška delegacija je danes dopoldne položila venec na grob neznanega junaka na Avali. Zvečer je turški ambasador v Beogradu Agah Aksel priredil svečan sprejem na čast turški vojaški delegaciji. Sprejema so se med drugimi udeležili podpredsednika zvezne vlade Edvard Kardelj in Aleksander Rankovič z ministri zvezne vlade, podpredsednik prezidija Moša Pijade, generalna polkovnika Ivan Gošnjak in Koča Popovič številni visoki oficirji in člani diplomatskega zbora v Beogradu.

Med svojim obiskom bo turška vojaška delegacija obiskala razna jugoslovanska vojaška podjetja in se razgovarjala z najvišjimi vojaškimi voditelji Jugoslavije, med drugim tudi z maršalom Titom, o medsebojnem vojaškem sodelovanju. Dobro obveščeni krogi javljajo, da bo v kratkem prišlo tudi do skupnega sestanka zastopnikov glavnih štabov Jugoslavije, Grčije in Turčije na katerem bodo razpravljali o skupnih ukrepih v primeru napada

Nocojšnja «Politika» in «Borba» prinašata fotografijo prvega jugoslovanskega letala na reakcijski pogon, ki so ga izdelali po načrtih inženirja Bešlina. Letalo je včeraj popoldne izvedlo svoj prvi poskusni polet. «Borba» poudarja, da so prvi rezultati zadovoljili tako konstruktorja kot tovarno ki je letalo izdelala

Včeraj in danes so bila v Sarajevu zborovanja, na katerih so delavci odobrili sklep jugoslovanske vlade o prekinitvi diplomatskih odnosov z Vati anom. V brzojavki, ki so jo poslali delavci ministrstvu za zunanje zadeve, poudarjajo, da pomeni imenovanje vojnega zločinca Stepinca za kardinala poveličevanje narodnega izdajstva, poskus razbijanja nacionalne enotnosti ter dajanje pomoči italijanski iredenti.

Ob 22. decembru, dnevu Jugoslovanske ljudske armade, so generalni podpolkovniki Savo Drljević, Savo Burić in Mihajlo Apostolski dali uredniku Tanjuga izjave, v katerih so ocenili vojaško pripravljenost jugoslovanske armade. V svojih izjavah so poudarili, da je jugoslovanska vlada v zelo krat em času uspela z velikimi napori vseh jugoslovanskih narodov opremiti svojo armado z najsodobnejšo vojno tehniko in z ostalo vojaško opremo. Generalni podpolkovnik Apostolski je izjavil, da nudi jugoslovanska vojna akademija svojim slušateljem vse potrebno znanje za obvladanje vojaške tehnike in drugih vojaških ved, tako da bodo sposobni, če bo treba, čvrsto braniti svojo svobodo in neodvisnost socialistične Jugoslavije. Ob zaključku je dejal, da so se jugoslovanske vojaške šole otresle vseh šablon in negativnega vpliva ruskih instruktorjev, ki so ob začetku delno uspeli vsiliti svoje birokratske poglede glede organizacijske strukture vojaških šol.

Vrhovni poveljnik jugoslovanskih oboroženih sil in minister za narodno obrambo maršal Tito je za 22. december, dan JLA, izdal naslednje dnevno povelje: Vojaki, podoficirji, oficirji, generali in admirali! Pozdravljam vas in vam čestitam ob obletnici naše junaške ljudske armade — zvestega čuvaja svobode in neodvisnosti naše socialistične domovine. V čast proslave dneva JLA ukazujem, da se izstrelijo častne salve v glavnem mestu FLRJ Beogradu iz 40 topov po 12 strelov, v glavnih mestih ljudskih republik Zagrebu, Ljubljani, Skoplju, Sarajevu in Titogradu pa iz 20 topov po 10 strelov».

Pred okrožnim sodiščem v Beogradu sta se danes začela dva procesa proti vohunom Na obtožni klopi je sovjetska državljanka Ljuba Bašič ki je obtožena, da je zbirala politične, gospodarske in vojaške podatke za organe sovjetske obveščevalne službe. Hkrati se je začel proces tudi proti 7 advokatom, inženirjem in nameščencem, ki so obtoženi, da so razširjali sovražno propagando. Obtožnica dolži razen tega nekatere od obtožencev, da so vohunili v korist neke tuje države

B. B.

91 potnikov mrtvih pri letalski nesreči v ZDA

Veliko vojaško letalo s 121 potniki se je zrušilo in vnelo To je največja nesreča v zgodovini svetovnega letalstva

MOSSES LAKE (država Washington), 20. — Vojaške oblasti poročajo, da se je dogodila danes velika letalska nesreča. Veliko vojaško prevozno letalo «Globemaster C-24» s 121 potniki se je zrušilo, kmalu potem ko se je dvignilo z letališča v Larson. Vzroki nesreče niso znani. Takoj ko se je letalo zrušilo, se je bencin vnel in plameni so kmalu zajeli vso letalo, tako da ni bilo mogoče več pogasiti požara. Pri nesreči je zgubilo življenje 91 oseb, 30 pa se jih rešilo, med njimi pa so nekateri ranjeni. Neki vojaški predstavnik je izjavil, da se boji, da je 97 mrtvih.

Letalo je bilo zelo veliko in njegova kubatura je bila enaka petsobnemu stanovanju ter je bilo v njem prostora za 200 vojakov v bojni opremi.

Vojaške oblasti so dovolile skupini vojakov, ki so bili na dopustu, da se lahko odpeljejo s tem letalom, da pridejo hitreje na svoje domove.

Čeprav je bilo ob odhodu letala vreme neugodno, so oblasti mnenja, da ni to vzrok nesreče, in šele temeljita preiskava bo lahko ugotovila pravi vzrok.

Današnja nesreča je druga v enem mesecu, ki se je dogodila z letalom istega tipa. Kakor je znano, je 22. novembra neko drugo letalo «Globemaster» zadelo v neko goro na Alaski, kjer je izgubilo življenje 52 potnikov. V šestih tednih je to deseta nesreča. Pri zadnjih devetih nesrečah je zgubilo življenje skupno 211 oseb.

Današnja nesreča je ena največjih v zgodovini svetovnega letalstva. Do sedaj je bila najhujša ona, ki se je dogodila 12. marca 1950 pri Cardifu, pri kateri je zgubilo življenje 80 oseb. V ZDA je bila do sedaj najhujša nesreča pred dvema letoma, ko je 58 oseb zgubilo življenje v letalu na progi New York - Minneapolis, ki je padlo v jezero Michigan.

Vojaške oblasti so poslale na kraj nesreče skupine izvedencev, da uvedejo preiskavo. Oblasti čakajo tudi na izid preiskave o drugih devetih letalskih nesrečah, ki so povzročile z današnjo nesrečo nad 300 žrtev. Zdi se, da se bo novi kongres, ki se bo sestal januarja, bavil tudi s temi nesrečami.

Draperjev razgovor z Adenauerjem

BONN, 20. Ameriški potujoči poslanik za MSA William Draper se je danes sestal v Bonnu z Adenauerjem in je nato odpotoval iz Bonna.

Uradno poročilo pravi, da sta Draper in Adenauer proučila «splošna politična in gospodarska vprašanja»

Obveščeni krogi pravijo, da sta govorila o ratifikaciji bonnskih in pariških dogovorov. Domnevajo, da bo Draper prišel ponovno v Bonn januarja, da poizveduje za namene nemških socialnih demokratov v zvezi z njihovo opozicijo proti omenjenim dogovorom.

WASHINGTON, 20. — Predsednik Truman je poslal posebno božično poslanico «vsem zavezniškim vojakom, ki se trdo bore proti zlim silam, ki hočejo uničiti mir in svobodo». V posebni poslanici, namenjeni ameriškim vojakom doma in po svetu, pa pravi Truman: «Naša naloga je, da rešite svet in svetovni mir».

PARIZ, 20. — Francoski generalni rezident za Maroko general Guillaume je danes odpotoval z letalom v Casablanco.

KAIRO, 20. — Politična komisija Arabske lige se je sestala v Kairu in razpravljala o francoski Severni Afriki.

DNEVNIK SLOVENCEV V ITALIJI

Danes, nedelja 21. decembra
Tomaž, Tomislav
Sonce vzide ob 7.43 in zatone ob 16.23. Dolžina dneva 8.40. Luna vzide ob 10.50 in zatone ob 21.50.
Jutri, ponedeljek 22. decembra
Demetrij, Zvezdana

14. december 1952

7 dni

Prejšnjo nedeljo, in sicer 14. decembra so goriški volivci obeh narodnosti izvolili novo občinsko predstavništvo, občinski svet. V primeri s pokrajinskimi volitvami, junija 1951. leta so sedanje volitve pokazale nekatere bistvene spremembe v številu članstva italijanskih organizacij in strank. Tako je od lanskega junija do letos izgubila krščanska demokracija okoli dva tisoč glasov, s katerimi so se okrepile tri desničarske stranke: MSI, monarhisti in ezuli. Ker je značaj teh treh strank bolj ali manj fašističen, upravičeno ugotavljamo, da so od lanskih 3851 glasov, kolikor jih je dobila MSIjevska lista, fašisti sedaj zrasli z 2000 izgubljenimi glasovi krščanske demokracije na približno 6000 glasov.

Razmerje med DFS in SDZ se bistveno ni izpremenilo. DFS ima 1523 glasov, SDZ pa 1542. Podatki z volišč kažejo, da je DFS močno zasidrana v okoliških slovenskih vaseh, Standrežu, Podgori, Pevmi, Oslavju in St. Mavru, medtem ko se SDZ kot organizacija goriškega slovenskega nezavednega malomeščanstva utrjuje v mestu.

V novem občinskem svetu bo imela krščanska demokracija s svojo relativno večino 26 svetovalcev, MSI 4, DFS 2, SDZ 2, PDSI 2, kominformisti 1, goriška demokratska zveza 1, monarhisti 1, ezuli 1. DFS bosta zastopala tov. Milan Pavlin in Darko Suligoj.

Stavka uslužbencev Kibi

Ravnateljstvo avtoprevoznega podjetja Ribi ni hotelo uveljaviti zakona štev. 628 od 24. junija 1952, ki določa izenačenje pravic do pokojnine uslužbencev avtoprevoznih podjetij, ki imajo nad 25 zaposlenih, s pravicami uslužbencev cestne železnice. V vsej Italiji je poleg podjetja Ribi samo še ena ustanova, ki ne upošteva tega zakona. In ker ravnateljstvo kljub večkratnim zahtevam uslužbencem ni ustreglo, so v četrtek 18. dec. stavkali dve uri dopoldne in dve uri popoldne. Stavka je popolnoma uspela.

Safog

Že nekaj časa vlada med delavstvom v goriški livarni Safog nezadovoljstvo zaradi nekulturnega odpusta desetine delavcev, ki jih je ravnateljstvo pod pritiskom zakona poslalo v pokoj. Večina teh delavcev ima danes nad 60 let in so bili v livarni zaposleni od mladega. Sedaj pa so jih postavili na cesto, ne da bi jim kdo vsaj besedico rekel v zahvalo za ves njihov večdesetletni trud. Razdelili so tudi kot zadnja večja tovarna v goriški pokrajini nagrado v znesku 8000 lir za nadproizvodnjo, katero pa bodo morali delavci po izjavah ravnateljstva vračati po obrokih do septembra 1953, če bo zadevna državna pogodba določala drugače.

Občina Sovodnje

Goriški tehnični urad je odklonil prošnjo sovodenjskih kmetov, da bi pri »špicu« napravil potrebna dela in tako preprečil stalne poplave. Pač pa je prizadetim Sovodenjem odgovoril, da bo poslal pooblaščenca hidravličnega urada, ki bo napravil potrebne načrte, po katerih bodo kmetje lahko napravili regulacijo na svoje stroške. Menijo, da bi bilo treba spremeniti na nekem mestu tek Soče. Ne vemo, ali bodo sovodenjski kmetje zmogli tolikšno breme. Vse akor pa bi bilo potrebno nekaj storiti da preprečijo stalne poplave.

Razstava J. Cesarja

V prostorih zveze slovenskih prosvetnih društev v Gorici je bila ob navzočnosti slikarja Jožeta Cesarja in prof. Jožeta Kosovela iz Trsta otvorjena slikarska razstava nekaterih Cesarjevih del. Za otvoritev razstave je vladalo veliko zanimanje.

Komisija
za zavarovanje uradnikov

GORICA, 20. — V št. 293 Uradnega lista z dne 18. decembra t. l. je bil objavljen ministrski odlok z dne 12. novembra t. l., ki predvideva zamenjavo enega člana komisije za zavarovanje uradnikov industrijskega sektorja v goriški pokrajini. Besedilo ministrskega odloka pravi, da so na podlagi odredbe z dne 26. maja 1950, ustanovili komisijo za zavarovanje uradnikov industrijskega sektorja v goriški pokrajini; dalje na podlagi note št 14864 z dne 10. oktobra 1952 je pokrajinski urad za delo v Gorici sporočil, da so sindikalne organizacije zaradi nujnosti odredile, da bodo v novi komisiji postavili Tullija Callinija namesto Armanda Righija.

DELEŽ VATIKANA
pri raznarodovanju Slovencev v Italiji

Pod pritiskom Vatikana so tudi nekateri slovenski duhovniki v zamejstvu delali proti težnjam in volji ljudstva, namesto da bi ga v njihovi nacionalni borbi podprli

GORICA, 20. — Prekinitev diplomatskih odnosov med Jugoslavijo in Vatikanom je posledica stalnega vatikanskega vmešavanja v notranje zadeve Jugoslavije z namenom slabitve borbe delovnega ljudstva proti reakcionarnim klikam za svojo lastno svobodo. Nikoli v zgodovini ni bil Vatikan odnosno njegovi agenti v Jugoslaviji na strani ljudstva. Delili so si svojo protiljudsko vlogo z ostalo klerikalno slovensko ali hrvaško kliko.

V fašistični Italiji pa je neposredno pomagal raznarodovati slovenski živelj. Pomagal je zapirati slovenske duhovnike, prepovedal je uporabo slovenskega jezika pri cerkvenih obredih, skratka bil je zopet na strani fašistične oblasti, blagoslavljal je fašistične horde, da bi mogle zmagovati v borbi proti jugoslovanskim narodom.

Toda tudi po vojni ni gonja Vatikana proti slovenski manjšini prenehala. Kolikor bolj so italijanske oblasti pritiskale na slovensko manjšino in izvajale nad njo represalije za dozdevno raznarodovalno politiko Italijanov v coni B, toliko bolj se je stopnjeval pritisk vatikanskih glasnikov italijanske in na veliko žalost tudi slovenske narodnosti nad našim narodom.

Naši ljudje se tega še prav dobro spominjajo in ne bodo nikoli pozabili prejšnjega fašističnega škofa Margottija ter vseh krivic, ki jih je prizadejal slovenskemu narodu med vojno in po njej. Bil je za goriške pojme isto, kar je predstavljal in kar še predstavlja za Tržaško škof Santin.

Vatikanski šovinizem do slovenskega naroda v Italiji pa se s tem še ni končal. Zamejski Slovenci se še predobro spominjajo, da je neki duhovnik ukinil v Krminu slovensko pridigo in jo šele pod pritiskom javnega mnenja, ustvarjenega po slovenskih časopisih ponovno vzpostavil. Nič boljše se ne godi s slovensko cerkvijo v Standrežu. Prejšnji župnik Zaletel je cerkvenemu pevskemu zboru prepovedal slovensko petje v cerkvi, ker je prav isti zbor nastopal tudi na slovenskih prireditvah Demokratične fronte Slovencev v Italiji. Izgnal jih je iz cerkve in s tem dosegel tudi to, da slovenski ljudje iz Standreža danes skoraj nočejo več v štandreško cerkev, ker je v njej pusto in prazno. Nedeljske maše so slabo obiskane in to ne po krivdi slovenskih ljudi iz Standreža, ampak zaradi vatikanskih služabnikov, ki verno izpolnjujejo njegove direktive, čeprav so le-te v diametralnem nasprotju z interesi Slovencev.

Groba krivica pa se pripravlja Slovencem v Italiji za prihodnjo spomlad. Izza zidov nadškofijskega dvorca so se razširile resnici zelo blizu uradno nepotrjene vesti, na podlagi katerih so imeli sedanji klerikalni voditelji SDZ dovoljenje, da kandidirajo s svojo kandidatno listo in da jo slovenski volivci lahko volijo, da pa bodo za spomladanske volitve nekatere spremembe zaradi kominformistične nevarnosti in da bodo morali slovenski katoličani v Italiji voliti šovinistično krščansko demokracijo.

Iz navedenega moramo sklepati, da je zaradi ohranitve časti slovenskega naroda kot celote bilo kar najbolj potrebno onemogočiti vatikansko spletkarjenje proti slovenskemu ljudstvu vsaj na tistem delu slovenske zemlje, kjer je bilo to mogoče. Kajti s preprečitvijo vatikanskih intrig so preprečili vmešavanje italijanske imperialistične iredente.

Tak je odgovor ljudstva, ki se je enkrat za vselej naveličalo prenašati srednjeveško zaviralno breme na poti napredka in civilizacije. V Jugoslaviji je tako propadla vatikanska borba proti materialni in miselni svobodi delovnega človeka.

GORICA, SREDIŠČE SLOVENCEV V ZAMEJSTVU

KRATKE VESTI
iz beneških vasi

Sovodnje

Prihodnjo nedeljo bo v vasi vaška »šagra», kot je običaj na dan sv. Tomaža.

Kodermaci

Tudi v tej vasici Nadiške doline bo vsakoletni praznik na dan sv. Tomaža.

Kmalu bodo božični praznik in novo leto. To je doba novih počitnic za dijake vseh vrst šol, prazniki vsega prebivalstva, čeprav to ne živi v dobrih razmerah. Letos je malo dela, posebno v zimskem času ga primanjkuje. Vsako leto je položaj težji

Tisti, ki so odšli za delom v druge kraje, se vračajo. Dela na prostem so prekinili, tako da delajo le tisti, ki imajo stalno zaposlitev v kakšni tovarni. Toda med temi je le malo ljudi iz naših krajev. Upamo, da bo novo leto prineslo kaj boljšega zaslužka.

Ter

Vikar je odšel iz našega kraja. Nekateri pravijo, da je odšel po svoji lastni volji, drugi pa zopet, da je bil premeščen. Res pa je, da je odšel, ker se ni strinjal s svojimi stanovskimi tovariši iz Podbrda in Brda. Ta stari duhovnik se je popolnoma vzdržal vsakega političnega delovanja, posebno nacionalističnega, medtem ko sta ona dva prava eksponenta nacionalistov pokrajine. Toda za duhovnike, ki se zanimajo samo za cerkev in za verska vprašanja ni mesta v Beneški Sloveniji. Danes lahko tam žive le skrajni italijanski nacionalistični eksponenti.

Torjan

11. decembra je občina poslala po vaseh uradnika in dva delavca, da bi popisali po družinah, koliko živine imajo, zaradi davkov za leto 1953. Prišli so tudi v Tamor, vas, ki leži nad Mažerolami. Domačini so neprijazno sprejeli te ljudi, žene so se jim celo uprle in jim niso dovolile, da bi stopili v hleve. Uradnik se je moral s svojima dvema spremljevalcema vrniti, ne da bi v tej vasi kaj opravil.

Ljudje v gorski vasi vedo, da morajo plačevati davke, vendar ne tako visokih, kot jih plačujejo v dolinah. Ker pa davke plačujejo, imajo tudi pravico zahtevati, da jim občina pomaga. Večkrat so vasi Tamor obljubili, da jim bodo zgradili cesto, toda ostalo je le pri obljubah. Žene so hotele pokazati oblastem, naj se spomnijo vasi tudi kadar ta potrebuje pomoči in ne le takrat, ko pridejo za davke. Tako je po vseh gorskih vaseh Beneške Slovenije.

Srednje

Po vseh naše občine je bilo v času vojne mnogo hiš porušenih in požganih. Po končani vojski so oblasti razglasile, da tisti, ki imajo poškodovane hiše, lahko popravijo, potem pa bodo dobili vse stroške povrnjene. Ljudje so se z velikim veseljem lotili dela ter gradili hiše in hleve v upanju, da bodo stroške dobili povrnjene. Mnogi izmed njih so si sposodili denar, ker ga niso imeli, sicer bi si ne mogli popraviti hiš.

Na žalost pa moramo povedati, da je poteklo že dosti let, nihče od oblasti pa še ni prišel pogledat in ocenit stroškov, ki so jih imeli naši kmetje s popravili in gradnjami. Seveda tudi izplačali niso niti vinarja. Oblasti so nas imele za norca. Kdaj se bodo spomnile na svojo obljubo in izpolnile svojo dolžnost?

Oblica

Pred kratkim je umrla naša vaščanka Marija Saligoj, stara 80-let. Mnogo ljudi jo je spremilo na njeni zadnji poti, saj je bila med vsemi zelo priljubljena.

Ravenca

Zima je potrkala na vrata. Toplomer je že dalj časa pod ničlo in zato tem bolj občutimo svojo revščino. Naš letošnji pridelek, ki je že tako skromen, ker je svet kamnit, je bil letošnje leto precej slab zaradi poletne vročine in jesenskega stalnega deževja. Kar pa še najbolj veča našo revščino, je brezposelnost. Od 3000 prebivalcev, ki jih šteje naša občina Rezija, je kar 747 ljudi brez dela, kar pomeni 5 odst. vsega prebivalstva.

Kako bomo preživeli zimo, je danes največja skrb vsakogar. Težko je odgovoriti na to vprašanje, če ne bo za izboljšanje našega stanja poskrbela tudi vlada.

Beli potok

V teh dneh je bilo zgrajeno novo šolsko poslopje v naši vasi. Kakor pravijo, je eno izmed najbolj modernih zgradb v vsej naši pokrajini. Delo je prevzelo in tudi dokončalo podjetje Lendaro iz Njivic. Šolsko poslopje se mogočno dviga iznad siromašnih vaških hiš. Če bi ljudje ne vedeli, kaj se skriva za tem, bi morali prav gotovo pohvaliti vlado, ki je poskrbela za tako gradnjo nove šole Beli potok je vas, kjer ni niti navadnih poti, ki bi vezale med seboj razne okoliške zaselke, ni vodovoda niti elektrike. Toda sedaj ima moderno šolsko poslopje. Ljudje iz Belega potoka pa ne govore niti italijanski niti furlanski, temveč slovenski jezik. Tu tiči torej vzrok, da je rimska vlada poskrbela za gradnjo šole, preden je mislila na vodovod, na ceste, na elektriko, kajti dobro ve, da bo šola najboljše orodje za raznarodovanje slovenskih otrok.

Sovodnje
Podpora brezposelnim

SOVODNJE, 20. — V torek dopoldne bodo na sovodenjskem županstvu razdeljevali podporo za brezposelne. Tako so sklenili na seji komisije za razdelitev vladne pomoči, ki jo je županstvo prejelo od prefekture v znesku 240.000 lir.

Pomoči potrebne so razdelili v tri skupine. Posamezniki iz prve skupine bodo prejeli po osem tisoč lir, iz druge skupine po štiri tisoč, iz tretje skupine pa po eden in pol tisoč lir. Obenem bodo razdelili tudi pomoč občinskega podpornega društva (ECA).

Z denarno podporo ustanove LAAI bo didaktično ravnateljstvo organiziralo za božične praznike v gostilni Hmeljak kosilo za okoli 25 revnejših učencev. Kosilo bo 26. decembra okoli 12. ure. Menijo, da bodo kosilu prisostvovali tudi predstavniki vlade.

Prispevki
v prid najemnikov

GORICA, 20. — Objavljamo še nekatera imena oseb, ki so se odzvale pozivu Demokratične fronte Slovencev v Italiji za zbiranje prostovoljnih prispevkov v prid najemnikov ustanove Tre Venezie, ki jih ta skuša s pomočjo sodnije spraviti z njihove zemlje. Darovalci so sledeči. Jožica Rupp 1.000 lir, Viljem Nanut 500 lir, Karel Velušček 200 lir, N.N. Krmin 100 lir.

Doslej je bilo nabranih 16.500 lir. Vsem darovalcem najlepša hvala!

Seznam osebnih prispevkov

GORICA, 20. — Goriško županstvo sporoča, da je na občinskem protokolnem uradu soba 17 na vpogled do 25. decembra 1952. seznam osebnih prispevkov članov Zavarovalne blagajne za leto 1953. Zainteresirani si lahko seznam ogledajo v dopoldanskih uradnih urah.

LOTERIJA

BARI	59	38	47	35	26
CAGLIARI	28	18	1	8	64
FIRENZE	32	8	22	78	16
GENOVA	29	39	57	21	23
MILANO	81	11	77	8	42
NAPOLI	90	3	86	39	12
PALERMO	39	27	85	77	44
ROMA	48	51	38	1	22
TORINO	83	59	48	55	33
VENEZIA	69	13	72	6	14

Italijanski novinarji
in njihovi zemljepisni pojmi

V reviji «Settimo Giorno» je bil v zadnji številki objavljen zanimiv članek o beguncih vzdolž italijansko - jugoslovanske meje. Italijanski časopisi na splošno kaj radi objavljajo imena raznih jugoslovanskih beguncev, kar seveda po svoje komentirajo.

V tem članku pa piše «Settimo Giorno» o skupini beguncev, ki so iz Furlanije hoteli zbežati v Jugoslavijo (čeprav bi to hoteli najraje zatajiti!). Ker pa tega ne morejo popolnoma prikriti, skušajo potvoriti dejstva. Tako pišejo, da hodijo Italijani čez mejo, toda Jugoslovani, ki pribežе v Italijo, so številnejši. Na komisariatu v Trbižu je nekaj Italijanov, ki so hoteli zbežati v Jugoslavijo, pa so jih jugoslovanske oblasti vrnile. List poudarja tudi, da je v koncentracijskem taborišču precej Italijanov, ki so tja pribežali in čakajo, da jim bodo dali zatočišče.

Toda ko je govora o teh stvareh, skušajo novinarji potvoriti resnico (pravzaprav bi lahko za to rabili tudi drugačen izraz). Naj navedemo primer teh prizadevanj:

«Včash najdejo naše obmejne straže zjutraj krvave madeže, kri kakšnega begunca, ki je hotel zbežati na italijansko ozemlje. Tako se je zgodilo tudi preteklo noč. Ob italijanski meji pri Predilu, ko je patrulja šla ob meji, je okrog 3 ure bilo slišati strele v smeri reke Idrije, ki na tem predelu v dolžini nekaj kilometrov deli italijansko od jugoslovanskega ozemlja».

Po mnenju tega novinarja so graničarji streljali na begunce, ki so bili že na italijanskem ozemlju, jih zajeli in odpeljali od tam, potem ko so ostali na mestu krvavi sledovi Torej neprestano ogrožajo mejo, italijanske obmejne straže pa, ki so tako dobre, ne izdajo tega niti Rimu, da bi protestiral proti takim kršitvam meja.

Toda najlepše pri tem je, da leži sedlo Predil blizu Mangrta. Ali je mogoče, da neki italijanski novinar ne ve, da je reka Idrijca nad 60 kilometrov oddaljena od tega mesta, v Beneški Sloveniji, bolje med Beneško Slovenijo in Brdi.

Dežurna lekarna

Danes bo poslovala ves dan in ponoči lekarna Alesani v Ul. Carducci št. 12. Tel. 22-68.

Poslovanje brivnic
za praznike

GORICA, 20. — Zveza obrtnikov za goriško pokrajino sporoča, da bodo za božič in sv. Štefan brivnice in damski saloni ves dan zaprti.

Poslovanje trgovin
za bož.č. novo leto in 6. januar

GORICA, 20. — Zveza trgovcev za goriško pokrajino sporoča svojim včlanjenim tvrdkam, da prefekt odlok z dne 8. oktobra 1951. leta določa, da bodo vsi trgovski obrati poslovali po sledečem urniku:

sreda 24. decembra na božično viljo bodo vse trgovine in vsi trgovski obrati lahko poslovali do poljubne ure; pekarne bodo razdeljevale kruh tudi za naslednji dan;

četrtek 25. decembra na božič bodo vse trgovine ves dan zaprte;

petek 26. decembra na sv. Štefan bodo poslovale pekarne in mlekarne, vse ostale trgovine bodo ves dan zaprte;

v soboto 27. decembra bodo vse trgovine poslovale po navadnem urniku;

v sredo 31. decembra bodo vse trgovine lahko poslovale do pljubne ure;

v četrtek 1 januarja 1953 na novo leto bodo poslovale samo mlekarne in pekarne, vse ostale trgovine bodo ves dan zaprte;

v torek 6. januarja bodo poslovale v dopoldanskih urah samo trgovine s sadjem in zelenjavo ter pekarne in mlekarne, medtem ko bodo vse ostale trgovine ves dan zaprte.

Cvetličarne bodo lahko odprte občinstvu v dopoldanskih urah tudi ob omenjenih praznikih.

Zveza trgovcev za goriško pokrajino sporoča včlanjenim tvrdkam, da je goriški kvestor določil, da lahko ob praznikih vsi trgovski obrati in sicer v dneh 24, 25, 26 in 31 decembra ter 1., 5., in 6. januarja 1953. poslujejo celo noč. Omenjeni odlok je v veljavi v vseh občinah pokrajine.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

GORICA, 20. — V goriški mestni občini je bilo od dne 14. do 20. decembra t. l. 7 rojstev, 5 primerov smrti, 3 oklici in 5 porok.

Rojstva: Tončka Ventriglia, Silvija Magrin, Hadrijan Chiopris, Renata D'Ambrosi, Milan Brumatti, Renzo Vecchi, Terezika Raimondi.

Smrti: 67-letni pek Ivan Germek, 53-letni šofer Artur Vescovi, 69-letni brivec Marjan Musig, 85-letna gospodinja Marija Ipavec vd. Cej, 46-letni težak Alojzij Curci.

Oklici: natakar Renato Coretti in natakarica Marija Bassuto, bolničar Arigo Pettarin in gospodinja Tončka Ipsa, vulkanizator Franc Furlan in gospodinja Bruna Nicoletti.

Poroke: težak Pavel Corazza in delavka Karmen Stacul, kirurg dr. Viktor Grapulin in dijakinja Ornella De Carli, mehanik Armando Tami in gospodinja Olimpija Infanti, izložbar Erwin Guenter Neumann in gospodinja Nidija Lillich, podčastnik policije Salvatore Picci in uradnica Albina Principe.

V torek seja
pokrajinskega upravnega odbora

GORICA, 20. — V torek 23. dec. se bo na Prefekturi sestal pokrajinski upravni odbor pod predsedstvom prefekta dr. Giamicheleja. Na seji bodo razpravljali o raznih vprašanjih, med drugim tudi predlog o gradnji konzorcija za vzdrževanje cest Gorica - Sovodnje - Zagraj. Pokrajinski svet bo zasedal 27. dec. Pretežni del seje bo posvetil pregledovanju raznih proračunov uprave.

ZSPD V GORICI
PRIREDI
V SREDO 31. T. M.
OB 20.30 URI
V PROSVETNI DVORANI NA KORZU VERDI
(Bivša Mladika)

SILVESTROVANJE

Igral bo prvovrsten orkester. Na sporedu je šaljiva pošta, izvolitev novoletne kraljice, žrebanje darila opolnoči in druga presenečenja. Delovala bo dobro založen bufet.

Vstop samo z vabilom, ki ga lahko dvignete na sedežu ZSPD v Ul. Ascoli 1/I. Tam lahko tudi rezervirate prostore pri mizah in si naročite mrzlo zakusko za polnoč. Ples bo trajal do jutra.

Vabila so zaradi žrebanja darila numerirana in je njihovo število omejeno. Zato jih dvignite pravočasno.

SLOVENSKI AKADEMIKI
Vas vabijo na
ŠTEFANOVANJE

ki ga priredi v Trstu A. D. Jadran 26. decembra v veliki dvorani v središču mesta. Začetek ob 21. uri. Dvorana zakurjena.

Vstopnice (dame 400, gospodje 500 lir) dobite v središču mesta v knjigarnah Stoka in Fortunat; v v Rojanu v trgovini Gec; v Barkovljah v mirodilnici Scheimer; pri Svetem Jakobu v trgovini Marc; pri Svetem Ivanu v tobakarni Prosen; na Opčinah v trgovini Podobnik; v Nabrežini v trgovini Kosmina; v Sesljanu v knjigarni Sorli ter v Gorici v kavarni Bratuž».

SNG
ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

DANES 21. decembra 1952 ob 16. uri gostovanje v ŠKOFIJAH s Kreftovo dramo
„CELJSKI GROFJE"

3-dnevno zimovanje ZAM v Črnem vrhu

ZAM organizira v dneh 30., 31. decembra in 1. januarja 1953 zimovanje v Črnem vrhu nad Idrijo. Vpisovanje do ponedeljka 22. decembra na sedežu ZAM v Ul. Machiavelli 13, in sicer med 17. in 19. uro.

Pohitite, ker je število prostorov omejeno!

ADRIA EXPRES
ADEX IZLETI

31. DECEMBRA 1952 IN 1. JANUARJA 1953 DVODNEVNI IZLET V
POREČ ROVINJ PULO
Vpisovanje do 23. t. m.

5. IN 6. JANUARJA 1953 DVODNEVNI IZLET V
ILIRSKO BISTRICO PIVKO
10. IN 11. JANUARJA 1953 ENOINPOLDNEVNI IZLET V
BRANIK DORENBERG
11. JANUARJA 1953 ENODNEVNI IZLET V
DUTOVLJE
Vpisovanje do 27. t. m. pri «Adria - Expressu», Ul. F. Severo 5-b - tel. 29243.

Poslušajte danes ob 18.30 koncert «Tržaškega zvonan na radiu jugoslovanske cone STO.

Čitatelji in naročniki!

Uprava „PRIMORSKEGA DNEVNIKA" je sklenila darovati tistemu, ki postane nov naročnik pred 1. januarjem 53, ali kdor poravna celoletno naročnino za l. 1953, v znesku l. 3200.- vnaprej pred 31. januarjem 53, eno naslednjih knjig:

1. *SLOVENSKE NARODNE PRAVLJICE*
2. France Bevk: *IZBRANI SPISI*, I. del
3. Jože Pahor: *DOMOV PO ZEMLJI SEM NAŠI*
4. Fran Šijanec: *ALBERT SIRK*
5. Feigel Nanut: *BENEŠKA SLOVENIJA*

Gornji pogoji veljajo samo za naročnike na STO in v Italiji.

Uprava „PRIMORSKEGA DNEVNIKA"

SLOVENSKO PLANINSKO DRUŠTVO V GORICI

bo organiziralo za svoje člane in ljubitelje zimskega športa

zimovanje

na UKVANSKI PLANINI od 27. decembra do vključno 5. januarja 1953. — Udeleženci bodo imeli na razpolago obilno hrano in udobno ležišče v zakurjenih prostorih. Celotna oskrba brez potnih stroškov bo stala za člane pet tisoč, za nečlane pa šest tisoč lir.

Odhod 27. decembra z vlakom z glavnega kolodvora ob 6.35. Prihod v Ukve ob 9.58. Ptrljago bodo prepeljali na planino s sanmi.

Vpisuje Darko Suligoj v novi prodajalni v Gosposki ulici, nasproti Kmečke banke. Vpisovanje se zaključi v torek, 23. decembra.

Kolesar povozil starko

GORICA, 20. — Danes zjutraj okoli 11.30 sta dva agenta policije pospremila v mestno bolnico Brigata Pavia 74-letno Ernesto Marini iz Ul. Roma št. 8. Službujočemu zdravniku je Marinijeva izjavila, da jo je toplo sonce privabilo z doma na sprehod in da je svoje korake usmerila porti Travniku.

V bližini stavbe Prefekture pa jo je nenadoma podrl na tla neznani kolesar, ko je nameravala prekoračiti cesto. Na pomoč so ji pritekli takoj ljudje in dva agenta, ki sta stražila pred prefekturo ter jo nenadoma pospremila v bolnico. Tu so ji obvezali rano na nosu in čelu. Ozdravela bo v nekaj dneh.

Izgubljeni naočniki

GORICA, 20. — Na uradu mestnih straž v Ul. Mazzini leži jo naočniki. Kdor lahko dokaže, da je njihov lastnik, naj jih dvigne.

Kamnit drobec v oko

GORICA, 20. Na delu se je včeraj popoldne ponesrečil 21-letni Dominik Grilli iz Sv. Mihaela na Krasu. Grilli je tolkel debel kamen, ko mu je drobec kamna ranil desno oko.

Takoj so ga odpeljali v mestno bolnico k Rdeči hiši, kjer so zdravniki ugotovili, da mu je kamniti drobec ranil beločnico. Sprejeli so ga na oddelek za oči, kjer se bo moral zdraviti približno 10 dni, če ne nastanejo kakšne komplikacije.

Na isti oddelek so sprejeli tudi 15-letno Marijo Pezzan iz Svetogorske ulice 99, ki si je ranila oko z leseno palčico. Ozdravela bo v nekaj dneh.

KINO

VERDI. 15: «Izpoved g. Doyle», B. Stanwich.
VITTORIA. 15: «Zvoki ob zatonu», R. Milland in H. Carter.
CENTRALE. 15: «Alan, črni grof», C. Laughton.
MODERNO. 15: «Puščavski orli», V. de Carlo in R. Green.
STANDREŽ. 18. in 20.15: «Zapor brez rešetk», C. Luchaire

SPORTNE VESTI

Košarka v Gorici

Pretekło nedeljo je košarkarsko prvenstvo prve državne lige počivalo. Le dve ekipi, Napoli in Pesaro sta odigrali zaostalo tekmo, ki se je končala z zmago drugih s 50:48. Ista ekipa Pesaro je pri košarkarski zvezi vložila priziv zaradi tekme Pesaro-Goriziana, ki se je končala kot vemo s tesno zmago naših igralcev. Vložitelji priziva utemeljujejo sledniega s tem, da se je tekma — po njihovem mnenju — končala štiri minute preden bi se morala. Kaj bo zveza odločila v tem primeru? Prvenstvo pa bo še počivalo, in sicer zaradi današnje tekme Spanija-Italija, naslednjo nedeljo pa zaradi praznikov. Goričani bodo igrali prvenstveno tekmo 4. januarja proti moštvu Napoli v Neaplju. Poleg te morajo odigrati še dve tekmi v prvi polovici prvenstva, in sicer s Triestino in z Gira iz Bolonje. Upajmo, da se bo osnovna hiba Goriziane, to je počasna igra in pomanjkanje znanja streljanja v koš popravila s prihodom dveh Amerikancev, ki dobro obvladata hitro igro.

Lestvica prvenstva prve državne lige je po osmem kolu sledeča:

Borletti	8	8	0	0	506	337	16
Virtus	8	0	0	2	416	351	12
Itala	8	5	1	2	350	325	11
Reyer	8	5	0	3	380	380	10
Roma	8	4	1	3	402	375	9
Gira	8	4	0	4	447	368	8
Varese	8	3	1	4	362	370	7
Pesaro	8	3	1	4	324	361	7
Gallarate	8	2	1	5	285	391	5
Goriziana	8	2	0	6	296	350	4
Napoli	8	2	0	6	424	467	4
Triestina	8	1	1	6	352	472	3

Nogomet
Pro Gorizia - Legnago

Danes bodo goriški ljubitelji nogometa lahko prisostvovali nogometni tekmi med Pro Gorizio in Legnagom, ki bo ob 14.30 na stadionu. Današnji nasprotnik ne bi smel predstavljati težke ovire za napredovanje Goričanov, kajti prvogoriško moštvo je v dobri formi.

Lestvica prvenstva je sedaj naslednja: Lanerossi in Pordenone imata 17 točk, Crda iz Tržiča jih ima 15 Mestrina in Dolo jih imata 14 Portogruaro in Cerea 12, Legnago in Saici 11, Belluno 10, Pro Gorizia in Libertas 9, Thiene 8, Ponziana 5, Trieste in San Donà pa 4

Juventina B v Sovodnjah

Kot vemo, sodeluje tudi letos v pokrajinskem prvenstvu druge lige rezervna ekipa standreške Juventine. Pred tremi nedeljami je Juventina otvorila prvenstvo s tekmo na domačem polju proti Krminu; mladi štandreški igralci so v tej tekmi remizirali. Naslednjo nedeljo bi morali Juventinci igrati v Gradiški proti Itali B, ampak tekma je odpadla zaradi košarkarske tekme. Preteklo nedeljo pa so juventinci počivali, danes pa bodo ob 14 uri igrali zopet na igrišču v Sovodnjah proti ekipi Juventus iz Tržiča.

Vabljeni vsi ljubitelji nogometa.

BAR „ALLA PASCHERIA"
R. N. SAURO 12
nudi vsaki dan, razen ponedeljka in petka, veselo zabavo z
Ruske balalajko
in dobro postrežbo
Vsako soboto in nedeljo ples

«ADRIA - EXPRESS» ORGANIZIRA
ZIMOVANJE
na Bledu, Pokljuki, v Bohinju, Planici, in Kranjski gori
Lepi smučarski tereni — vzpenjača — drsanje na ledu. Hoteli in domovi
Informacije pri «Adria - Express», Ul. F. Severo 5-b tel. 29243.

Dotrpela je naša nenadomestljiva
ANA PERTOT roj. DOLES
Pogreb bo jutri ob 15. uri iz mrtvašnice barkovljanskega pokopališča.
Zalujoče družine: Pertot, Doles, Rizzato, Di Natale, Parovel in Golmajer
Trst - Barkovlje - Tržič na Gorenjskem, 21. decembra 1952.

Naš tedenski pregled

De Gasperi je v Parizu, še bolj pa po povratku iz Pariza nenadoma postal ponižen. Od Pacciardijevega širokoustenja ni ostal niti odmev; če pa so zadnje De Gasperijeve izjave le nekak odmev, je ta odmev postal zelo tih in precej spremenjen.

Vsi se najbrž še spominjamo Pacciardijevega govora v Teramu, ki je po daljših pripravah v tisku omenil prvo uradno potrdilo izsiljevalske akcije, ki jo je začela rimska vlada. Potem je sledil Pacciardijev intervju z londonskim listom «Daily Telegraph»; ta intervju je že pokazal, da v rimskih načrtih nekaj škripa, kajti angleški list ni hotel objaviti izjav bojevitega italijanskega obrambnega ministra brez svojega komentarja, ki je z izrazi resnega dvoma o utemeljenosti Pacciardijeve bahate samohvale italijanske vojaške moči pravzaprav izrazil dvom v upravičenost rimske zahtevnosti. Pacciardijevo glasilo «La Voce Repubblicana» se je zaradi tega razhudilo in obenem še enkrat potrdilo tezo italijanske vlade, ki jo je postavil njen odgovorni član: vsako sodelovanje z Jugoslavijo je nemogoče, dokler ni rešeno tržaško vprašanje, seveda po rimskih željah. Da ne pozabimo — Pacciardi je dejal dobesedno: «Nemogoče je vsako sodelovanje z nepopustljivim diktatorjem, ki noče razpravljati o rešitvi tržaškega vprašanja po etnični črti».

Potem je prišel hladni sprejem italijanske teze v Parizu, grško in turško nasprotovanje in zgovoren molk ostalih delegatov, ko je De Gasperi razlagal svojo izsiljevalsko imperialistično modrost, v Beogradu je zagrmelo — in De Gasperi je prav lepo ponižno izjavil, da je «absurd govoriti o italijanskem vetu proti sodelovanju z Jugoslavijo». Kot je sicer res, da je italijanski veto res absurd — zakaj, kdo je Italija, da lahko postavlja tak veto — je tudi res, da so pravkar omenjene Pacciardijeve besede (in podobnih izjav je bilo v zadnjih tednih več) podobne, če že ne ravno vetu pa vsaj poskusu veta, kot jajce jajcu. Tudi De Gasperijevi govori v Parizu, izraženi sicer z bolj previdnimi besedami, niso daleč od tega, čeprav so bile izgovorjene verjetno že v prepričanju, da vse skupaj ne bo dosti pomagalo.

In De Gasperi je zaobrnil barko in namesto nameravanega udarca po Jugoslaviji je udaril Pacciardija in samega sebe po ustih.

* * *

To je v kratkih besedah zunanji potek dogodkov, ki bi ga lahko še izpopolnili z izjavo načelnika turške vojaške delegacije, ki je pravkar prišla na obisk v Beograd, da namreč Turčija hoče iskreno sodelovati z Jugoslavijo, pa naj bo to Italiji prav ali ne. Tržaški novinarji, ki so imeli v Portorožu priložnost govoriti s turško novinarsko delegacijo, so se o podobnem razpoloženju tudi osebno prepričali, s to edino razliko, da je v privatnih razgovorih odkritost lahko mnogo večja kot v uradnih izjavah.

Če pa pregledamo ozadje opisanih dogodkov, bomo ugotovili, da je poraz rimske vlade dejansko mnogo večji in obsežnejši, kot se zdi na prvi pogled, ker ne gre samo za Trst, temveč za mnogo širše načrte o obnovitvi Italije kot velesile, ki ima odločilno besedo v jugovzhodni Evropi in v tem delu Sredozemlja.

Ti načrti so stari kot je stara zgodovina italijanskih kolonialnih osvajanj, in izražajo megalomanske težnje italijanske buržoazije, tiste buržoazije, ki jo je že stari Bismarck ozmerjal za «šakala», Lenin pa jo je tako lepo označil z definicijo cunjastega, ciganskega imperializma, pri čemer gotovo ni hotel delati krivice Ciganom. V drugi svetovni vojni so ti načrti, ki jih je italijanska buržoazija utelesila v fašizmu, doživeli poraz. Kdaj so se ponovno pojavili, je težko reči. Gotovo pa se ne bomo zmotili, če rečemo, da so botrovali tudi italijanskemu pristopu v atlantski pakt. Odkar je Italija v atlantskem paktu, si neutrudno prizadeva dobiti vlogo če ne hegemona pa vsaj hegemončka v jugovzhodnem sektorju NATO.

Te hegemonistične težnje so se zelo jasno pokazale ob sprejemu Turčije in Grčije v atlantski pakt, ko je Italija postavila zahtevo, naj se turška in grška armada vključita pod poveljstvo italijanskega generala. Grki, ki poznajo italijanske generale samo kot napadalce, pravzaprav bežeče napadalce, in Turki, ki imajo eno izmed redkih resnično močnih armad v Evropi, so se seveda odločno uprli in tudi zmagali. Vendar tu ne Grkom ne Turkom ni šlo samo za prestiž, samo za to, da si od italijanskega generala ne pustijo komandirati. Slo je za jasen občutek, kaj se skriva za italijanskim generalom — namreč želja, da Italija igra prvo violino na Balkanu, od koder se je morala komaj pred nepolnim desetletjem s krvavo batico pobrati.

Glavna ovira za uresničenje načrtov italijanske buržoazije, ki išče zdravila domačim težavam v ekspanziji navzven, ki rajši kolonizira Afriko kot Sardinijo ali Kalabrijo, pa je Jugoslavija. Že od nekdaj je tisti, ki je hotel obvladovati Jadran — in za obvladovanje Sredozemlja iz Italije je obvladovanje Jadrana prva, nujna etapa — stremel po nadzorstvu nad nasprotno obalo. Tistih nekaj levov, ki so jih Benečani posejali po Dalmaciji, ni nič drugega kot izraz te resnice. Nova Italija še ni bila vrav združena, pa je že stegovala prste po Dalmaciji. Po bitki pri Visu so se ti opečeni prsti sicer umaknili, pa so se kaj kmalu zopet pojavili v ceni, ki jo je Rim zahteval za svoje uskoštvo iz tabora trojne zveze in za sodelovanje v vojni proti svojim zaveznikom. — Končno se je v Dalmaciji vsidral Mussolini, toda tudi ta slava ni trajala dolgo. In zdaj se igra pomalem spet obnavlja. Seveda je pri tem Rim mikalo tudi zaledje.

Je pa še nekaj. Jugoslavija je danes osnovni člen v verigi balkanskih narodov. Njena neodvisna politika je steber neodvisnosti balkanskih narodov. Ta steber, ki se upira splohvsakršni hegemoniji nad Balkanom, zapira obenem Rimu pot do starih ciljev, ki tako rekoč vsako pomlad znova ozelenijo.

Zdaj smo se približali glavnemu cilju rimskega izsiljevanja v zvezi s Trstom. Položaj, v katerem se je sovjetskemu pritisku na Jugoslavijo pridružila katastrofalna suša, ki je povzročila resne gospodarske probleme, je treba izkoristiti za pritisk nanjo, da se odpove ne-le svojim interesom na STO, temveč tudi svojim načelom neodvisne zunanje politike.

Račun je namreč ta: Jugoslaviji je nujno potrebna inozemska pomoč, kajti sicer ne more vzdržati močne vojske, izvajati svoje notranje gospodarske graditve in še premagovati težave, nastale zaradi suše. Z grožnjo, da se bo ta pomoč zmanjšala ali celo ukinila, jo je treba prisiliti, da popusti v tržaškem vprašanju, da se torej ukloni tuji volji. S samim izsiljevanjem Jugoslavije po italijanskih željah pa bi zahodne države priznale, da so zanje italijanski interesi (pravilno bi rekli, interesi italijanske buržoazije) primarni in to prav v okviru evropskih obrambnih načrtov, kajti v tem okviru je Italija to stvar postavila.

Če bi vse šlo po teh računih, bi to pomenilo ne-le zmago italijanskega pohlepa po Trstu (in izhodišče za nadaljnje zahteve), temveč tudi zmago zamisli posebnih pravic Italije v tem delu sveta. Ali, kot je dejal Edvard Kardelj v svojem poročilu pred zunanjepolitičnim odborom ljudske skupščine: Ob vprašanju Trsta bi morala biti Jugoslavija politično zlomljena in s tem uničena njena neodvisna zunanja politika. Italija pa bi napravila prvi korak k vzpostavitvi svoje vodilne vloge na Balkanu.

Ta račun pa ima celo vrsto napak. Pravzaprav sloni na enem samem konkretnem dejstvu: to je sovjetski pritisk na Jugoslavijo, združen s težavami zaradi suše. Vse ostalo pa je zidano na zelo nesolidnih temeljih; podobno je z načrti, ki jih je delal tisti commendatore od «Lombardo-Veneta». Najbolj zgrešen pa je račun v predpostavki, da bo Jugoslavija, ki se je uprla Hitlerju v času njegove največje slave, ki se je uprla sovjetskemu izsiljevanju v času največje vojaške premoči ZSSR, spustila hlače pred — Italijo... V tem so avtorji načrta vredni že pomilovanja.

Potem je tu še drugo vprašanje: kakšne rekvizite ima Italija, da zahteva, naj se ji prizna prvenstvo? Razen bahaštva (dokler položaj še ni prevroč) bi težko našli kaj primernega. Maršal Tito je pravilno ugotovil, da Italijani trdijo, da so v prvi liniji, v resnici pa so v prvi liniji od zadaj. To je potrdil tudi De Gasperi v svoji zadnji izjavi, ko je izrazil željo, da bi bila fronta v primeru napada čim dalje od italijanskih meja. In to mu radi verjamemo, kajti da uporabimo spet Titove besede, ko bi bili res v prvi liniji, bi se najrajši znašli na Siciliji.

Vendar je treba tu upoštevati ameriško-angleško temo za prevlado v Sredozemlju. Rim je to tekmo izkoristil tako, da se prav hlapčevsko vdinja Ameriki. To nam nekoliko razlaga italijansko - angleške odnose, pa tudi — sicer pogosto težko razumljivo — ameriško podporo Italiji. Da pa tudi ta recept dostikrat odpove, so nam pokazali dogodki zadnjih dni.

Potem ima Rim še enega mogočnega zaveznika — Vatikan. V zadevi, ki jo obravnavamo, se je Vatikan, ki vse bolj spreminja De Gasperijevo vlado v svoje posvetno orožje, popolnoma vpregel v voz italijanskega imperializma. To ni samo posledica prijateljstva do demokristjanske vlade, temveč predvsem dejstva, da se je Vatikan vključil kot važen, če ne celo prevladujoč kapitalističen faktor v italijansko gospodarstvo in s tem nujno postal solidaren z italijansko buržoazijo in njeno politiko. In če je prej italijanska buržoazija diktirala po svojih koristih politiko italijanskih vlad, jo zdaj v še večji meri diktira Vatikan, ki torej ni samo spremljevalec, temveč iniciator protijugoslovanske politike italijanske reakcije.

Pri tem deluje Vatikan seveda tudi po «lastni liniji». To delovanje je šlo tako daleč, da je bila jugoslovanska vlada prisiljena prekiniti z njim diplomatske stike, saj se je vatikanska nunciatura v Beogradu spremenila iz diplomatskega zastopništva, kar bi morala biti, v organ vsiljevanja volje neke tuje države jugoslovanskim državljanom. To pa ni dosti drugače kot NKVD v legalizirani, diplomatski obliki.

Tudi pomanjkanje reakcije v svetu na jugoslovansko prekinitev diplomatskih odnosov z Vatikanom je najbrž poučilo De Gasperija, da njegova stvar zaenkrat nekam slabo kaže in da je položaj Jugoslavije v svetu mnogo močnejši, kot pa sta Rim in Vatikan upala. V Rimu kažejo sicer nekako presenečenje, da ameriško zunanje ministrstvo ni ho-

Nadaljevanje na 8. str.

Prva avtomatska telefonska naprava na Zlati obali — Na sliki vidimo tri afriške strokovnjake, ko nameščajo prvo avtomatsko telefonsko centralo v prestolnici Zlate obale Accra. Nova avtomatska centrala lahko povezuje 5.000 tel. zvez, medtem ko je stara povezovala kvečjemu 1.300.

ZAKAJ SE VOJNI UJETNIKI upirajo prisilni repatriaciji

Svobodni narodi so tako odločni v zahtevi, da ne sme biti noben ujetnik v rokah Združenih narodov na Koreji prisilno vrnjen komunistom, zaradi spomina na žalostne dogodke, ki so se dogajali ob repatriaciji sovjetskih vojnih ujetnikov v Nemčiji po drugi svetovni vojni. Tisoči sovjetskih vojakov so po osvoboditvi iz nemškega ujetništva raje napravili samomor, kakor da bi se vrnili v domovino. Druge so v sovjetskih repatriacijskih taboriščih v Nemčiji usmrčevali, ne da bi navedli kake posebne razloge za to.

Med samo ob sebi umevne stvari za stalinisté spada tudi to, da postane vsak sovjetski vojak, ki pride v stik z zunanjim svetom — če tudi samo v ujetniških taboriščih — avtomatično nevaren za državo. Mislijo namreč, da se pri tem naleze bacilov kritičnosti. Zdi se neverjetno, a vendar je res, da so označevali v povojnih letih vsakega sovjetskega repatriiranca doma za «socialno nevarnega» človeka.

Vsakega sovjetskega vojaka, ki so ga repatriirali, je sovjetska tajna policija NKVD temeljito zaslišala. Repatriacijo vojnih ujetnikov in civilistov pa je nadziral načelnik NKVD in Stalinov zaupnik Lavrentij Beria, ki je prispel v aprilu 1945 v Stettin, da bi dal navodila za to delo. Z navodili, ki jih je dal 200 častnikom NKVD v Stettinu, je točno pokazal, kaj pomeni repatriacija komunističnega sloga.

Njegova navodila bi bila morala ostati tajna, vendar pa so jih zvedeli. Do njih je prišel letos posebni odbor Združenih narodov o prisilnem delu.

Po teh navodilih je vsak sovjetski vojak ali civilist, osvobojen nemškega ujetništva, okužen s fašističnimi bacili. Z njim morajo ravnati tako, da ne bo mogel napraviti škode. Beria je nadalje naročil, da je treba poslati tudi v tista taborišča osvobojenih sovjetskih vojnih in civilnih ujetnikov, ki bodo na zavezniškem ozemlju, veliko število propagandistov, ki bodo vabili ujetnike na povratek v Sovjetsko zvezo, da bi jih laže podobili, naj jim obljubljajo dobre službe in tako dalje, ali da bodo lahko ostali v sovjetski službi v Nemčiji. S takimi obljubami pa so se potem Sovjeti le polastili čim večjega števila osvobojenih vojakov. Ko so jih imeli nato v rokah, so napravili z njimi, kar se jim je pač zdelo.

LAŽI in KLEVETE *šovinistične propagande*

ARABSKO VPRAŠANJE *žarišče letošnjih političnih kriz*

Francozi zvračajo odgovornost za nemire v Afriki na Američane - V Parizu opravičujejo svojo politiko s svetovnim političnim položajem - Zadovoljiti Arabce pomeni odvrniti jih od SZ

Ako motrimo najvažnejše dogodke zadnjega dela tega leta, nam pade v oči, da so nastale skoro vse resne krize v območju Orienta in arabskega sveta. Perzija, Egipt, Tunis in Maroko so poleg Daljnega vzhoda žarišče visoke politike. To se je pokazalo tudi na sedanjem zasedanju glavne skupščine OZN, ki jo, kot še nikdar prej, naravnost obvladajo razprave o orientalskih vprašanjih. Azijske in arabske države so prešle na tem zasedanju v politično protiofenzivo, ko so sprva načele tuniško-maroško vprašanje in predložile nato še bolj dalekosežno resolucijo, ki pomeni po izjavi iraškega zunanjega ministra «poziv Zapadu, da pokaže dobro voljo in pripravljenost, da priznava znake dobe in pomaga narodom, ki zaslužijo, da dosežejo svobodo in neodvisnost in da se prepreči, da bi se že obstoječi prepad med arabskimi deželami in državami atlantskega sporazuma še povečal.»

Gotovo ni naključje, da je že itak resna severnoafriška kriza, ki se je odražala sprva le v Tunisu, preskočila teren in se pojavila tudi v Maroku, izbruhnila naenkrat med debatami glavne skupščine OZN in dovedla do težkih nemirov; prav tako ni naključje, da je v istem času pozval veliki mufti Egipta vse narode islama, naj začnejo proti Franciji sveto vojno.

Muslimani so v zadnjih desetletjih že večkrat razglasili sveto vojno, in to celo med obema svetovnima vojnama, zato zapadni svet elementarni sili tega nekdaj tako učinkovitega gesla, ki je vžigalo ves Orient, ne pripisuje več tolikega pomena; vendar so podobni pozivi vseeno sposobni, da izzovejo na že itak napetih točkah dogodke, ki postanejo lahko usodni. Takih pojavov se boji Zapad, veseli pa se jih Vzhod, predvsem Sovjetska zveza.

Zaradi tega se je pri zadnjem glasovanju v OZN dogodilo tole: Pritožbo Tunisa in Maroka, ki jo je predložil blok azijsko-arabskih držav, so podprle tudi ZDA. Te so glasovale proti Franciji verjetno samo iz taktičnih razlogov, ker upajo, da bodo pridobile s tem glasove azijskih in arabskih držav, ko bo šlo za glasovanje o vprašanju korejske vojne.

Arabci Sev. Afrike imajo po drugi strani glede uresničenja svojih ciljev pred seboj veliko oviro, Francoska Sev. Afrika zavzema namreč polovico južne obale Sredozemskega morja. Mir v tem delu je važen ne samo za Arabce in Francijo, temveč za ves svet. Letalske baze, na katerih gospodarijo prav Američani, so važne za strateški položaj Grčije in Turčije, ki so članice atlantskega sporazuma.

Iz teh razlogov zatrjuje pariška vlada takole: Odobravati politiko tuniških in maroških borcev za neodvisnost v tem trenutku pomeni, zmanjšati odpornost fronte proti SZ in hkrati zmanjšati izglede, da se Francija sporazume z afriškimi domačini. — Američanom, na katere so zavoljo glasovanja v OZN prav posebno jezni, pa ugovarja: Prav vi (Američani) ste zaradi nepoznanja razmer in neizkušenosti pospešili vse nemire v Sev. Afriki. Hoteli ste prinesti blagoslove ameriške svobode in prosperitete, toda s tem ste dosegli nasprotno, kar ste nameravali doseči, kajti ubrali ste napačno taktiko, med afriškimi domačini ste izzvali nezadovoljnost, ki jo občutijo Francozi na svojih plečih. Baze v Afriki boste uživali le tedaj, če bo v teh krajih mir, mir pa bo znala ohraniti le Francija.

Kakor ve vsakdo pri OZN, da ravnajo ostale kolonialne in mandatarne države v drugih predelih sveta z domačini mnogo slabše kot Francija, zaradi česar povzročajo težkoče v razvoju svetovne politike, tako je tudi znano, da je gospodarsko-socialno lice v predmestjih Kaira, Bagdada, Damaska, skratka povsod tam, kjer si vladajo Arabci sami s svojimi emiri, šejki in fevdalci, mnogo bolj žalostno, kakor pa v predmestjih Tunisa in Maroka (kako bi bilo šele, če bi padle te dežele pod sovjetski imperializem). Toda to ne opravičuje sedanje francoske politike, kakor je ne opravičuje sklicevanje na varnost Zapada.

Lanski ukrepi pariške vlade v Sev. Afriki so izzvali opravičeno nevoljo tudi na Zapadu, ki je dobila svoj izraz v glasovanju delegata ZDA in Turčije. Obe ti dve državi, ki sta zaveznici Francije v atlantski zvezi, sta glasovali na Schumanov predlog, da marosko vprašanje ne spada pred OZN, ker so v teku pogajanja med francosko vlado in sultanom. Ti dve državi sta bili tudi proti predlogu Azijcev in Arabcev, naj pride marosko vprašanje pred Varnostni svet.

Velika krivda za težkoče v Tunisu in Maroku je na francoski strani. Pariška koalicijska vlada želi, da bi zadovoljila Arabce in francoske naseljence. Zato je njena politika vedno kolebala med tem, da je popustila nekoliko temu ali drugemu taboru, ali pa je odlagala važne in nujne odločitve. Ta politika je dovedla do tega, da so nekateri francoski naseljenci vodili politiko po lastnem okusu in šicer: tu in tam nasilno ter zopet popustljivo. Pariška politika je bila v toliko kratkovidna, ker naseljencem ni svetovala, naj mislijo na bodočnost. Zato je razočarala celo Francozom naklonjene domačine, povrh vsega pa je zedinila vse Arabce od vladarja do proletarca.

Mnogi naseljenci in Francozi v domovini upajo še vedno, da je mogoče razdeliti Tunizijce in Marokance v vladajočo kasto, ki naj se naslanja na Francijo, ter na proletariat, kmete in meščanstvo. Ti bi bili proti njim. Francozi s to miselnostjo upajo, da bi zadostovalo, da bi njihovi policaji aretirali nekaj arabskih voditeljev ter jih deportirali, na kar bi šlo vse po starem.

To mnenje potrjujeta dva dogodka: lanski pohod na Fez in Rabat, s katerim je hotel francoski rezident opozoriti maroškega sultana, da ogroža njegov prestol mržnja Berberov in da kaj takega lahko preprečijo le Francozi. Drugi dogodek je bil tisti, ko je generalni rezident v Tunisu pustil aretirati vso vlado, ko mu je bej odbil zahtevo, da mora razpustiti vlado, ker je poslala k OZN svoje zastopnike.

Oba ta incidenta dokazujeta, da Francija ni dovolj cenila čustvovanja, s katerim je prežet ves svobodni svet Afrike in Azije.

Francozi so v težkem položaju. V Sev. Afriki živi nad milijon francoskih naseljencev, od teh (v Alžiru) nekaj že v tretjem rodu. Francija ima iz te dileme samo dva izhoda: da razglasi, kakor želi gen. Jillien, da je varnost NATO v Sev. Afriki zagotovljena do tedaj, dokler ima Francija v teh krajih svoje vojaške sile in da se OZN ne sme ozirati na zahteve Arabcev, ali pa, da pariška vlada opozori francoske naseljence, da mora Francija izpolniti svojo obljubo in dovoli Tunisu in Maroku avtonomijo, ki je itak neizbežna. Hkrati morajo naseljenci najti način, po katerem bi dobili zastopstvo v čisto tuniških in maroških političnih in gospodarskih ustanovah, bodisi da bi dobili dvojno državljanstvo ali pa, da bi živeli tam kot tujci.

Vsi drugi polovičarski ukrepi, ki naj bi rešili Francozom dosedanje privilegije, bodo le v škodo Francije in NATO ter bodo dali tuniškim in marokanskim odpornikom povod, da se povežejo z Vzhodom proti Zapadu. Cilj Francije pa mora biti prav nasproten: pridobiti Afričane za aktivne zaveznike. Zato jim je treba dati dostojanstvo svobodnih narodov.

Če se bo Francija še nadalje sklicevala, da gre za notranjepolitično vprašanje in da OZN ni pristojna razpravljati o tuniškem in maroškem vprašanju, ne bo prišlo do kompromisa in Arabci bodo rekli, da so njihovi najboljši prijatelji na Vzhodu ter bodo spremenili svoje stališče do Zapada.

Ves svet pričakuje od članov francoske vlade in parlamenta mnogo državniškega duha, ki jim bo pomagal, da bodo našli način, po katerem bodo zopet pritegnili svoboden Tunis in Maroko v tesno zvezo s Francijo in Zapadom, kar bo v korist tudi Arabcev Sev. Afrike.

Vedno več Rusov

Že proti koncu XVI. stoletja se začenja prodiranje ruskega carizma v Sibirijo. Kolonizacija Rusov v azijski del Rusije eden izmed načinov zasužnjevanja tamkajšnjih narodov. Hkrati s carsko birokracijo se je v mesta naseljevala tudi ruska buržoazija. Ruski kolonizatorji so zasedli najplodnejšo zemljo v dolinah posameznih rek.

Po podatkih Velike sovjetske enciklopedije, se je od leta 1861 do leta 1913 preselilo na Ural 5,464.000 Rusov, medtem ko se je od leta 1925 do leta 1939 preselilo na Ural, v Sibirijo in na Daljni vzhod nad 3,000.000 Rusov, v srednjeazijske republike pa 1,700.000 Rusov. Ista enciklopedija trdi dalje, da se je po letu 1925 začela načrtna selitev v azijski del ZSSR in da sta glede tega CK in sovjetska vlada izdali poseben ukrep, na osnovi katerega je bilo samo enkrat preseljenih iz Rusije 10.000 domačij.

K temu številu je treba prišteti stotine tisočev ruskih partijskih, enkavedejevskih, državnoupravnih, prosvetnih in znanstvenih emisarjev, ki so preplavili te republike, da bi jih čimprej «usposobili za samostojno življenje».

Danes ni mogoče ugotoviti točno, koliko je število kolonizirani Rusov v azijskih kolonialnih republikah. Po letu 1939 manjkajo službeni podatki, a prav po tem letu so ta proces pospešili.

Po podatkih omenjene enciklopedije je bilo naslednje število Rusov v posameznih zveznih in avtonomnih republikah: v Ukrajini 9,2%, v Belorusiji 7,2%, v Azerbejdžanu 9,7%, v Turkmeniji 7,5%, v uzbeški republiki 5,6%, v Kazakstanu 19,7%, v Kirgiziji 11,%, v karelo-finski republiki 6,3%, v tatarski republiki 41,8 odstotka, v mordovski republiki 58,3%, v marijski republiki 43,6%, v baškirski republiki 39,9%, v udmurtski republiki 43,3%, v burjatsko-mongolski republiki 52,7%, itd.

ZSSR je imela leta 1926 skupno 147,028.000 prebivalcev, od tega 77,791.000 Rusov, ali okoli 50%. Po trinajstih letih, po štetju leta 1939, se je prebivalstvo ZSSR povečalo za 23,439.000, ali za 15,9%, in doseglo 170,467.000. V tem številu je bilo 99,019.000 Rusov (se pravi, da se je njihovo število povečalo za 21.228.000 ali 27,5 odst.) Medtem ko se je rusko prebivalstvo v ZSSR, ki znaša 53 odst celotnega prebivalstva, povečalo za 21,228.000, so se ostali narodi, ki jih je bilo leta 1926 v ZSSR 47 odst., povečali le za 2,211.000.

Zanimivo je, da je bilo 1926. leta 31,195.000 Ukrajincev, a v letu 1939 le 28,070.000, t. j. za 3,125.000 ali za približno 10 odstotkov manj kakor leta 1926. Če bi predpostavili, da je prebivalstvo Ukrajine raslo po splošnem povprečju, ki velja za ZSSR, namreč 15,9 odst., bi moralo leta 1939 znašati približno 36,000.000. To pomeni, da je v teh 13 letih okrog 8,085.000 Ukrajincev manj, kakor bi jih sicer moralo biti. K temu moramo še dodati, da se te številke nanašajo na dobo, ko ni bilo vojne.

Še več. Velika sovjetska enciklopedija iz l. 1948 ne prinaša več med narodi ZSSR nekaterih narodov, ki so leta 1939 še obstajali, in to: 1,239.000 povolških Nemcev, 319.000 Čečenov in 74.000 Ingušev. To je treba razumeti za uradno priznanje, da so ti narodi ne-le razseljeni ampak tudi uničeni, zbrisani z zemlje. (Primerjaj Malo sovjetsko enciklopedijo v izdaji 1940 in Veliko enciklopedijo iz leta 1948).

V Moskvi nočejo dati narodnostnega sestava vseh organov oblasti, partije, delegatov na kongresu, da o državnem aparatu, policiji, prosvetnih organih in podobnem sploh ne govorimo.

Tako, na primer, niso objavili narodnostnega sestava delegatov niti na XVIII. niti na XIX. kongresu VKP(b). Rečeno je le, da XIX. kongresu prisostvuje tudi 359 delegatov predstavnikov 37 nacionalnosti, medtem ko je znano, da v ZSSR živi okoli 60 različnih narodnosti. Tako ni bil objavljen niti narodnostni sestav sedanjega centralnega komiteja.

A tudi poleg vsega tega se v sovjetskem tisku pojavi od časa do časa tudi kakšen podatek, ki dobro ilustrira «enakopravnost» narodov ZSSR.

Vrhovni sovjet narodnosti sestavljajo po ustavi predstavniki vseh republik, in sicer vsaka s 25 poslanci. V vrhovni sovjet narodnosti, ki so ga izvolili l. 1950, je bilo samo iz 7 neruskih republik 37 poslancev Rusov. A tudi v samih republikah vlada podoben položaj. V Kazakstanu je sestav vrhovnega sovjeta sledeč: Kazakov je 57 odst. in v vrhovnem sovjetu imajo 218 poslancev; Rusov je 19.8 odst. s 134 poslanci, Ukrajincev 13,2 odst. s 31 poslanci («Kazakstanska pravda» od 31. marca 1951). V Belorusiji je okoli 80 odst. Belorusov in imajo v vrhovnem sovjetu 288 poslancev; Rusov 7 odst. in 78 poslancev; Judov 10 odst. in samo 5 poslancev; Poljakov 4 odst. a brez poslanca. V Kirgiziji je 66 odst. Kirgizov in imajo 174 poslancev; Rusov je 11,7 odst. s kar 77 poslanci. Približno enak je sestav vrhovnih sovjetov v vseh zveznih republikah, medtem ko je v avtonomnih republikah in oblasteh «sodelovanje» Rusov znatno večje, ker se nahajajo na vseh vodilnih položajih in izvajajo rusifikacijo z neposrednim zakonskim pritiskom.

Spdičo dejstva, da je v sistemu sovjetske birokracije vrhovni sovjet popolnoma dekorativno telo, in spričo okoliščine, da je odločilnega pomena aparat državne uprave, nam gornji podatki še ne dajo popolne slike rusifikacije oblasti. Zaradi tega je važno pogledati tudi, kdo drži v svojih rokah izvršilni državni in partijski aparat. A tudi tu je odgovor vedno isti: Rusi.

Natta na dnu morja

Petrolejska družba «Shell» bo začela v kratkem iskati nafto na morskem dnu, poldrugi kilometer od obale angleškega dela Bornea. To bo prvi primer, da bodo skušali najti stranske rokave petrolejskega vrelca Seria, največjega na področju angleškega imperija: ta vrelec sam daje na leto pet milijonov ton surove nafte. Vrtanja se bodo lotili s platforme, postavljene na morsko dno. Vrtali bodo štiri rove. Prvo sondo bodo vrtali navpično, ostale tri pa poševno, ker hočejo raziskati širše področje podmorskih formacij.

VODIČ PO ZNANSTVENI LITERATURI O JUGOVZHODNI AZIJI

Ameriška kongresna knjižnica je pred kratkim objavila bibliografski vodič v obsežno znanstveno literaturo, ki obravnava splošna, zgodovinska, politična, gospodarska, socialna in kulturna vprašanja držav in narodov jugovzhodne Azije. Take bibliografske vodiče izdaja ameriška kongresna knjižnica za vsa važnejša področja sveta. Njihov namen je usmerjati zanimanje ameriških znanstvenikov v specialna področja, ki so danes še prav potrebna resnega mednarodnega sodelovanja.

ZASLUŽEK *romunskega in ameriškega delavca*

Na neki mednarodni konferenci se sestaneta Američan in Romun ter se razgovarjata o življenju v njihovih deželah. «Koliko zasluži ameriški delavec?» — vpraša Romun. «Okoli 250 dolarjev» — se glasi odgovor.

«In koliko mora izdati za dostojno življenje?»

«Okoli 200 dolarjev».

«In ostanek, kaj pa napravi ž njim?»

To je njegova stvar, nihče se za to ne briga. Koliko pa zasluži delavec v Romuniji?»

«Okoli 400 lejev».

«In koliko ga stane življenje?»

«Okoli 1.400 lejev».

«Kaj ne poveste, pa saj je tisoč lejev razlike».

«To je njegova stvar. Tudi pri nas se nihče za to ne briga, prav tako kot v Ameriki».

NOVE ALUMINIJEVE ZLITINE

Ameriška aluminijska družba poroča, da izdeluje zdaj dve novi aluminijevi zlitini. Za nekatere vrste konstrukcij je potrebna samo polovica debeline novih zlitin, da doseže isto trdnost, kot s polno debelino drugih aluminijevih zlitin. Pri izdelavi novega priklopnega voza z varjeno cisterno s prostornino 22.700 litrov so z uporabo nove zlitine zmanjšali težo podobnih aluminijevih voz za 1.150 kg.

ZANIMANJE AMERICANOV ZA EVROPSKE GLASBENE FESTIVALE

Ameriškim ljubiteljem glasbe bo v prihodnjem letu mogoče že v Združenih državah kupiti vstopnice za nekatere vidnejše evropske glasbene festivale, ki bodo v prihodnjem poletju. Kot poročajo, je bil pred kratkim sklenjen dogovor med Mednarodno zvezo festivalov v Združenih državah in Evropsko zvezo glasbenih festivalov v Ženevi. V okvir dogovora so prišli glasbeni festivali, ki bodo v Aixu v Provenci, v Bordeauxu, v Benetkah, Berlinu, Dunaju, Bayyrethu, Muenchenu, Strassburgu, Florenci, Bruslju... Pričakujejo, da bo prihodnje poletje na te festivale privabilo iz Združenih držav okoli 200.000 obiskovalcev.

KATALOG FOLKLORNE GLASBE

Pred dnevi je UNESCO, vzgojna, znanstvena in kulturna organizacija Združenih narodov, objavila katalog doseglijivih gramofonskih plošč in drugače registrirane etnografske in folklorne glasbe. V tem katalogu je nad 2000 podatkov. Mnogi podatki zadevajo znanstvene zapise etnografskih ekspedicij v Mehiko, Afriko, na tihomorska otočja in v Azijo.

Iz knjižne police

Naše uredništvo je prejelo naslednje nove knjige:

Stendhal (Henry Beyle), Rdeče in črno. Kronika leta 1830. Poslovenil Fran Sturm. II. izdaja. Državna založba Slovenije. Ljubljana 1952.

Guy de Maupassant, Pierre i Jean. Preveo Slavko Ježić. Matica Hrvatska, Svjetski pisci. Zagreb 1952.

G. Keller i C. F. Meyer, Švicarske novele. Preveo Maksimilijan Mrzljak. Matica Hrvatska, Svjetski pisci. Zagreb 1952.

IZ UMETNOSTNIH GALERIJ

H. Daumier (1808-1879): Kapitalistična kolonialna politika *(litografija)*.

NAŠE NEDELJSKO BRANJE

V KADUNJI

PREŽIHOV VORANC

Nekega dne je kmet iz soseske pripeljal na naše dvorišče nenavadno vprego: dva močna vola sta vlekla gare, na katerih je bila stara, že odslužena kadunja za skubenje svinj, polna raznih cunj. Na vzglavju, tik za živinskimi repi, pa se je videla kuštrava glava, katere lasje so bili za moškega predolgi, za žensko prekratki. Tudi obraz je bil kaj čuden in na prvi pogled ni bilo mogoče spoznati, ali je v cunje zakopani človek moški ali ženska, ali je mlad ali star; le oči, ki so radovedno begale po dvorišču, so bile iz mladega in živega ognja.

Kmet se je nekaj časa oziral naokrog, upajoč, da se bo le pokazal kak domačin; ko pa nikogar ni mogel pričakati je zaklical:

«Kje pa ste, ljudje? Dobardev sem vam pripeljal k hiši.»

Domači smo bili v hiši in skriti za rožami smo opazovali vprego na dvorišču. Čez nekaj časa je oče pogledal mater, mati pa njega — razumela sta se: kmet jima je pripeljal občinsko revo, ki je menda že leto dni živela na soseski tako, da so jo srenjani vozili od hiše do hiše ali pravzaprav od hleva do hleva. Potem smo vsi skupaj stopili na dvorišče.

«Dobardev sem vam pripeljal», je ponovil kmet z rahlo lokavim obrazom.

Oče in mati sta še vedno molčala; on se še ni mogel odločiti, kaj bi, medtem ko materi že tako ni bilo mnogo za beračе, razen tistih, ki jih je sama poznala. Prvi se je zganil oče.

«Kako vendar», se je obotavljal, «jaz sem le najemnik in mi ni treba sprejemati dobrih del...»

Mati pa je bila takoj ostrejša:

«Kaj bo moral zdaj že siromak siromaka vzdrževati...?»

Kmet z vprego, ki je bil precej zmožen ter občinski odbornik, se je sprva popraskal po tilniku, nato pa rekel:

«Dobrih del se vendar ne bosta branila. Zdaj imata priložnost...»

Toda oče se ni dal kar tako.

«Za take reči bi bil dober, na občini pa kot najemnik nimam nobene besede.»

Videč, da je odpor naših proti taki vrsti dobrih del precej resna reč, vsaj resnejša, kot si je sprva mislil, je kmet napel druge strune.

«Poglejta, je pač križ s temi dobrimi deli. Kaj si hočemo, ko so pa tudi reveži na svetu. Jaz sem siroto zdaj že drugič imel pri hiši. Moral bi jo imeti štirinajst dni, pa sem jo imel tri tedne. Poglejta, kaj si hočemo...! V naši občini je okrog sto posestnikov, toda med njimi kakih trideset kajžarjev, ki pod kapom še toliko prostora nimajo, da bi svojo potrebo opravili. Kam naj jo vtaknejo? Vidva pa imata v najemu celo hišo, imata polje in živino, zakaj bi si še vidva ne pomagala s kakim dobrim delom?»

Kmet je znal sukati jezik. Bil je znan skopuh in bi moral po vrstnem redu imeti občinsko revo v resnici štiri tedne pri hiši, a jo je že po treh tednih spet naložil na gare in odpeljal po občini.

Ves čas razgovora med starši in vsiljivim kmetom je «doberdev», to je človek v kadunji na garah, nepremično ležal pod cunjami. Njegove velike žive oči so bile uprte nekam daleč pod nebo in zdelo se je, kakor da se ga razgovor onkraj gar sploh ne tiče, kajti niti ena poteza na rejenem, ovenelem obrazu se ves čas pogajanja ni spremenila.

Po kratkem pomisleku je oče pogledal mater, mati pa očeta in spet sta se tiho sporazumela. Prva se je obrnila h kmetu mati:

«Ali je to tista Zvodnikova avša?»

«Kdo pa drug.»

«Koliko časa naj jo imam pri hiši?» je vprašal oče.

«En teden, če jo imate, bo že lepa reč», je odvrnil kmet, pa naglo pristavil: «Če jo pa dalj obdržite, bo še lepše za vas.»

Do takrat se ni razen nas otrok, ki smo radovedno strmeli v debelo, zabuhlo glavo v kadunji, okrog katere sta vola neprenehoma mahala in opletala z repi, nihče niti ozrl na človeka v garah. Vedli so se, kakor da bi bila na vozu kaka brezčutna ali mrtva stvar. Tedaj je vprašala mati:

«Ali je kaj sitna? In pri jedi izbirčna?»

Kmet se ni mogel vzdržati smeha:

«He, he! Je še koj vse od kraja. Včasih jo res prime, da začne sitnariti, toda zato je šiba tukaj. Potem se hitro upokoji...»**

Šele tedaj so vsi trije pogledali proti kadunji, in oče in mati sta kratko, a prodorno premerila, kar je bilo videti od sirote na garah. Tudi zdaj se človek pod cunjami ni zganil in obraz je ostal top, nespremenjen. Kakor sta bila kratka pogleda mojih staršev, tako sem kot desetletni šolar le opazil, da nista niti trohe usmiljena, ampak prej sovražna. Tudi pogled bogatega kmeta ni bil prijazen, toda oči mojih staršev so ga prekašale.

Mene je pri tem zbodlo pri srcu. Zbodlo zaradi tega, ker sem bil, čeprav še otrok, pri starših navajen sočutja do revežev in mi je bila zavest, da smo sami reveži, pravzaprav brezdomovinci in tlačani, že takrat močno vrasla. Zdaj pa tako odkritje, taka sprememba! Takrat seveda nisem mogel razumeti, da zoprnost, ki je švignila iz očetovih in materinih oči, ni bila odsev kakega pravega, resničnega prezira ali sovraštva do občinske reve na garah, temveč da je bil to le izraz trenutnega bridkega spoznanja svoje lastne usode; mogoče strah pred lastno temno bodočnostjo, ki jima je zdaj, ob pogledu na to revo, tako nazorno in z vso goloto stopila pred oči. Zabuhli obraz na garah pa se tudi pod temi pogledi ni zganil.

Tedaj je kmet začel siliti: «Kam pa jo bosta dala? Moram hitro nazaj, ker imam ljudi na njivi.»

«Kar na parno, saj še ni premrzlo», je odgovoril oče in že stopil h garam, razvozlal verigo, ki je držala kadunjo na garah, potegnil ležišče proti sebi in ga zadenjski zgrabil za ušesa stranic. Kmet je medtem kadunjo zgrabil za ušesi pri zglavju, nato sta jo odnesla na parno.

«Kako je lahko, kot bi bila kadunja prazna», se je začudil oče, misleč pri tem na debelušni obraz, ki je molel iz cunj. Mati in otroci smo molče šli za nosačema. Na parni sta odložila breme v prazen kot, da je bilo vzglavje obrnjeno proti vratom.

«Na, tukaj boš lepo za vetrom!» je kmet pohvalil prostor in, ne da bi pogledal bitje v kadunji, naglo izginil na dvorišče; mogoče zategadelj, ker je ta nepremični obraz tudi v njem vzbujal neprijetne občutke ter mu razburjal vest.

Z dvorišča se je začulo naravnanje verige ter očetov glas:

«Kam naj jo potem zapeljem?»

«K Habrul» je odgovoril kmet in pognal voli. Haber je bil naš najbližnji sosed. In kakor bi se šele zdaj spomnil, je dodal: «Sicer pa mislim, da več kakor še enkrat ne bo prišla naokoli...»

* Dobro delo, s katerim si lahko prisluziš nebesa.

** Umrli.

(Nadaljevanje 25. decembra)

NOVE SLOVENSKE KNJIGE

James Cook

Potovanja okoli sveta

Zgodovina uvršča angleškega kapitana Jamesa Cooka med največje morjeplovce sveta. Ne samo zato, ker je Cook odkril mnogo neznanih dežel, morij in morskih poti, temveč tudi zato, ker je svoja potovanja po neznanih deželah in morjih tudi opisal in dal tako prve točne podatke o neznanih deželah in ljudstvih. Cook se je rodil v začetku osemnajstega stoletja v skromni angleški družinici. Bil je najprej mornarček na premogarski ladji, v sedemletni vojni pa se je tako uspešno udejstvoval v vojni mornarici, da je bil sredi osemnajstega stoletja določen za poveljnika ladje «Endeaovur», ki se je odpravljala na dolgo pot po neznanih morjih. Na tem potovanju je dospel tudi na Novo Zelandijo in raziskal neznano vzhodno avstralsko obalo. Po vrnitvi s prvega potovanja je admiraliteta poslala Cooka vnovič v Tihi in Atlantski ocean. Na tem potovanju je dvakrat prodrl v južni polarni pas in z vso gotovostjo pobil bajko o južnem kontinentu.

Na vseh teh svojih potovanjih je Cook pisal dnevnik in popisoval svoje doživljaje. Opis svojega drugega potovanja je sam tudi izdal v knjigi. Prvo in tretje potovanje pa so po njegovih dnevnikih popisali razni pisci, ki so povečini precej izmaličili Cookov samorasli in klen jezik. Njegovi dnevniki so bili objavljeni v izvirniku šele leta 1893. Slovenska izdaja, ki jo je pripravila založba *Mladinska knjiga*, je prirejena po izdaji angleškega publicista, ki jo je priredil leta 1849 in ki velja za najboljšo. Iz knjige bodo tudi naši bralci lahko spoznali drzne podvige slavnega pomorščaka, njegove borbe z razbesnelimi oceani ter dogodivščine v neznanih, novo odkritih deželah. Bilo je zato vsekakor prav, da smo to knjigo enega slovitih pomorščakov in raziskovalcev dobili tudi v slovenskem jeziku, da bodo po njej lahko segali naši mladi in starejši bralci, ki jih zanimajo daljne dežele in življenje v njih.

Pearl S. Buck

Prva žena

Veliko ameriško pisateljico Pearl Buckovo slovenski bralci že dolgo poznajo in visoko cenijo. Že leta 1934 smo dobili v slovenskem prevodu enega njenih najboljših romanov «Dobra zemlja», dve leti kasneje pa je bila prevedena njena mojstrovina «Mati». Kasneje smo dobili še prevod njenega prvenca «Veter z vzhoda, veter z zahoda», pred kratkim pa je v časopisu izhajal prevod njenega najnovejšega romana «Zmajevo seme». Zdaj pa smo v 62. zvezku *Male knjižnice*, ki jo izdaja *Slovenski knjižni zavod*, dobili kot dopolnitev izbor krajše proze.

Najprej nekaj besed o pisateljici. Prav letos je obhajala svojo šestdesetletnico. Rojena je bila v Ameriki, pa se je že zgodaj s starši misionarji preselila na Kitajsko, kjer se je kasneje tudi poročila in preživela večji del svojega življenja. Zdaj živi v Ameriki in se ukvarja skoraj izključno z literaturo. S svojimi deli je zaslovela po vsem svetu in prejela tudi najvišje literarno odlikovanje Nobelovo nagrado. Zato je vsekakor prav, da smo poleg njenih daljših del, ki jih že imamo v slovenskem prevodu, dobili tudi nekaj krajših mojstrovin Pearl Buckove. Poleg najdaljše povesti «Prva žena», ki je dala tudi zbirki naslov in ki bralcu odkriva nepozabno podobo trpeče kitajske žene, je urednik uvrstil v knjižico še pet krajših povesti, katerih snov je prav tako zajeta iz kitajskega življenja. Tudi te kratke povesti odkrivajo bralcu zastor nad zasebnim življenjem Kitajcev, obenem pa tudi kažejo, da je pisateljica mojster tudi v kratkih delih. Prav zato bodo po tej knjižici radi segali naši bralci, tako oni, ki jih privlačuje eksotična snov, kakor tudi tisti, ki poznajo in cenijo umetnost Pearl Buckove.

S. R.

LONDON-PARIZ-RIM – ZMAGOSLAVNA POT

Mogoče bomo videli kmalu tudi prinas

LIMELIGHT

zadnji Chaplinov film, ki je po uspehu v Angliji in Franciji prispel v Italijo

Claire Bloom,

Več kot pet tisoč ljudi se je zbralo sredi oktobra na trgu pred kinematografom Odeon v Londonu, kjer je doživel Chaplinov film «Limelight» (Luči z odra) prvo predstavo. Vsi so hoteli videti Charlota, radovednost pa je zbujalo tudi vprašanje, kdo vse bo prišel na to slavnostno prvo predstavo. Prišli so igralci Lawrence Olivier in Vivien Leigh, Nole Coward, Douglas Fairbanks ter producenti Arthur Rank, John Mills, Anthony Asquith in Michael Balcon. Prišla je tudi glavna igralka Claire Bloom, ki pa je prispela šele proti koncu predstave. (V tistem času je igrala v gledališču Old Vic Julijo). Charlie Chaplin jo je predstavil tudi princezi Margareti, ki je tudi prisostvovala filmu poleg sestriične kraljice-matere, lorda Inverclyda, Lady Rothschild in drugih. Margareta je dejala Chaplinu, da ji je film tako ugajal, da je večkrat jokala in se smejala. Izkupiček večera je bil namenjen londonski družbi za vzgajanje slepih.

Zunaj je množica potrpežljivo čakala, da bi še enkrat priredila Charlotu ovacije. «Zame je to čudovit večer», je dejal Charlie Chaplin.

Večer v Londonu je imel ob prisotnosti osebe z dvora na sebi skoraj nekaj, kar bi lahko imenovali demonstracijo proti ukrepom nekih ameriških oblasti, ki so po Charlotovem odhodu izdale znani ukrep, da ga je treba ob povratku pridržati v karanteni, da se ugotovi, če ni v njegovi dejavnosti kaj protidržavnega. Čez kakih deset dni je namreč naneslo, da je bil Charlie Chaplin predstavljen tudi kraljici Elizabeti. Bilo je to na «Royal Command Performance» v kinu Empire na Leicester Squaru: to je letna kinematografska prireditev za kraljevsko hišo in njene povabljence. Povabljen je bil tudi Charlie Chaplin — poleg Kirka Douglasa, Yvone de Carlo in drugih filmskih igralcev in kritikov.

London goji določene simpatije za svojega sina Charlota, vendar pa ugodnih kritik gotovo niso narekovala zgolj prijazna čustva. «Spectator» je pisal: «'Limelight' zaslužI splošno pohvalo, saj je proizvod plodovite Chaplinove domišljije, sad njegove mogočne in individualistične ustvarjalne sposobnosti.» Kritik v «New Statesman and Nation» pa je pisal: «Med vsemi njegovimi filmi se mi zdi ta najbolje napravljen in sploh najboljši. Njegovi značaji so globoko prežeti s človeškostjo, njegova junakinja pa nas očara na svojski način.»

V New Yorku so film pokazali kritikom. Newyorške kritike niso bile vse enako povoljne, pač pa so si bili kritiki soglasni v ocenjevanju igre glavne ženske vloge igralke Claire Bloom. «New York Times» je pisal, da je film «sijajna izmenjava komičnih in dramatičnih elementov, prepričljiv, ganljiv in poln najvišje virtuoznosti». Kritik lista «New York Herald Tribune» je napisal: «Sijajne Chaplinove sposobnosti so pri filmu očitne; ne sicer v popolnem nadzorstvu snovi in sredstev izražanja, to je res, toda te pomanjkljivosti odtehta bogastvo duhovitosti in čustva.» «Daily News», «Daily Miror» in «Morning Telegraph» pa so bili s svojimi kritikami bolj hladni.

Iz Londona je Charlot nadaljeval pot z družino in filmom v Pariz. Zopet navdušen sprejem množice, slavnosti, odlikovanja. Čez šest sto francoskih igralcev je prisostvovalo slovesnosti, ko so Charlota v Théatre des Ambassadeurs imenovali za častnega člana Zveze francoskih umetnikov. Francoski minister za industrijo in trgovino pa je priredil poseben sprejem na čast Chaplinu in pa francoskim režiserjem, igralcem in producentom, ki so prejeli nagrade na beneškem festivalu. Ko se je Chaplin v svojem govoru zahvalil ministru, je izrazil veselje ob preporodu francoskega filma, ki so ga pokazali tudi uspehi v Benetkah.

Vestni računarji so tudi natančno izračunali, koliko «nese» Chaplinov film. Tega seveda ne delajo zgolj zaradi neke statistike, ki bi služila zbirateljem zanimivosti, temveč zato, ker so določeni vrsti ljudi, ki imajo opravka s filmi, taki podatki najbolj važna zadeva. Lahko bi bil še tako dober in lep film, pa bi — teoretično — premalo «nesel», — in bi ga vrgli med neuporabno šaro. No, računarji so ugotovili, da pripada filmu «Limelight» prvo mesto pri nabranih vstopninah.

Upajmo, da bo po slavnostnih predstavah v Rimu prispel film kmalu tudi v Trst.

Kaj pa je posebnega v tem filmu? Težko je film opisovati, dokler ga nisi sam videl, to se pravi, verjeti bi moral temu, kar je o njem napisal nekdo drugi. Vsebina filma pa je vendar stvar, ki je nihče ne more bistveno drugače opisati; zato lahko iz tujih poročil povzamemo nekaj, kar nam bo zadostovalo, da bomo vedeli, kaj sploh Charlot v tem filmu obdeluje. Vsebina filma je približno ta-le:

Stari muzikant se vrača opotekaje se proti domu. Včasih je bil umetnik, toda sedaj je njegova umetnost zatonila in ne ogreje več človeških src. Sonce in kričanje otrok ga ne zdrami iz njegovega vegastega, pijanega korakanja. Toda ko se mu posreči odpreti vrata borne hiše, kjer stanuje, začuti, še preden dospe do svojega prvega nadstropja, duh po plinu. Strezni se in v neki drugi siromašni sobici najde dekle, ki se je hotelo zastrupiti s plinom. Odnese jo v svojo sobo in ji posveti vso svojo skrb. Da ji lahko kupi pomaranč, proda svojo violino. Deklici pa opisuje lepoto življenja, ki ga je hotela zapustiti.

Deklica se je učila plesanja, pa je izgubila voljo in moč, da bi nadaljevala s plesom, ko je izvedela, da se njena sestra prodaja, da jo v šoli vzdržuje. Zdravnik ji je povedal, da z močno voljo lahko zopet oživi svoje paralizirane noge. Muzikant čuti, da ji mora pri tem pomagati. Toda ne gre samo za moralno pomoč, zakaj deklica nima niti s čim živeti.

Muzikant hoče ponovno poskusiti srečo na odrih. Nes svojim pravim imenom, ki je bilo nekoč slavno in ki ga ne mara omadeževati, temveč z izmišljenim. Toda uspeha ne doseže; gledalci zapuste dvorano in ostane samo eden, ki je med predstavo globoko zaspal. Popadli umetnik se vrne skrušen domov. Plesalki ni povedal ničesar o svojem nastopu. Toda od žalosti se izjoče. Deklica, ki jo je on naučil, kako naj gleda v življenje, ne mara, da je njen zaščitnik žalosten. Ko ga prigovarja in se razvname, v trenutku opazi, da se ji noge gibljejo.

Deklica je postala baletka v velikem gledališču, potem celo prva balerina v Operi. Nekoč nastopi z njo v stranski vlogi tudi stari muzikant; ko bi morala baletka na oder, se zaplete v vrvi in v padcu zavpije, da je noge ne držijo. Toda muzikant jo s klofuto skoraj vrže na oder. Po velikem uspehu se mu baletka srečna zahvali. Potem ga celo prosi, da bi postala njegova žena, toda stari ve, da ona ne more več pripadati njemu in se spet umakne med pocestne muzikante.

Deklica ga pa išče in končno ga najde z veselim sporočilom, da je impresarij pripravljen prirediti večer njemu na čast. Umetnik ve, da bo občinstvo ploskalo iz prijazne naklonjenosti, toda hoče, da bi s svojo umetnostjo še enkrat nadkrilil naklonjenost.

Uspel je in še enkrat izvabil iz svoje violine čudovito glasbo, ki je potegnila za seboj vse občinstvo v delirično ploskanje. Toda ponesrečen skok z odra mu je natrgal življenje. Občinstvo tega ne opazi, ker ima umetnik še toliko moči, da to prikrije. In ko v zadnji točki nastopi njegova balerina, se da prenesti za kulisami čisto blizu pozornice; s pogledom na plesalko se loči od življenja.

MED SLOVENSKIMI ZNANSTVENIMI REVIJAMI

GEOGRAFSKI VESTNIK 1952

Dejali bi skoraj, da so geografi spretnejši od zgodovinarjev. Medtem ko so namreč ti izdali to jesen obsežni Zgodovinski časopis, ki ima čez 500 strani in nosi letnico 1951, pa so geografi skoraj v istem času izdali svoj Geografski vestnik, ki je za polovico manjši, a nosi letnico 1952.

Letošnji letnik, ki ima zaporedno številko XXIV., je uredil dosedanji urednik Anton Melik s sodelovanjem Svetozarja Ilešiča. *Melikova* je tudi uvodna razprava *Naše jadranske luke*, ki je tudi za nas še posebej zanimiva. Ko navaja pet po naravi danih pristaniških področij na jugoslovanski strani Jadrana, se obširneje ustavlja tudi ob Tržaškem zalivu. Razen o Trstu kot pristanišču razpravlja Melik tudi o Miljskem in Koprskem zalivu.

Priključitev Primorske k Jugoslaviji je dala slovenskim geografom za dolgo dobo neizčrpne snovi. Kakor v dosedanjih podobnih publikacijah tako tudi ta letnik revije ni brez razprave, ki bi se nanašala na omenjeno ozemlje. *Srečko Brodar* je napisal *Prispevek k stratigrafiji kraških jam, Pivške kotline, posebej Parske golobine*. V učeni razpravi se avtor zlasti ustavlja ob golobini — to so jamske skalnate odprtine, v katere se žatekajo golobi — blizu vasice Parje, nekaj manj kot uro hoda oddaljene od Pivke (Sempetra) na Krasu v smeri proti Knežaku. Znani geolog *Ivan Rakovec* piše *O nastanku in razvoju Ljubljanskega polja*. *Milan Šifrer* pa *O obsegu zadnje poledenitve na Pokljuki*. *Vladimir Klemenčič* ugotavlja v svoji razpravi *Rast prebivalstva na Slovenskem Koroškem*, da so spremembe v populacijskem gibanju v zadnjih 17 letih precejšnje; v glavnem se težnje populacijskega razvoja izražajo v naraščanju prebivalstva po mestih in okolici in v upadanju v agrarnih gorskih krajih in tudi v nižinskih predelih, če so oddaljeni od večjih gospodarskih središč. *Vitalij Manohin* je prispeval *Kratek pregled temperatur in padavin v Ljubljani v 100-letni opazovalni dobi 1851 - 1950*. Priloženi sta tudi tabeli za temperature in padavine za vseh sto let. Avtor ugotavlja med drugim, da je vreme v zadnjih desetletjih postalo bolj nagnjeno k ekstremnim pojavom. Planince in sploh izletnike po planinah bo zanimala *Janka Tavčarja, Planinske poti v slovenskih Alpah*. Tavčar piše o planinskih poteh v davnini pred vznikom planinstva, nato o prvi nadelani poti in o planinskih pristopih v času prebujenja planinske misli, potem o dobi klasičnega planinstva. Kakor na vseh področjih slovenskega javnega življenja, se je v preteklem stoletju — in seveda tudi pozneje — tudi med planinskimi društvi pričela narodna borba; avtor posveča posebno pozornost začetni dobi te borbe, v naslednjem pa popisuje dobo SPD od ustanovitve do prve svetovne vojne (1893-1914). Po prvi svetovni vojni je prešel znaten del slovenskega planinskega ozemlja pod Italijo, s čimer je nastal nov problem za mnogo planinskih poti, kajti mnogi slovenski vrhovi so imeli dotlej pristop s strani, ki je pripadla Italiji. Novo stanje je spet nastopilo po drugi svetovni vojni: po eni strani mnogo poškodovanih poti, po drugi pa vrnitev večjega dela slovenskih Alp. *Nada N. Cadeževa* opisuje *barvanje ponikalnice Logaščice v letu 1951*. V potok Logaščico, ki prične pod železniško postajo Logatec svojo pot pod zemljo, so vrgli 29. IV. 1951 7 kg uranina. Opazovali so nato pomembnejše izvire okoli Vrhnike in Bistre in ugotovili — pri kasnejšem pregledovanju vzorcev s fluoroskopom — barvo v izvirih Male Ljubljanice. Velike Ljubljanice in Ljubije pa tudi v nekaterih manjših. Na Bovško nas vodi naslednji prispevek *Podor na Javorščku: Fr. Planina* opisuje podor, ki se je dogodil 8. avgusta 1950 in sestavek dokumentira z zanimivimi slikami. *Danilo Furlan* je objavil kratek sestavek *Kritičen pretres arhiva meteorološke postaje v Ljubljani*.

V rubriki Obzornik objavlja *Svetozar Ilešič Nadaljnje načelne diskusije o geografiji*, kjer nekako nadaljuje poročilo iz Geografskega vestnika 1948-49 o živih diskusijah, ki se razvijajo po svetu o tem, kaj je bistvo in vsebina geografije. Ilešič navaja dela in mnenja angleških, italijanskih, ruskih in francoskih avtorjev. Isti avtor je prispeval članek *Mednarodna proučitev kmetijskega izkoriščanja tal. Cene Malovrh* je objavil *Nekaj značilnosti demogeografske slike FLRJ*. Dva krajša prispevka pa je napisal *Ivan Gams*.

Roman Savnik, Vladimir Klemenčič, Ivan Gams, Cene Malovrh, Svetozar Ilešič, Vasilij Melik, Franjo Baš, Vladimir Kokole in Valter Bohinec ocenjujejo dela domačih in tujih avtorjev; to so: Anton Melik, Janko Orožen, Gams Vanč, Ivan Kuščer, Rudolf Badjura, Boris Prikril, Rudolf Wurzer, A. Blanc, Max. Sorre, Daniel Faucher, Pierre George. Sledi *pregled revij*, kjer so poleg jugoslovanskih navedene tudi avstrijske, ruske, francoske, angleške, nemške in italijanske revije (iz Trsta: Bollettino della Società Adriatica di Scienze Naturali, Vol. XLV, 1944-1950).

Na koncu je še Kronika, kjer so objavljena poročila o kongresih geografov in podobno.

rho

SE ENA SLOVENSKA ZALOZBA

Kaj bo izdala Slovenska Matica

Slovenska Matica, najstarejša slovenska založniška ustanova, je pred kratkim sprejela načrt za svoje založniško delo v prihodnjem letu. Slovenska Matica, ki je bila ustanovljena pred več ko 85 leti z namenom, da nudi Slovencem poljudno-znanstvena in pomembnejša leposlovna dela, je v letih svojega obstoja opravila ogromno kulturno delo. Cela desetletja so zborniki in letopisi Matice nadomeščali slovenske znanstvene publikacije. Po prvi vojni pa je Slovenska Matica v spremenjenih razmerah s svojim delovanjem pripravljala tla za ustanovitev Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Tako je poleg prevodov leposlovnih del, zlasti iz svetovne klasične literature, začela izdajati pomembna domača znanstvena dela. Tako je pri Slovenski Matici izšel Melikov geografski spis Slovenija, pri njej je prof. Kidrič izdal svojo literarno zgodovino, Izidor Cankar pa začel izdajati zgodovino likovne umetnosti. Po premoru v letih okupacije in v prvem povojnem času, ko se delo Matice ni moglo prav razmahniti, je Slovenska Matica pred dobrim letom obnovila svoje delovanje. Danes je sicer njeno delo omejeno izključno na založniško delovanje, vendar pa ni zato nič manj pomembno. Poleg res kvalitetnih leposlovnih del ima Slovenska Matica namen izdajati predvsem poljudno-znanstvena dela, tako da je njeno delovanje nekako v sredi med založniškim delom Slovenske akademije znanosti in delom ostalih slovenskih založb. V okviru tega svojega osnovnega smotra ima Slovenska Matica namen v prihodnjem letu izdati vrsto zanimivih publikacij. Tako bo med prvimi izšla druga knjiga izbranih esejev literarnega in kulturnega zgodovinarja Ivana Prijatlja, katerih prvo knjigo je Matica izdala letos. Prav tako bomo dobili četrti zvezek Izidorja Cankarja Zgodovine likovne umetnosti, s čimer se bo to pomembno delo, ki je edinstveno v slovenski umetnostni zgodovini, približalo svojemu zaključku. Naš znani geograf prof. Anton Melik pripravlja drugi del svoje knjige Slovenija, ki bo dokončala pred vojno začeto delo. Pomembno delo bo predstavljala vsekakor Zgodovina Slovencev, ki bo izšla v več knjigah. Prihodnje leto namerava Slovenska Matica izdati I. del te zgodovine, ki jo bo napisal univ. prof. Milko Kos. S področja leposlovja je zaenkrat predvidena izdaja Dantejeve «Divine Commedie». Izdaja bo temeljila na starem prevodu prof. Jožeta Debevca, ki ga je deloma popravil Anton Debeljak, deloma pa Mile Klopčič. Svojevrstna zanimivost bo izdaja Spominov Josipa Vilfana, enega izmed voditeljev tržaških Slovencev v času po prvi svetovni vojni, poslanca v rimskem parlamentu in predsednika kongresa evropskih narodnih manjšin. To je zaenkrat načrt za prihodnje leto. Slovenska Matica pa ima v načrtu čimprej obnoviti tudi Filozofsko knjižnico, še nadalje izdajati zbirko Vezana beseda ter začeti z izdajanjem posebne leposlovne knjižnice. V načrtu so tudi spomini Etbina Kristana.

Slovenska Matica ima torej obsežen in zanimiv program, želimo samo, da bi ga tudi v celoti izvedla.

S. R.

FILMSKI KOMIK

Danny Kaye

Danny Kaye ima glavno vlogo v filmu «Hans Christian Andersen and the Dancer», Danci so pokazali veliko nevoljo zaradi izbire glavnega igralca kakor tudi nekaterih scen, tako da je moral ameriški producent zaradi kritik danske vlade spremeniti nekatere scene filma, ki ima za vsebino življenje danskega pripovednika

Danny Kaye je znan filmski komik. Njegova slava je stara dvanajst let in na splošno pravijo, da je Danny Kaye eden največjih komičnih umetnikov v Ameriki.

Kayeva komika je v glavnem besedna. Zanjo ima Danny Kaye silno spretno prisotnost duha in gibčen jezik. Sijajen je v pantomimi, v mimikriji in glasbeni burleski. Njegov glasovni register je zelo bogat, saj obsega dve oktavi. Posnema lahko bariton, tenor, v sopranovi lestvici dosega celo visoki C. Poleg tega ima odličen spomin, kar mu omogoča nastop v najtežjih vlogah.

Po rodu je Danny Kaye Rus. Njegovo pravo ime je David Daniel Kaminski. Njegov oče je bil delavec v New Yorku. Tam se je rodil David Daniel kot njegov zadnji otrok 18. januarja 1913. Tam je tudi obiskoval prve šole, prve prireditve in se v gimnaziji posvečal lahki atletiki. Umetniško se je pričel udejstvovati v radiu. Že zelo zgodaj se je tudi pridružil potujočim gledališkim družinam, ki v poletnih mesecih krožijo s svojimi prireditvami po Združenih državah. Pozimi je živel od tega, kar je zaslužil poleti, in obiskoval newyorški Broadway. Poskušal je srečo, da bi prišel do kake resnejše zaposlitve pri največjih broadwayskih lastnikih.

Četrto poletje umetniškega udejstvovanja si je Danny Kaye sestavil sam svojo gledališko družmo. Z njo je krožil po Združenih državah, nato pa še po večjih mestih Daljnega vzhoda. V stiku s tujejezičnimi gledalci je izpopolnjeval svojo pantomimo, tako da je ta postala zgovornejše komično sredstvo njegove umetnosti, kakor pa govorica. Naslednje poletje je srečal Silvijo Fine, s katero se je kasneje poročil. Jeseni 1939 je v broadwayski reviji gledaliških družin «Slamnatih klobukov» dosegel zaželeni uspeh, ki ga je toliko časa pričakoval. Tisto zimo je skupaj z ženo Silvijo nastopal v newyorških zabaviščih. Žena mu je pisala skeče in pesmi, s katerimi je Danny Kaye nastopal.

Tedaj se je pričel Kayev uspeh na Broadwayu. Paramonuthovo gledališče ga je povabilo, da je nastopal v komediji «Gospodična v temnem». V njej je igral vlogo fotografa in pet tednov povrsti je bila prav zaradi njegovega uspeha komedija vsak večer na sporedu. Nato je odigral na gledališkem odru še eno vlogo v neki drugi kratki glasbeni komediji, ki je bila 16 mesecev na sporedu — za tem pa je prišel k filmu. «K orožju!», «Cudežni mož», «Broklynski kozlič», «Skrivno življenje Walterja Mittyja», «Rojena je pesem» — to je vrsta filmov, v katerih je mladi filmski umetnik nastopal že med vojno. Tedaj je s svojo umetnostjo služil tudi domovini: nastopal je v radiu, v dvoranah za široko občinstvo, za vojake, bil na krožnih potovanjih po vojaških taboriščih v Združenih državah in na Japonskem.

Toda to je bil le začetek. Prve filmske uspehe pa doživlja Danny Kaye šele v povojnem ameriškem filmu in po teh njegovih komičnih karakterjih ga poznamo tudi mi.

«SVET NA KAJŽARJU» novi slovenski film, bo doživel svojo premiero v nedeljo 21. decembra.

LIKOVNO RAZSTAVO V TOVARNI AVTOMOBILOV so priredili v Mariboru. V težnji približati umetnost ljudstvu so organizirali razstavo slik in kipov v avtomobilski tovarni. Na razstavi so bila dela 11 slikarjev in 3 kiparjev, torej skoraj vseh mariborskih umetnikov. Razstavljenih je bilo 32 slik in 9 kipov.

DELO ŽENA ZA NOVOLETNO JELKO

NOVO LETO NAJ BO OTROKU MEJNIK V ŽIVLJENJU

Od nabiranja prispevkov in pripravljanja zavojev do obdaritve

Ceprav smo navajeni na razne družinske praznike in jih na različne načine tudi proslavljamo, vendar pa je prehod iz starega leta v novo vsakomur med najpomembnejšimi. Takrat napravimo sami s seboj majhen obračun minulega leta in z upanjem gledamo v novo, ki ga bomo pričeli. Cesto so nam misli polne načrtov, kako bomo čas bolje in koristneje porabili, kako ne bomo ponovili napak, ki smo jih zagrešili v preteklosti. Kako bomo svoje delo usmerjali. In tako je tudi prav. Naj le ostane Novo leto mejnik v našem življenju in prav je tudi, da nam ta dan ni vsakdanji, temveč da pomeni nekaj novega, radostnega, polnega vere v lepšo prihodnost.

Zakaj bi že otrok ne navajali k temu? Prav je, da bi že takoj, ko se zavedajo, občutili ta praznik. In še prav posebno otroci, kajti oni imajo pred seboj še vse življenje, zato naj se navadijo gledati nanj z radostnimi toda pametnimi očmi.

Novoletna jelka, ki smo jo pri nas uvedli po končani narodnoosvobodilni vojni, bo morala postati dejansko praznik vseh naših otrok. In to iz dveh vzrokov: v veselem razpoloženju jih bomo zbrali skupaj, jih obdarili prav ob prehodu iz starega leta v novo, tako da bodo občutili, da pomeni ta prehod tudi zanje važen dogodek v življenju. Vsem zbranim otrokom želimo na ta dan sreče in zdravja v novem letu, pa tudi pridnosti in njihovi starosti primerno resnega dela. Na drugi strani pa je tudi ta praznik povezan z narodnoosvobodilno borbo, ker smo ga sprejeli prav z vsemi ostalimi naprednimi pridobitvami, ki bodo nadomestile razne slovesnosti, ki so vezane na nazadnjaško preteklost.

Podporno društvo je tudi letos kot prejšnja leta organiziralo v glavnem priprave za novoletno jelko. Toda iniciativo so vzeli v roke tereni in po več tednih polnega in požrtvovalnega truda zaključujejo z delom. Glavni delež pri vsem tem so imele tudi letos kot ostala leta žene. Ni jim bila mar neprijetnosti, ki so jih čakale, ko so trkale na vrata dobrosrčnih ljudi. Nikoli ne veš, kako te bodo sprejeli. Zgodi se celo, da te zavrnejo in to nič kaj prijazno. Toda Tržačan na splošno ima dobro srce. Se najbolj tisti, ki ima sam malo in tako je nabiralna akcija po večini okrajev uspela. Nekaj si bodo tudi tereni pomagali med seboj. Nekateri so imeli več sreče in nabrali precejšnje vsote, drugi pa komaj toliko, da bi lahko obdarili le malo otrok. Zene, ki so se trudile, a imele pri tem več sreče, da so naletele na radodarnejše roke, bodo rade nekaj odstopile tistim okrajem, ki so siromašnejši, tako da otroci ne bodo občutili razlike.

Z zaključkom nabiralne akcije pa žene še niso opravile svojega dela. Caka jih pripravljanje zavitkov, za kar bodo porabile vse večere do otroškega praznika. Prej pa bodo po trgovinah nakupovale in izbirale, da bodo dobile čim boljše stvari. Za žene to ni lahko. Doma imajo družino, za katero morajo delati, mnoge med njimi so še drugače zaposlene. Toda za skupno delo najdejo čas in tega jim ni žal.

Bodo pa tudi z otroško radostjo poplačane za svoj trud. Tiste žene pa, ki so letos stale ob strani, naj pridejo na razdelitev: videle bodo veselje otrok in zadoščenje tistih, ki so sodelovali, da je obdaritev uspela. Prav gotovo ne bodo drugo leto odrekle pomoči.

Novoletna jelka mora biti od leta do leta boljša. Otrokom bo tako ostala v spominu, v njih se bo utrdil občutek, da je prehod iz starega leta v novo pomemben dogodek in bo tako sam spoznaval, da mora takrat stopiti z novimi sklepi v novo leto. Ali ne bomo imele matere od tega veselja in koristi?

PRIZNANJE ŽENAM I. OKRAJA

Samo pri nabiralni akciji je sodelovalo 48 oseb

Letos je bil pri delu prvi okraj izredno uspešen in zato je prav, da pogledamo malo na njegovo delo. Po 1. decembru so ustanovili odbor za novoletno jelko in od tedaj dalje so takoj prijeli za delo. Kar 48 oseb je pobiralo prostovoljne prispevke in kot je že v navadi, so bile žene med njimi v veliki večini. Do sedaj, ko to pišemo, so nabrali okrog 300.000 lir. Nabiralna akcija še ni zaključena in nabiralci so prepričani, da bo vsota dosegla najmanj 400.000. Poleg tega pa so nabrali še prispevke v blagu.

Odbor je sklenil, da bo obdaroval okrog 400 otrok, kar pomeni, da bodo zavitki dosegli vrednost nad 1000 lir. Kar je potrebnejših otrok bo dobilo bogatejše zavitke, prav vsi pa bodo bogato naloženi: pomaranče, jabolka, bomboni, piškoti, otroci do šestih let se bodo razveselili z igračami, šolarji pa bodo našli v zavitku šolske potrebščine in knjige. V zavitkih, ki jih bodo dobili siromašnejši, pa bo tudi blago, da jim bodo mamice ukrojile srajčke, hlačke in podobno.

Mnogi tovariši — tudi tu večinoma žene — so se že obvezali, da bodo od petka dalje hodili na sedež in pripravljali zavitke. Druge zopet hodijo po trgovinah, da bodo najbolje izbrale in kupile, tako da bo veselje otrok kar najlepše. Če pomislimo, da je pri nabiralni akciji sodelovalo skoro 50 oseb in da jih bo pri pripravljanju zavitkov ter nakupovanju in sami obdaritvi sodelovalo še najmanj 20, potem vidimo, da so se v prvem okraju res številno odzvali. Prav gotovo moramo letošnji uspeh pripisovati skupnemu delu tolikih ljudi, prav posebej pa moramo pohvaliti žene, ki so res nesebično in požrtvovalno sodelovale pri pripravah za novoletno jelko.

MARIANNE MOORE

ameriška pesnica

Marianne Moore je ameriška pesnica, katere ime stoji v prvi vrsti predstavnikov sodobne ameriške poezije. Njena prva zbirka «Pesmi» je izšla leta 1921, poslednji izbor iz vsega dela pa lansko leto. Te njene «Zbrane pesmi» (1951) so dobile ob izidu tri zelo vidna kulturna odlikovanja. Najprej Pulitzerjevo nagrado, nato nagrado Bollingen Yalske univerze za pesništvo in končno posebno odlikovanje ameriških izdajateljev.

Pred meseci je Marianne Moore, ki je sedaj v 65. letu, dala nekaj glavnih biografskih podatkov o sebi. Med drugim tudi pravi:

«Nekoč se mi je zdelo, da sta pesniku potrebna mir in spokojnost življenja kot vsakdanji kruh. Toda prišla so leta dolge vojne in razbita je bila nekdanja skupnost in mirno sožitje sveta. Lakota in pegunstvo sta postala vsakdanji delež milijonov. Ob tem spoznanju čutim, da bo svet obsojen tako dolgo na trpljenje, dokler ne bosta vsakega posameznika med nami prevela skrb in odgovornost za vse trpeče človeštvo...»

***

Ali veste, da je za pohištvo na splošno najbolj priljubljen svetel les, t. j. les v naravni barvi in lakiran? Tako pohištvo daje stanovanju vesel in čist videz.

Prva žena - diplomat in prva žena - minister

Predsednik urugvajske republike je postavil leta 1912 Klotildo Dekuizi, doktorja prava, za tajnika urugvajskega poslaništva v Bruslju. Deluizi je bila prva žena — diplomat na svetu. Od tega časa dalje število žen — diplomatov stalno raste.

Prva žena minister je bila Ninja Bang z Danskega, rojena 6. oktobra 1866 v Kopenhagnu. Bila je ena izmed najnaprednejših žena v začetku XX. stoletja in zelo izobražena. Posebno se je udejstvovala v delu za pomoč sirotam.

Svedska se je obvezala, da bo prispevala nadaljnjih 500 tisoč kron za sklad Združenih narodov za pomoč otrokom. Odkar so pred šestimi leti ustanovili ta sklad, so skandinavske države prispevale več kot milijon kron, pri katerih gornji nadaljnji prispevek ni vštet.

O dežnikih in sončnikih

Kolikor nam je znano iz zgodovine, so najprej nosili ljudje velike sončnike, šele mnogo pozneje so začeli uporabljati dežnike.

Sončnike, ki so bili podobni današnjim, so nosili že v Egiptu in v stari Grčiji.

Cudno je, da niso uporabljali ne sončnikov ne dežnikov skozi ves srednji vek in celo do konca XVII. stoletja. Šele v tej dobi se pojavljajo prvi dežniki. Napravljeni so iz tkanine in namazani z voskom, tako da so nepremočljivi.

V Parizu se v XVII. stoletju poleg drugih pouličnih prodajalcev pojavijo tudi izposojevalci dežnikov. O tem pričajo razne gravure in fotografije iz XIX. stoletja. Na njih vidimo navadno starca, kako potrpežljivo stoji ob nizkem zidu poleg pa vrsta dežnikov. Mož čaka na dež, da bi si ljudje, ki hodijo mimo, od njega izposodili za nekaj vinarjev dežnik.

Pa tudi že mi smo lahko v svojem življenju videli, kako se je moda dežnikov in sončnikov menjavala, in to ne samo po obliki, temveč tudi po uporabi. Se pred nekaj desetletji so hodile ženske po cesti s sončniki, skoro vse pa so jih imele na plaži. Danes je sončnik velika redkost. Videti pa je, da bodo dežni plašči s kapucami in dežnimi klobuki izpodrinili tudi dežnike.

Od vasi do vasi

SLIVNO

Predzadnji petek so se sestali vaščani z namenom, da se pogovorijo o občinskih zadevah. Najbolj jih je zanimalo vprašanje zimskih del, ki je bilo na dnevnem redu občinske seje 2. dec. Od 23 milijonov nakazanih naši občini, ni dobila naša vas ničesar. Vemo, da občina ne more ustreči vsem, ker je znesek le navidezno visok in bo služil svojemu namenu (ublažitvi brezposelnosti) le pri majhnem številu (kakih 150-170) delavcev. Vendar ne gre, da bi metali bob v steno: ne gre samo za golo zaposlitev, ampak vsako delo naj služi čimbolj koristnemu namenu. Ožji odbor je to stališče popolnoma prezrl, zato je župan na njegov predlog izglasoval med drugim tudi postavke za nabrežinsko igrišče in razširitev postaje Bivio v skupnem znesku kar 13 milijonov 400 tisoč lir.

Res je težko razumeti da se da za zabavo in oddih (igrišče) ter olepšanje (Bivio) tako velik znesek, dočim se pozabi na našo pot proti Sesljanu, ki je v takšnem stanju, kot je bila takrat, ko so še po njej jahali devinski grofi. Blizu te moderne avtoceste, ta pa kot žalosten spomin na preteklost, a še bolj kot pečat popolnega nerazumevanja za naše utemeljene potrebe.

Zato smo se proti zapostavljanju naših vaških in tudi splošnih interesov pritožili na občini.

ŠEMPOLAJ

Pri nas smo imeli desetdnevni kmetijski tečaj. Predaval je kmetijski strokovnjak dr. Baša in praktično obdelal poglavja, ki so za uspešno kmetovanje najbolj važna, kot n. pr. o zemlji in njeni pravilni obdelavi, o življenju rastlin, o domačem in umetnem gnojilu, o pravilnem gojenju krompirja kot tukajšnjem najvažnejšem pridelku, o živinoreji in vinogradništvu.

Udeleženci (povprečno nad 25) so se zanimali za njegova zelo poljudna izvajanja, le škoda, da je bil tečaj prekratek. Kaj lahko naredi en sam strokovnjak za ves tržaški Kras. Če bi jih bilo več, kot bi bilo skrajno potrebno, pošteno in pravično, bi tečaj lahko trajal več časa in bi udeleženci pridobili mnogo več. Razveseljivo je, da je obiskovalo tečaj tudi nekaj šoloobvezne mladine, kar dokazuje, kako je ta po svojih naravnih nagibih navezana na zemljo, istočasno pa to dejstvo obtožuje našo osnovnošolsko vzgojo, ki to nagnjenje popolnoma zanemarja in ne posreduje mladini ljubezni in razumevanja do rodne zemlje ter je ne seznanja z osnovnimi načeli umnega izkoriščanja.

ŠTIVAN

Naša vas je najstarejša slovenska naselbina, ki sega v staroslovansko dobo. Tukaj ob izlivu Timava so naši poganski predniki častili svoje malike, tukaj so kasneje imeli svoje krščansko svetišče in samostan z znamenito božjo potjo, ki so jo obiskali celo slovanski knezi iz grada ob Blatnem jezeru na Madžarskem, bolgarski in drugi knezi. Štivan je od 6. stoletja dalje, torej že nad 1300 let nepretrgoma slovensko naselje, kot so bila in so še slovanska ostala naselja na Krasu vzdolž Furlanske ravnine. Zato vprašamo gospoda Wintertona, če imamo pravico govoriti svoj materni jezik. To ga vprašamo zato, ker priznava Palutanu iz šovinistične tržaške iredente in njihovemu očetu, imperialističnemu Rimu, upravičenost za italijanski S. Giovanni, kar pomeni, da popolnoma odobrava italijansko osvajalno in raznarodovalno politiko. Lepa reč, g. Winterton! Da, če bi bili na našem mestu Angleži ali Amerikanci? Res lepa je ta pravica, ta enakopravnost, ta moderna demokracija. Nehote nam zveni na uho lepa in smiselna slovenska pesem o miši, ki pojé pšenico, mačka pa miš, zajec mačko, lisica zajca, volk lisico in tako se nadaljuje žrtje s silo in močjo. Močnejši požre šibkejšega. Koliko lahko zaupamo takšni demokraciji?

Če je tako, smo prisiljeni opozoriti vso gospodo, ki veruje v zakon sile, da se silno motijo, če mislijo, da tiči moč v njihovi protiljudski volji in željah ter v njihovih protiljudskih interesih. Moč prehaja na delovno ljudstvo. Tako daleč bi gospodje lahko povohali.

VIŽOVLJE

Nimamo posebnih sporočil in bi živeli svoje vsakdanje življenje, ki je dovolj polno brig in skrbi, če bi nam vsemogočna uprava našega ozemlja dnevno ne dokazovala, kako smo ji Slovenci pri srcu. Ali je res potrebno, da se moramo ukvarjati s tako krivičnimi ukrepi, kot je tisti glede napisa?! Kako je mogoče, da igra poveljnik tega področja vlogo zaščitnika fašističnih zakonov, torej tistih zakonov, katerih namen je bil zatreti slovenski življ povsod tam, kjer je gospodovala njegova peta. Njegovega zverinskega početja z nami ne bomo nikoli pozabili in bomo to svoje sovraštvo prenesli na svoje otroke, da zasovražijo nečloveške nagibe in strasti, da obsodijo požigalce, roparje, mučitelje, krvnike. Naj spoznajo krivico in laž in ločijo dejanja od besed in obljub! Prekolnejo naj takšno demokracijo, ki podpira nasilje in njegovo zločinsko namero proti nam. Ker nismo več v takšni temi, da bi ne znali za vzroke teh medsebojnih uslug med razno «demokratično» gospodo, bomo mladini osvetlili tudi to stran.

Gospodar v vasi je že zaklal prašiča, ki ga je vse leto redil in se tako malo založil z maščobo in mesom za zimo.

Čim večji bo pritisk na nas, tem večji bo naš odpor. Svoje pravice bomo ščitili tako, kot jih ščitijo vsi ostali kulturni narodi in smo prepričani, da bomo na svoji zemlji prej ali slej tudi sami (brez gospode) gospodarili. Če se gospoda tega boji, se mi za to borimo.

MAVHINJE

Če je koga razjaril Wintertonov ukaz o snetju dvojezične označbe našega Sesljana, smo to mi, ker smo s to vasjo povezani že od davnine; občina, cerkev in šola — so nam bile skupne skozi stoletja. Poznali smo samo Mavhinje. Sesljan, Vižovlje ne pa Malchina, Sistiana, Visogliano. Mi s svojo preprosto pametjo pravimo, da naj ostanejo Milano, Napoli in drugi italijanski kraji to, kar so, naša imena pa kakršna so. Nam se prav nič ne cedijo sline ne po italijanski ne po angleški ne po ameriški zemlji, in prepuščamo to tistim, ki rinejo semkaj ter bi nas radi izrinili z naše zemlje kot jež lisico. Pa povemo, da nas ne bodo, pa če postavijo po Palutan-Wintertonovem ukazu kilometrsko tablo s Sistiano. Priključujemo se besedam dopisnika iz Štivana, ki je dejal, da smo preživeli fašizem in njegov ogenj in pepel, pa bomo tudi to; prebili bomo tudi demokristjanske ali bolje klerofašistične udarce. Vidimo, kako se narodi po drugih zemljah otresajo imperialističnega jarma. Tako bo počasi strohnel rimski imperializem, ki dela na tej zemlji račun brez krčmarja, čeprav dobiva za podaljšanje svojega življenja injekcije z onstran luže.

SV. KRIŽ

Odkar je razsajala huda burja je naša vas ponoči v temi, ostale so samo tri žarnice. Vemo, da so imeli pri ACEGAT precej dela, toda bil bi že čas, da bi postavili nove žarnice. Kaj čakajo, da bodo še koga napadli v temi, kakor se je dogodilo pred dnevi?

O kopalnicah smo že večkrat pisali. Že pred dvema letoma so jih napravili v novih hišah, a do sedaj jih niso še odprli. Nihče ne ve za vzroke.

Za našo vas se tržaška občina prav malo zanima. Vsa njena skrb je za tujce, za italijanske begunce. Že nekaj let jih imamo v vasi, napravili so jim barake, pred dnevi so jih postavili ponovno 15, kupili so zanje hišo «Pri Tencetu», zdaj pa se širijo govorice, da bodo postavili nove barake na igrišču. Že leta 1946 smo si hoteli s prostovoljnim delom urediti športno igrišče, pa je posegla vmes občina, da nam ga bo že ona uredila. Seveda je ostalo vse, kakor je bilo, zdaj pa vidimo, kakšni so njihovi nameni.

Čeprav je Križ velika vas in ima mnogo mladine, ki bi krvavo potrebovala športno igrišče, nam tega občina noče urediti; ezulom pa bodo postavili na tem prostoru barake.

V takšnih brlogih žive tržaške družine

4-članska družina spi, kuha, dela v prostoru, kjer stoji komaj ena zložljiva postelja

Župan in drugi tržaški funkcionarji se kaj radi hvalijo, češ koliko stanovanj je bilo v zadnjem času zgrajenih in kolikim družinam so prav oni, s svojo «pametno politiko in dobrim upravljanjem», preskrbeli zdravo in primerno stanovanje. Ne moremo reči, da ni bilo zgrajenih že precejšnje število stanovanjskih poslopij in kdor je že v novem stanovanju, je zaenkrat rešen skrbi, ki so ga trle. Toda ali mislijo gospodje, da so svojo nalogo izvršili, oziroma, da so dali stanovanje vsem, ki so ga potrebni?

Hoteli bi videti obraz župana, ali katerega koli voditelja raznih ustanov in podjetij, ki rešujejo stanovanjsko krizo, ko bi bili stopili z nami v stanovanje, katerega smo te dni obiskali. Če imajo kaj srca in vesti bi si za lep čas ne upali govoriti o dobri občinski upravi ter o povoljnem reševanju stanovanjske krize na našem ozemlju.

Pri tej tržaški družini smo bili tokrat že drugič; prvič smo bili pri njej skoraj pred letom dni. Takrat smo se nad položajem, v katerem je družina živela ter nad njenim «stanovanjem» zgrozili. Ko nam je gospodar povedal, da stanujejo v brlogu, ki naj bi služil za spalnico in kuhinjo, kar štiri osebe, mu skoraj nismo mogli verjeti. V temnem in vlažnem prostoru je bilo prostora komaj za posteljo ter skrinjo, v kateri imajo spravljeno posodo in hrano; obleke so imeli zložene na postelji ter so morali na njih kar spati, ker jih niso mogli nikamor obesiti. V sobi ni bilo električne razsvetljave in tudi po vodo so morali daleč od hiše. Niti toliko prostora ni bilo, da bi bili lahko postavili majhno mizo, temveč so se navadili jesti kar na kolenih. Stranišče, ki služi kar osmim družinam istega poslopja, je bilo na stopnicah, temu primerno zanemarjeno in umazano. Ker je ena izmed hčerk zbolela na pljučih (nič čudnega, ker lahko ob deževnem vremenu spijo kar z odprtim dežnikom nad posteljo), so jo poslali v bolnico; druga hčerka je bolna na jetrih; zdravnik pravi, da se je morala zelo ustrašiti. Mati nam je potožila, da se je hčerka verjetno prestrašila podgan, ki se nemoteno sprehajajo po hiši in «obiskujejo» tudi ob belem dnevu revni brlog. Za to «stanovanje» je plačevala družina 1500 lir mesečno. Takrat nam je gospodar stanovanja izrazil upanje, da mu bodo nakazali stanovanje v hišah, ki jih gradi IACP.

Obiskali smo to družino zopet pred nekaj dnevi ter smo na tihem celo upali, da je ne najdemo več in da nam bodo sosedje povedali, da se je že preselila v drugo stanovanje. Potrkali smo na vrata, a odprla nam je ista mati, ki nam je pred letom dni potožila težave svoje družine ter se zjokala nad usodo svojih dveh ubogih otrok. Povedala nam je, da so jim stanovanje sicer že nakazali: preseliti bi se morali že z novembrom v stanovanjske hiše, ki jih IACP gradi na Greti. Novembra stanovanjska poslopja niso bila gotova — sedaj je pri koncu že december in hiše so še vedno v surovem stanju. Pravijo, da bodo zgrajene komaj marca, ali celo aprila. Obupan se je družinski poglavar obrnil tudi na vodstvo IACP; pa so mu odgovorili, naj nikar ne nadleguje, saj so mu stanovanje vendar nakazali. Toda tri mesece bivanja v tem brlogu pomeni za družino tri mesece umiranja in životarjenja v razmerah, ki so obupne. Tri stanovanjske hiše, ki jih IACP prav tako gradi na Greti, so že skoraj gotove; toda v te se ne bodo vselile niti ta niti druge družine, ki žive v enakih razmerah, temveč druge, ki so po vrstnem redu pred njimi.

Zakaj ni vodstvo IACP, če že ni držalo besede o roku, ko bodo stanovanja zgrajena, spremenilo seznam ljudi ter dodelilo že zgrajena stanovanja najpotrebnejšim; nočemo reči, da družine, ki bodo stanovanje dobile, teh niso potrebne. Žal pa vemo, da je družin, ki žive v obupnih stanovanjih v Trstu še ogromno. Prepričani pa smo, da so tudi med temi takšne, ki jim je en mesec bivanja v starem stanovanju mnogo manj težaven in tudi za zdravje članov družine manj nevaren. Bo morala družina, o kateri je govora, čakati vse do marca na novo stanovanje? Naj povemo še, da se je stanovanje pri zadnji močni burji skoraj porušilo ter da sedanje deževje položaj samo poslabša. Bodo čakali, da pride do nesreče ter se stanovanje poruši in pokoplje pod seboj ubogo družino?

Omenjena družina ima že leto dni v bolnici mlajšo hčerko, katere zdravstveno stanje se je precej izboljšalo, pa jo mati ne more vzeti domov, ker je nima kje imeti.

Kaj dela higienski urad? Ali lahko dopusti, da živi družina še naprej v tem stanovanju, ki so ga njegovi funkcionarji že pred časom proglasili za popolnoma neprimerno?

DOBRA KUHARICA

OHROVTOVA JUHA S KROMPIRJEM

V kozici razgrejemo žlico masti, pridenemo drobno, na debele rezance zrezano ohrovtovo glavo in nekaj kosčkov čebule; posebej skuhamo 2-3 na kocke zrezane krompirje v 2 l vode. Ko je krompir skoraj kuhan, ga stresemo s krompirjevko vred v dušeni ohrovt, osolimo in kuhamo vse skupaj še nekaj minut.

SIROVI STRUKLJI

Iz 1/2 kg moke, 1/8 mlačne, slane, blago okisane vode, 1 žlice olja, 1 jajca napravimo vlečeno testo in ga pokrijemo s toplo posodo, da počiva pol ure.

Nadev: Zmešamo 1/4 kisle smetane, ji pridenemo 1/2 l pšeničnega zdroba in počakamo, da se zdrob nekoliko napne. Namesto zdroba lahko uporabimo drobtine. Nato primešamo 20 dkg sira iz kislega mleka, 1-2 rumenjaka, nekaj zrn soli, 15 dkg sladkorja (lahko tudi brez njega) in sneg iz 1-2 beljakov.

Testo razvaljamo, ga pomažemo z žlico mlačnega olja ali masti, raztegnemo in tanko razvlečemo. Ko se nekoliko osuši, ga pomažemo s pripravljenim nadevom in potresemo s pestjo krušnih drobtin. Nato testo zavijemo in položimo na namazano pekačo. Če zvitek kuhamo, ga zavijemo v namočen ožet prtič ter narahlo povežemo z nitjo. Tako pripravljen štrukelj kuhamo v pokriti kozici v osoljenem vrelem kropu (vode naj bo za 2-3 prste) pol ure. Kuhanega razrežemo, zabelimo z maslom, v katerem smo zarumenelo žlico krušnih drobtin. Ako so štruklji pripravljeni brez sladkorja, postrežemo zraven s solato, drugače pa jih potresemo s sladkorjem. Za priboljšek damo po kosilu na mizo presno skadje.

NASVETI

Če so stekla na oknih umazana od oljnate barve, jo bomo najlaže odstranili, če bomo madeže drgnili s krpo, namočeno v terpentinu.

***

Posoda ni samo nujno zlo vsake kuhinje. Če je negovana, je lahko za okras, obenem pa tudi porok za zdravje družinskih članov.

***

Kakšna je vaša emajlirana posoda? Ali je ob straneh in pri držaju črna? Če je tako, tedaj morate posodo spraviti v red. To je potrebno vsakih šest mesecev. Da bo posoda zopet lepa, jo bomo kuhali v vodi, v katero smo dali klor in sodo.

POVEZANOST ŽIVLJENJA IN PREHRANE

Prehrana in življenje sta tesno povezana. Kajti človek lahko opravlja delo, le če uživa zadostno in pravilno sestavljeno hrano. Cesto pa ljudje ne upoštevajo, da potrebuje duševni delavec tudi izdatne in mešane hrane.

Po prvi svetovni vojni smo se naučili, da so našemu telesu poleg beljakovin, maščob, škroba in sladkorja nujno potrebne tudi soli in vitamini. Po drugi svetovni vojni smo pa spoznali, da je bolj zdravo, če ne jemo preveč, če se več gibljemo in manj razburjamo; kajti nemirno življenje povzroča živčnost, ki vpliva na želodec in jetra.

Duševni delavec in tisti, ki pri svojem delu stalno sedi, vedno pozablja, da potrebuje telo poleg hrane tudi mnogo kisika. Pri mirnem dihanju pride v naša pljuča pol litra zraka, od katerega preide v kri 20 kub. cm. Če vdihnemo v 1 minuti 15-krat, sprejmemo v kri v 24 urah 432 litrov kisika. Povprečno poje človek na dan 400 g ogljikovih hidratov (škrob in sladkor), 100 g maščobe ter 80 do 100 g beljakovin. Da zgori 400 g ogljikovih hidratov, je potrebnih 300 l kisika, za 100 g maščob potrebujemo 205 litrov kisika, za beljakovine pa 95 litrov, kar pomeni, da bi morali vdihati 600 litrov kisika, medtem ko ga pri mirnem dihanju sprejmemo samo 430 litrov. Pomanjkanje kisika lahko krijemo z zmanjšanim zauživanjem hrane ali če se dosti gibamo. Kajti le ob krepkem ročnem delu sprejme naše telo večjo količino kisika. Tisti, ki morajo več ur dnevno sedeti, bi morali vsaj 6 km prehoditi peš ali se voziti 3/4 ure na kolesu ali še bolje delati eno uro na vrtu. Za ženske je zelo koristna ritmična telovadba, po možnosti na prostem.

Ne zadostuje pa samo, da globoko dihamo; kisik mora prodreti v vse tkivo, za kar poskrbi srce in krvni obtok. Pri tem pa je velike važnosti individualna prehrana. Hrana nam pomaga, da se fizično dobro počutimo. Če smo tudi duševno dobro razpoloženi, tedaj dosežemo višek delovne sposobnosti. Izkušnje so pokazale, da je za mnogo ljudi najugodneje, da uživajo hrano po petkrat dnevno. Tako bolje izrabijo kisik in so manj utrujeni. Večkratno zauživanje jedi nas osvežuje, posebno če sestavlja posamezne obroke različna hrana. Za kosilo se ne smemo zadovoljiti s skodelico kave, temveč moramo pojesti obrok tečne hrane. Izdatnost hrane močno zvišamo z maščobo. Najbolj priporočljivo je, da pri manjših obrokih uživamo sadje, sadne sokove, mleko. Skrbno pripravljen obed, ki ga v miru použijemo in zadostno gibanje na prostem so pogoji za zdravo življenje.

Moda za naša dekleta

Študentska organizacija za pomoč - WUS skrbi in pomaga mladini zaostalih dežel

Nad 5 odst. turških študentov bolèha za tuberkulozo - Zanemarjena zdravstvena služba v Egiptu - Stanovanjsko vprašanje - Pomoč v denarju izražena v švicarskih frankih

Svetovna študentska organizacija za pomoč — WUS — je v nekaj letih opravila ogromno delo po Evropi, v zadnjem času pa je začela usmerjati aktivnost zlasti v izvenevropske dežele. Svojim članom pomaga WUS z zdravili, strokovnimi knjigami, zida bolnišice in podeljuje podpore potrebnim. Kot vidite zelo obširno področje. V enem samem članku bi bilo praktično nemogoče pregledati vse dežele in kontinenten kamor bo segla v prihodnjem letu pomoč WUS, zato bomo skušali danes govoriti o področju, ki nam je relativno blizu, a je vendar tako zapuščeno in lahko rečemo neobdelano. Mislimo na Bližnji vzhod.

Najprej Turčija, 21 milijonov prebivalcev ima tri univerze. Nobenih študentskih domov in obupno zdravstveno stanje. Nad 5 odstotkov študentov ima tuberkulozo in največja potreba vlada ravno na zdravstvenem področju. Antituberkulozna liga je ponudila zemljišče za bolnišnico, vlada je odobrila nekaj posojila, WUS pa je ponudila zdravilišču medicinske instrumente ter zgraditev celega tretjega nadstropja, ki bi lahko sprejelo takoj prvih 100 najbolj potrebnih študentov. Poleg tega imajo Turki v načrtu študentsko naselje za 1000 ljudi. Doslej ni obstajala nobena menza in so se študenti morali hraniti v dragih restavracijah.

V Siriji je vsa učeča se mladina koncentrirana na vseučilišču v Damasku. Po formiranju sirijske države so popolnoma izmenjali način študija, ki je od ustanovitve dalje, to je od leta 1901, sledil francoskim metodam. Univerza je v bivši vojašnici francoske vojske in na vseh koncih in krajih je ogromno dela. WUS si šele mora pridobiti zaupanje, kajti kot vse malde države, imajo tudi sirijski študenti nezaupanje do mednarodnega sodelovanja zaradi slabih spominov iz preteklosti.

V Egiptu je 42.000 univerzitetnih študentov. Univerze so: Fauda I. (25.000), Ibrahim paše (10.000) v Kairu ter Farukovo vseučilišče — danes je verjetno ime že zamenjano — v Aleksandriji, ki ima 7.000 vpisanih študentov. V Egiptu obstajajo velike težave s stanovanji, poleg tega pa je zdravstvena služba skrajno zanemarjena in možnost povprečnega egiptovskega mladinca zelo nizka, da bi se lahko vpisal in vztrajal na univerzi do konca študija. V Kairu predvidevajo zgraditev študentskega naselja z malimi montažnimi hišami. Dela bi opravile jugoslovanska in nemška podjetja. Za ta načrt bi bilo potrebno 30.000 švicarskih frankov in o njem so že razpravljali na letnem zasedanju WUS na katerem je sodelovalo 26 držav, od tega deset izvenevropskih.

Leta 1947 je jeruzalemsko vseučilišče imelo 500 slušateljev, danes jih ima 2400. Poslopje univerze je izven izraelske zone Jeruzalema in že to predstavlja včasih nepremostljive težkoče. Stavbena kriza je občutna pri vseh prebivalcih, ne samo pri študentih. WUS je v svojem letnem načrtu predvidela 10.000 švicarskih frankov za zgraditev montažnih barak, kjer bo dobilo stanovanje znatno število študentov.

Morda se bodo komu številke zdele nizke, toda prištejmo denarju ki bo potrošen na Bližnjem vzhodu, 319.000 švicarskih frankov, dodeljenih Aziji, 70.000 Daljnem vzhodu, 231.000 frankov, potrebnih za mednardone projekte, pa vidimo, da je svetovna študentska pomoč opravila veliko delo in pri tem dala študentom zaostalih dežel moralno podporo in zavest, da niso sami. To je včasih bolj važno.

Zbiralci znamk povečujejo dohodke Združenih narodov

Odstopivši glavni tajnik ZN Trygve Lie je poročal glavni skupščini, da so zbiralci znamk povečali dohodke Združenih narodov za 750 tisoč dolarjev. Združeni narodi so izdali do sedaj 15 vrst znamk.

Štipendije britanskim študentom za študij v Evropi

Kot poroča «British Council», bo v akademskem letu 1952-53, približno 70 britanskih študentov lahko nadaljevalo svoje študije v 15 evropskih državah, od 4 do 12 mesecev, s pomočjo študijskih podpor raznih evropskih vlad in vzgojnih organizacij. Mnogi študenti so že lansko leto uživali študijske podpore na raznih evropskih univerzah. Tem bodo tudi letos podelili štipendijo.

V večini primerov obsega štipendija znesek za vpisnino in druge šolske pristojbine ter prosto oskrbo. Stipendija odgovarja več ali manj študijskim podporam, katere podeljuje vsako leto «British Council» diplomirancem univerz iz naslednjih držav: Jugoslavije, Avstrije, Belgije, Danske, Finske, Francije, Nemčije, Islandije, Italije, Nizozemske, Norveške, Portugalske, Svedske in Švice.

Največ britanskih študentov bo studiralo v tujini jezike in literaturo, drugi pa znanstvene predmete, zgodovino, gospodarstvo, glasbo, arhitekturo in vzgojo.

Porast števila ameriških vseučiliščnikov

V Združenih državah se je letos, prvič po letu 1949, povečalo število študentov, ki obiskujejo kolegije in univerze. Na ameriških visokih šolah je letos vpisanih približno 2 milijona 148.000 študentov, to je 1,5 odst. več kot lansko leto. Na študentke odpade 35,5 odstotkov skupnega števila.

PRVI SNEG

FILATELIJA — Ameriški predsedniki na znamkah

Osmi predsednik Združenih držav je bil tudi južnjak. Rodil se je v Virginiji leta 1773. Posvetil se je vojaški karieri in dosegel čin stotnika v vojni proti Indijancem. Bil je guverner teritorijev na severozapadu in je imel nalogo ščititi te pokrajine pred rdečekožci. Leta 1840 je bil izvoljen na predsedniško mesto.

James K. Polk se je rodil 1795 v Severni Karolini. Kot odvetnik je stopil na politično polje in leta 1844 je bil kot kandidat demokratske stranke izvoljen na predsedniško mesto. Pod njegovo vlado so se Združene države vojskovale proti Mehiki in proti neodvisnemu Texasu za posest te obširne pokrajine. Umrl je leta 1849.

Deseti predsednik Združenih držav je bil general Zachary Taylor. Izvoljen je bil leta 1848, predvsem zaradi svojih zaslug v vojni proti Mehikancem. Kot kandidata ga je postavila republikanska stranka. Umrl je leta 1852, pred pretekom svojega mandata.

Drugi vojak je bil naslednji predsednik Franklin Pierce. Tudi on se je boril v vojni proti Mehiki. Rodil se je 1804, kandidiral je za demokratsko stranko. Izvoljen je bil leta 1852. Pod njegovim predsedstvom so se zaostrili spori med severnimi in južnimi državami Zveze. Umrl je v Concordu leta 1869.

Pierceju je sledil v tej funkciji James Buchanan, rojen 1791 v Pennsylvaniji. Leta 1821 je bil izvoljen v zbornico kot federalist, pozneje pa je prestopil k demokratski stranki. Bil je v več državnih funkcijah, med katerimi prištevamo poslaniško mesto v Petrogradu. Leta 1856 je bil izvoljen za predsednika in je skušal na vsak način preprečiti grozeči razdor med severnimi in južnimi državami zaradi vprašanja suženjstva. Njegova prizadevanja pa niso rodila uspeha. Umrl je leta 1868.

Abraham Lincoln je bil izvoljen na predsedniško mesto leta 1860. Izhajal je iz preprostih staršev in le z vztrajno voljo si je pridobil odvetniško izobrazbo. Stopil je v politiko kot republikanec in je vztrajno nasprotoval suženjstvu. Ko je bil imenovan za predsednika so se južne države uprle in izbruhnila je državljanska vojna, ki je trajala štiri leta. Leta 1864 je bil ponovno izvoljen za predsednika, a je bil 15. aprila 1865 ubit v nekem atentatu.

Ulisses S. Grant se je že kot mladenič vpisal na vojaško akademijo v West Pointu. Boril se je v vojni proti Mehiki, v državljanski vojni pa je dosegel čin generala in postal tudi vrhovni poveljnik severnih sil. Leta 1868 je bil izvoljen za predsednika; to mesto mu je bilo zaupano tudi na naslednjih volitvah. Umrl je leta 1885 zaradi raka v grlu.

Njegov naslednik Rutherford B. Hayes je bil odvetnik. V državljanski vojni se je udeležil bojev na strani severnih. Leta 1876 je bil izvoljen na republikanski listi za predsednika. Umrl je leta 1893.

Rojen leta 1831 v državi Ohio, je bil James A. Garfield najprej ljudskošolski učitelj. Tudi on se je s činom polkovnika udeležil državljanske vojne na strani severnih. Leta 1880 je bil izvoljen kot republikanski kandidat na predsedniško mesto.

Leta 1884 je v Belo hišo vstopil Grover Cleveland, ki je bil že dvakrat poražen pri prejšnjih predsedniških volitvah. Njegov naslednik je bil štiri leta pozneje Benjamin Harrison, ki je ostal na vladi osem let.

Harrisonov naslednik je postal William Mac Kinley. V državljanski vojni je bil tudi on v vrstah Severnih in sicer pod vodstvom bivšega predsednika Garfielda. Ko je bil še senator je predložil v Senatu znameniti zakon «McKinley Bill», ki je omejeval uvoz, za kar so bili prizadeti zlasti nemški in francoski gospodarski krogi.

Eden izmed najbolj znamenitih ameriških predsednikov je bil Theodore Roosevelt. Bil je holandskega pokolenja; ko je bil na univerzi se je posvetil zgodovini in je še za časa študijev napisal znamenito zgodovinsko razpravo. Bil je izvoljen za predsednika leta 1904 na republikanski listi. Umrl je leta 1919.

Naslednji predsednik William Hovard Taft je bil po poklicu odvetnik. Pred izvolitvijo za predsednika je bil guverner na Filipinih; po preteku predsedniškega mandata leta 1912 je postal predavatelj na univerzi Yale in leta 1921 predsednik Vrhovnega sodišča. Umrl je leta 1930, 73 let star.

Predsednik prve svetovne vojne, ki je tudi pri nas znan zaradi «Wilsonove črte» je Thomas Woodrow Wilson. Predsedoval je od leta 1912 do 1920. Izhajal je iz škotske družine. Ob izbruhu vojne je napovedal nevtralnost ZDA a leta 1917 je napovedal vojno Centralnim silam. Umrl je pozabljen leta 1924.

PEPA piše JUCI

Ljuba Juca!

Taka je nastala doba,
ki že traja mesec dni,
da politika neumna
nas iz krempljev ne spusti.

Prišli taki so dogodki,
prišle take so reči,
da za njih se vse zanima,
kar slovensko govori.

Tistim, ki imena naša
brišejo iz naših tal,
se pridružil v zadnjem času
je angleški general.

Saj si čula, kak' zabrenkal
spet fašistični je zvon,
saj si čula, kak' govoril
general je Winterton:

«Zakon tu je in ta zakon
vsak ga mora spoštovati;
kot vojak jaz torej moram
samo tega se držati». —

Torej čuj, gospod visoki,
kaj ti Pepa odgovarja,
ki le z ženskimi drugače
se zadevami ukvarja:

Zbirko zakonov napačno
v tej zadevi si odprl;
pod vplivom svetovalcev
pravi zakon si prezrl!

Narod Tvoj in narod naš
čast, življenje sta zastavila,
da fašistične zakone
temeljito bi odpravila.

Vojno dolgo in krvavo
z ramo smo ob rami bili,
da fašistične nadloge
se za vselej bi znebili.

Zdaj pa, Winterton preljubi,
isti bič v rokò si vzel,
ki nekdaj ga Mussolini
je nad nami zavihtel!

Nepravični bič izbila
bo iz roke zgodovina.
Vse gre mimo, a ostane
večna naša domovina!

Hune, Gote, Langobarde,
Obre, Nemce in Tatare
narod naš je že prenesel
in še Turke in Madžare.

Če vse te prestal je narod,
bo prestal tudi Lahone
in prestal bo tudi razne
Castrote in Wintertone!

Med vrstami

Javni napisi. List «Corriere della Sera» z dne 17. t. m. poroča: Milanski krožek «Gruppo coloniale Vittorio Bottego» je naslovil prošnjo na abesinskega cesarja, naj bi se v eritrejskem mestu Asmara ohranili razni javni napisi, ki so v zvezi s kolonialno zgodovino Eritreje. Cesar Negus je prošnji ugodil in zagotovil, da bodo v Asmari ohranjena imena ulic, kakor «Cardinale Massio, Duca degli Abruzzi, Garibaldi, Mazzini, Cadorna» itd.

Med vrstami. Tukaj je med vrstami cel dolg uvodni članek! Pomisliti je treba, da gre v Eritreji za zgodovino zadnjih 50 let, katero hoče črni cesar ohraniti. Drugod se pa dogaja, da se tisočletna imena z javnimi ukazi brišejo. Marsikateri belec bi šel lahko v šolo k afrikanskim črncem!

Najstarejšo znamko na svetu je pred kratkim odkupil neki Anglež za 52.000 dolarjev

Po stopinjah Lovrenca Koširja

V Avstriji so našli dvoje pisem z dvema najstarejšima znamkama, ene na svetu, druge pa na evropskem kontinentu. Veliko zanimanje v svetovnih filatelističnih krogih je vzbudila najdba tako imenovanega «Spittalskega pisma» z najstarejšo znamko na svetu. Pismo izvira iz leta 1837 in ima nalepljeno znamko v vrednosti dveh krajcarjev. Znamko je dal tiskati takratni upravnik pošte Franz Ehgartner, da bi s tem naznačil vplačilo odgovarjajoče pristojbine. To najstarejšo znamko na svetu, ki je očitno nastala po idejah Slovenca, upravnega uradnika Lovrenca Koširja, je pred kratkim odkupil neki Anglež za 52.000 ameriških dolarjev in sicer za darilo kraljici Elizabeti ob priliki njenega kronanja. Znano je namreč, da ima angleški kraljevski dvor eno najdragocenejših filatelističnih zbirk na svetu.

Prva znamka poštnega upravnika Ehgartnerja, najdena na Spittalskem pismu pa ni edini dokaz, da so Koširjeve ideje padle na plodna tla, čeprav je takratno poštno ministrstvo odbilo njegov predlog in s tem prepustilo slavo za uvedbo prve franko-znamke na svetu leta 1840 Angležu Rowlandu Hillu. Tudi Rowland Hill se je po naključju spoznal s Koširjevo idejo. Ko je spoznal praktičnost frankiranja pisem, se je z vsemi silami zavzel, da bi svoji domovini Angliji kot prvi državi na svetu nudil to praktično novost.

Pred dobrimi štirinajstimi dnevi so graški eksperti, med njimi direktor deželne biblioteke univerzitetni profesor dr. Fritz Popelka, končali s proučevanjem neke druge znamke, ki se nahaja na pismu, najdenem pred dobrim mesecem, ki ga je 15. februarja 1841 nekdo iz Feuerbacha v Zg. Avstriji poslal «Seiner Ehrwuerden Herrn Franc Ferster, Alumnus in Bischoefl. Seminaer zu Linz». To pismo so našli v zbirki znamk upokojenega sreskega načelnika dr. Brachmanna v Neukirchenu pri Altmuenstru, ki je po vojni zaradi pomanjkanja denarja bil primoran prodati svojo bogato filatelistično zbirko. Obdržal je samo pisma svojih prednikov. Ko je zvedel za «Spittalsko pismo», je dr. Brachmann tudi svoje staro pismo poslal v Graz, kjer so strokovnjaki po daljšem preučevanju ugotovili njegovo originalnost. Pismo dr. Brachmanna ima nalepljen košček modrega papirja s tiskanim napisom «Franco tutto». Ta listek je očitno izrezan iz večje pole, na kateri je napis «Franco tutto» bil natisnjen v določenih razdaljah. Vrednost znamke ni navedena, vendar ni nobenega dvoma, da gre tu za prvo franko-znamko na evropskem kontinentu. Tudi ni dvoma, da je upravnik pošte v Feuerbachu bil seznanjen z idejo Lovrenca Koširja, kajti vsi upravniki pošt so svojo službo takorekoč podedovali od očetov in dedov, so bili v medsebojnem sorodstvu in stalni izmenjavi misli. Tako kot se je upravnik pošte v Spittalu ob Dravi okoristil Koširjeve ideje, je tudi podjetni poštni upravnik v Zg. Avstriji poizkušal v svojem delokrogu uresničiti ideje genialnega Slovenca, ki je po številnih razočaranjih moral doživeti, da drugi žanjejo sadove in slavo njegovega dela.

D.

NOVE MLADINSKE KNJIGE

Miroslav Adlešič

Od mehanike do elektronike

Založba *Mladinska knjiga* je v svoji zbirki «Priroda in ljudje» posredovala mladini in vsem našim znanja željnim ljudem že vrsto dragocenih knjig. Naj omenimo samo Kratkočasnice iz fizike, iz kemije, Paberke iz fizike, Pogled v elektrotehniko, nadalje knjigo Mladi biolog, Mladi kemik, pa spet delo o zanimivosti matematike, knjigo iz življenja rib, pajkov in tako dalje. Vsem tem zanimivim izdajam se je zdaj priključila nova knjiga. Od mehanike do elektrotehnike, ki jo je napisal prof. Miroslav Adlešič. Ne samo, da je knjiga izredno obsežna, — šteje namreč čez pet sto strani velikega formata, — in izredno bogato ilustrirana ter opremljena s številnimi fotografijami. Ne samo to. Že snov sama, ki jo knjiga obravnava, je izredno zanimiva, privlačna in koristna vsakemu človeku, ki želi dobiti vpogled v skrivnosti moderne tehnike. Na drugi strani pa tudi način avtorjevega pripovedovanja, obravnavanja posameznih problemov in razlaganja zamotanih pojavov zasluži posebno omembo, saj daje knjigi značaj resnega dela, obenem pa poljudnoznanstvenega priročnika, namenjenega širokemu krogu bralcev. Kaj knjiga obravnava? Zadošča, da omenimo samo naslove posameznih poglavij, pa spoznamo, da je šele izdaja te knjige zamašila veliko vrzel v naši poljudno-znanstveni literaturi. Za uvod je avtor uvrstil poglavje o fizikalnem mišljenju v mehaniki, v katerem obravnava osnovne pojme mehanike, med njimi zlasti pojem sile, dela, storilnosti in energije. Naslednje poglavje je posvečeno strojem vsakdanjega življenja, ključavnici, mesoreznici, šivalnemu stroju in še nekaterim drugim. Za vsakogar bo še posebej zanimivo poglavje z naslovom Od rakete do reakcijskega motorja, saj v njem avtor tolmači najnovejša odkritja na tem področju. Vodne zgradbe, ladje in vodni promet, — to je naslov posebnega poglavja. Nato sledi trideset strani, posvečenih letalstvu, nakar so uvrščeni odstavki, v katerih razpravlja o tehniki pretvarjanja energije v današnjem atomskem stoletju, o sodobnih prometnih sredstvih na kopnem, o fotografiji in svetu barv in še o marsičem. Na koncu je dodano poglavje, ki predstavlja nekak uvod v elektroniko. V njem obravnava avtor problem televizije, radarja, radiosonde, zvočnega filma ter še nekatere druge probleme moderne tehnike. Razen tega sta še dve poglavji, posvečeni velikim možem; v enem so biografije mehanikov od Arhimeda do Einsteina, v drugem pa biografije utemeljiteljev elektrotehnike od Benjamina Franklina do Nikole Tesle.

Knjiga daje torej vpogled v skoraj vse skrivnosti moderne tehnike, pri čemer tolmači avtor tudi najnovejša odkritja. Vsa knjiga je pisana izredno zanimivo in vsakomur razumljivo. Zato si bodo ob njej nabrali novih spoznanj ne-le mladi bralci, temveč tudi starejši in bolj razgledani ljudje. Kajti v času, ko z vsemi sredstvi industrializiramo našo domovino, tehnika ne more biti več samo torišče strokovnjakov, temveč vseh naših ljudi. In prav k temu bo prav gotovo pripomogla nova knjiga, za katero smemo biti avtorju in založnici samo hvaležni.

Drago Kumer

Karlekove prigode

Založba *Mladinska knjiga* je nekako izven svojega rednega programa izdala knjigo, ki jo je pod naslovom «Karlekove prigode» napisal Drago Kumer. Ta knjiga predstavlja pravo odkritje, kajti ime avtorja je v slovenski literaturi doslej neznano. Naj v dokaz pomembnosti te knjige citiramo dvoje izjav uglednih slovenskih pisateljev. Takole piše France Bevk: «Karlekove prigode' sem takoj prebral in jih vračam s pripombo, da sem bil prijetno iznenaden. Mladi pisatelj je nedvomno talent, zna opazovati življenje in ga živo, napeto prikazovati s humorjem, ki bi mu lahko rekli smeh skozi solze; zakaj to ni samo prijetna mladinska zgodba, temveč je obenem tudi podoba časa in razmer, kar daje delu še posebno vrednost.» Miško Kranjec pa pravi: «Drago Kumer je s svojimi ‚Karlekovimi prigodami' veselo odkritje v naši literaturi. Zdrav, sočen realizem, zaenkrat še nekoliko po Prežihu ubran, vedrina in vera v življenje, poznavanje življenja, umetniški prijem — to so odlike tega pripovedovanja.» Tem besedam naših uglednih književnikov moramo skoraj verjeti. Toda ko preberemo «Karlekove prigode», se prepričamo o resničnosti teh navedb. V «Karlekovih prigodah» opisuje avtor utrinke iz svoje mladosti in to naravno ter preprosto. Odlikuje ga smisel za realizem ter smisel za humor, razen tega je vse delo prežeto z močnimi socialnimi in etičnimi idejami. Seveda delo ne dosega drugih svetovno znanih del, v katerih so slavni pisatelji opisali svojo mladost. To je razumljivo, če vemo, da je avtor štiriindvajset let star poděželski učitelj. Vendar je njegova knjiga veselo odkritje, saj nam obeta, da se bo Kumer razvil v res pravega pripovednika.

S. R.

O «Radijskih pravljicah» Draga Petkovška bo poročilo v številki od 25. decembra.

A. BUBNIČ — OTROCI POD LIPO

ZANIMIV PREDLOG, VREDEN PREMISLEKA

Ali bomo ustanovili fotoamaterski krožek?

Na seji glavnega odbora smo slišali med mnogimi tudi zelo zanimiv predlog o ustanovitvi fotoamaterskega kluba. Kdo v današnjem času še ni vzel fotoaparata v roke? To čudovito pripravo pozna sedaj že vsak otrok in spada med najbolj priljubljena božična in novoletna darila. Na vsakem izletu se najde nekdo, ki hodi s svojo škatlico okrog in snema svoje znance na film, da bi «zgodovinski dogodek» ostal še dolgo ovekovečen vsaj na sliki v družinskem albumu.

Vse te neštete ljubitelje fotografije druži skupna ljubezen do črno — bele umetnosti in le priznajmo, da zelo mnoge tudi prilično neznanje o osnovah te umetnosti. Trgovine s fotografskim materialom dobivajo vsak ponedeljek in tudi druge dni v tednu na tisoče poslikanih filmov, ki pa žal včasih ne koristijo ljubiteljem za nič drugega, kod da si z njimi zakurijo v zimskih dneh peč. Pa tudi, če je bila na filmu osvetlitev dobra prepogosto manjka cenjenemu znancu, ki je celo minuto stal lepo pri miru kos glave, ali pa je prelepa znanka kar naenkrat ob svoja stopala.

Vsem tem težavam bi prav lahko pomogel fotoamaterski klub, kjer bi začetniki dobili prve nazorne navke o osnovah fotografiranja, pozneje pa tudi prodrli v globine črno — bele umetnosti. Sicer je res, da obstaja na svetu na tisoče raznih fotografskih učbenikov, znanstvenih razprav in revij, vendar je pa tudi res, da si pošten smrtnik, ki se ni nikoli bavil z kemijo in optiko z vso to literaturo le težko pomaga. V klubu pa bi vsa zapletena vprašanja lahko pojasnili starejši tovariši — fotografski mojstri, ki jih je v Trstu precej.

Seveda se fotoamaterski krožek ne bo ukvarjal samo s takimi vprašanji in se bo lahko prav kmalu bavil tudi z zahtevnejšimi. Člani krožka bodo lahko sodelovali na različnih razstavah, pa zakaj ne — priredili bodo lahko tudi razstavo svojih del.

Fotoamaterski krožek bi potemtakem naše široko področje za udejstvovanje in to zlasti med mladino, kjer je izredno mnogo ljubiteljev fotografije. Prav zaradi tega pozdravljamo iniciativo SHPZ in upamo, da ne bo nova ideja ostala pozabljena in da bomo v kratkem lahko slišali, pa tudi zapisali, da se ljubitelji fotografije zbirajo v svojem klubu.

MEDNARODNI MUZEJ FOTOGRAFIJ V ZAGREBU

Na nedavni seji v Salzburgu je Mednarodna zveza foto- in kinoamaterjev sklenila ustanoviti v Jugoslaviji reprezentativen svetovni muzej umetniške fotografije. V njem naj bi bili zbrani vsi pomembnejši predmeti v zvezi z razvojem umetniške fotografije od prvih začetkov do njene sedanje visoke stopnje. Na plenemu Zveze foto- in kinoamaterjev Jugoslavije v Ljubljani, je bilo sklenjeno poveriti organizacijo muzeja odboru za Hrvatsko, ki je sklenil, da bo muzej v Zagrebu. Ta sklep Mednarodne zveze foto- in kinoamaterjev je lepo priznanje jugoslovanskim fotoamaterjem, ki so dosegli tako lepe uspehe na področju umetniške fotografije.

Filatelisti pozor!

Pripravljalni odbor za ustanovitev filatelističnega kluba bo od nedelje, 4. januarja 1953 dalje, prirejal redne nedeljske sejme za mlade filateliste, na katerih si bodo lahko izmenjavali znamke. Sejmi bodo v prostorih SHPZ v Ul. Roma 15-II vsako nedeljo od 9. do 11.30 ure.

V zimskem času je ena izmed priljubljenih športnih panog košarka, ki je zaradi malenkostnih stroškov dostopna vsem. Poskusite tudi vi, na stadionu «Prvi maj» je dovolj prostora za vse ljubitelje tega športa

Kako so prezimile živali

Bik se je skregal s človekom in šel po svetu. Gre skozi gozd in sreča ovna:

— Kam pa, prijatelj ček? — vpraša bik.

— Pred zimo bežim pa v tople kraje hitim! — odgovori oven.

— Z menoj pojdi! — reče bik.

Kreneta skupaj po svetu. Srečata svinjo.

— Kam, botra, kam? — jo vpraša bik.

— Na jug, na topel jug! — odvrne svinja.

— Kar z nama hodi! — jo povabita.

Mahnejo jo skupaj dalje. Naproti se jim priziblje gosak.

— Kam gre pot? — pobara bik.

— Od tòd v toplejše kraje — reče gosak.

— Dobro, pa kar z nami **kreni!**

Gosak se pridruži. Gredo dalje in naletijo na petelina.

— Kam si namenjen, slavni vitez? — spoštljivo vpraša bik.

— Na lepše, na lepše se mi mudi, kjer mraza ni, kjer mraza ni! — se postavi petelin.

— Potem pa kar z nami! — pravijo živali.

Gredo, gredo in se pogovarjajo:

— Kaj naj ukrenemo, bratje? Zima je na pragu. Kje se bomo greli?

Bik predlaga:

— Hišico si, bratje, sezidajmo! Drugače bomo poginili od mraza.

— He! He! — se hahlja oven. — Imam topel kožuh. Samo potipajte volno. Tudi brez hiše lahko prezimim.

— Naj bo zima še tako huda, jaz se je ne bojim! — pravi svinja. — Zarijem se lepo v zemljo in preživim zimo tudi brez bajte.

— Jaz pa lepo grem na séd na jelko, med gosto vejevje, eno perutnico razgrnem podse, z drugim se pokrijem in mraz mi ne more do živega. Prezimim kar pod vedrim nebom! — se pobaha gosak.

— A jaz? Ali nimam tudi jaz perutnic? Tudi mene ne bo konec brez hiše! — se šopiri petelin.

Vidi bik: Slabo kaže, sam bo moral zidati.

Postavi si lično hišico in jame v njej zadovoljno živeti. Pritisne hud mraz, da drevje poka. Pride oven in moleduje pred vrati:

— Pusti me, bratranec, v hišo, da se ogrejem.

— Ne pustim! — se jezi bik. — Saj imaš topel kožuh in lahko prezimiš na prostem.

— Ako me ne pustiš v hišo, tako butnem vanjo, da prebijem steno in tedaj boš tudi ti zmrzoval! — zažuga oven.

Misli, misli bik in si zmisli: Bolje popustiti ko zmrzovati. In pusti ovna v hišo.

Komaj oven leže k peči, že priteče svinja. Trese se od mraza in prosi:

Hu, mraz je, bratec, pusti me v hišo, da se ogrejem!

— Nàk, tega pa ne! — vpije bik iz hiše. — V zemljo se zarij in prezimi.

— Ako takoj ne odpreš vrat in me spustiš na toplo, spodkopljem bajto, da ti na glavo zropota!

Vidi bik: Ni drugega izhoda, popusti in sprejme svinjo v hišo.

Komaj je bik zaprl vrata, prihitita gosak in petelin.

— Pusti naju v hišo, da se ogrejeva!— vpijeta.

— Kaj še! — se norčuje bik. — Saj imata perutnice: Eno podse, drugo nase in prezimita.

— Ako me ne pustiš v hišo — vpije gosak, — izpulim mahovino iz špranj in tedaj boš zmrznil!

— A jaz — se zadere petelin, — zletim na streho in razbrskam zemljo, da ti bo mraz silil v bajto!

Bik ne ve, kaj in kako bi, nazadnje ju pusti v hišo.

Živijo tako na toplem in se menijo. Petelin se je ogrel in jame zlagati pesmice in po ves dan poje. Sliši lisica, kako lepo poje petelin in si zaželi petelinje pečenke. Toda kako naj pride do nje? Tuhta, tuhta in jo potuhta: Stopi do medveda in volka in jima reče:

— Ej, prijatelja, našla sem hrane za tri. Zate, medved, celega bika; zate, volk, debelega ovna, a zame samo mršavega petelinčka.

— Dobro, botra! — rečeta medved in volk. — Nikoli ne pozabiva tvoje dobrote. Pojdimo, da zakoljemo in se najemo.

Lisica ju pripelje do hišice. Medved pravi volku:

— Ti pojdi naprej!

A volk odvrne:

— E, prijatelj, tako ne gre! Ti si močnejši, ti pojdi naprej!

— Pa dobro! — zagodrnja medved in gre. Komaj stopi čez prag, nagne bik glavo in pritisne medveda k zidu, oven se zaleti pa sune medveda v lakotnico, da mu kar sape zmanjka, svinja ga jame gristi in mu puliti dlako, gosak prileti in mu kljuje oči, a petelin sedi na gredi in vreščí:

— Sèm z njim! Sèm z njim!

Volk in lisica slišita lomàstenje pa jo ucvreta, kolikor ju noge nosijo, a medved se otema, otema in ko se otme, prisopiha za volkom in lisico in jima pripoveduje:

— Uh, komaj jih nosim! Dobro so me zmikastili. Odkar sem živ, takega strahu nisem užil. Komaj stopim čez prag, skoči nadme baba z vilami pa po meni. Pritisne me k zidu. Tedaj priteče čudo ljudi, eden udriha po meni na vse pretege, drugi me ščiplje, tretji s šilom v oči bode, a eden sedi na gredi in se venomer dere: Sèm z njim! Oj, ko bi bil prišel še v njegove pesti, bi bilo po meni!

TONE ŠIFRER:

KMET in STVARI

VELIKI UKAZ

Začetek oktobra (1. X. 1941)

Iz trdih gub kamenite soteske, kjer razkazuje Sava odtenke smaragdne barve strmim stenam, kakor jo je uklenila lastna moč, z grobih govorniških odrov narave v stenah in gorah je prišel tih in odločen ukaz, da se pričenja pestri in skrivnostni obred njenega slačenja. Razodeto je bilo drevesom in grmom, gozdovom in polju, goram in nebu. Ah, kako različno so stvari zemlje sprejeleta klic, ampak vse so zardele, vsaka ob svojem času in v svoji barvi. Orehi in kostanji nestrpno temné, bukve so sàmo rdeče in rumeno zlato, jesenovi in drugi grmi so skoraj vijoličasto potemneli. Sele zdaj se je pokazalo, koliko različnih življenj se je skrivalo pod enovito barvo pomladi in poletja.

Ravnina še gori v nevidnih plamenih opoldanskih ur, drevesa pa zardevajo bolj in bolj, vendar počasi, neskončno počasi, obotavljajo se, da nobeno presramežljivo dekle ne tako.

Tega klica niso preslišale ne živali gozda, ne ptice, ki so pred njim nevidno pobegnile. Razumeli so ga gozdovi na gorah, ki so porjaveli kakor kmečki obrazi te dni, ko se je sonce nagnilo na južno stran in znova sije skoraj vsiljivo pod ogorele slamnike in rute. Zdaj se je razodelo, kako so bili ti gozdovi vse leto stegnjeni proti vrhovom, podobni ogromnim dlanem, ki neodvisno od časov venomer love slapove belkaste svetlobe, ki pada nanje s skalnih sten.

Menda je rosa ob tem ukazu kar otrpnila, nič več ne hlapi, jutranja čaka vederne in ves dan moči čevlje ljudem, ki hodijo po travnikih čez mladico. Ne more se braniti, da je ne bi otresale jerebice, ki zdaj zdaj gredo čez mlade setve in puščajo za seboj za čevelj široko svetlo zeleno sled. Na posevih, ki jim daje rosa eterično sivozeleno barvo, se vidi ta sled tako stvarna.

Stvari zemlje tudi drugače vedo, da je prišel njih čas, zakaj Večernica kaže nad Ljubnikom konec svojega loka, ki utone v zarjo. Na drugi strani neba ga gradita Mars in Saturn; slehern večer sta vsa rdeča, dokler ju višina ne očisti. Včasih prežene luna svetlo druščino neba, drugič pa samo šmarni križ nastopi svojo pot visoko nad sredino polja...

Zdaj je véliki čas, da pripravijo pozno sejane stvari zadnje seme. Ajda, trudna od megla in raznih vetrov, je napolnila vrhnje kobulje s črnimi zrni, dočim so spodnji, ki so pozno odcveli, še belkasti in kar nočejo misliti, da je tudi zanje prišel čas. Slednjič zapojejo z mrežami opremljene kose po njivah, kosci vežači hite, zakaj popoldnevi so kratki in večeri so temni, da ne moreš nikamor. Ajda šest dni ne ve, da je v kozolcu, nič ne ovene, iz vodenih rdečih stebel črpajo zrnja še zadnji sok, vendar je že bolan, ker ni več zvezan z zemljo in od tega soka je ajda samo rjava, n kdar črna in napeta kakor lica otrok. Kozolci so spet gostoljubno pripravljeni, da sprejmejo vase zadnjega plemenitega gosta, zakaj v vlažnih dneh pozne jeseni jih natlačijo samo še z gorsko steljo gozdov. Ajda se upira soncu, na pomoč morajo priti mrzli in suhi vetrovi od severa, da jo posuše.

Oktobrska jutra so polna zaupnih glasov, ki začno že na vse zgodaj dramiti tišino in noč, dokler je ne razbijejo. Ti glasovi so topli, malce zaspani, trudni od ranih ur in leta, vendar so po svoje živahni, kakor bi nekaj časa čutili, da so varni v megleni temi, ki leži okrog dvorov.

Zamolkli udarci jabolk z dreves so docela prenehali, ob popoldanskih urah se vsiplje s teh obranih in obrabljenih dreves že listje, pada na tla ob deževnih dneh, težko od vlage, in dež močneje šumi med njimi.

NABAVA SADNIH DREVESC

Kakršno sadno drevesce boš sadil, tak sadež boš užival. Za naše sadjarstvo pridejo v poštev drevesca koščičastega in pečkatega plemena

Sadna drevesca si lahko odgojimo sami, še bolj pogostoma pa si jih kupimo iz drevesnic. Najbolj zanesljiv pridelek sadja, po kakovosti in po količini, dajejo sadjarju drevesca, ki si jih sam skrbno odgoji doma. Pri takih drevescih je važno kakšno podlago imajo in kakšno žlahtno sorto je na to podlago cepil. To dejstvo je zlasti važno pri sadnem drevju koščičastega in pečkatega plemena, kateri plemeni prideta za naše tukajšnje sadjarstvo še najbolj v poštev. Obe ti plemeni imata namreč nešteto sort, ki imajo zelo različno vrednost že zaradi zunanjosti svojih plodov. Kakor pri domači odgoji tako moramo pri nakupu sadnih drevesc paziti in poznati podlago istih.

PODLAGE ZA KOSCICASTO PLEME

Češnje. Za srednje močne črešnje — nizkih, pritlikavih sploh ne gojimo — je zelo dobra rašelika, (Prunus mahaleb), ki jo dobimo pri nas po mejah in pašnikih. Na rašeliko cepimo lahko tudi višnjo. Visokodebelne češnje, ki so za naše razmere na splošno še najbolj priporočljive, se obnesejo najbolje, če so cepljene na divjaku ali divji češnji. Strokovnjaki in izkušeni sadjarji cenijo najbolj divjake, ki zrastejo iz semena svetlolubastih belic ali rdečic. Rjavolubasti divjaki iz črnic, oziroma iz temnočrnih plodov, se niso izkazali tako odporni proti raznim češnjevim boleznim kakor svetlolubasti.

Breskve so najbolj odporne in rodovitne, kadar so odgojene ali pa cepljene na divjake iz popolnoma zrelih koščic. Najboljšo podlago za breskve dobimo iz zrelih koščic domačih, starih in na pol divjih breskev, ki imajo razmeroma trdo koščico ter temnozeleno in kratko listje. Prav dobro uspevajo tudi breskve cepljene na mandeljne, vendar ne prizanese smolika tudi takim breskvam, zlasti ne na mokrih tleh.

Marelice. Ta zelo cenjen in razmeroma zahteven sad cepimo po večini na marelični divjak, ki je zrastel iz prav zrele koščice. Marelice uspevajo prav dobro, tudi če so cepljene na češpljo, predvsem vrste «aniolo». Ker te vrste hitreje rastejo kot marelični divjak, jih za ta sad še najbolj pogostoma rabijo za podlago.

Renklo in domače češplje razmnožujemo večinoma s koreninskimi izrastki, ali z navadnimi pogrebenci. Prav lepe sorte teh pa razmnožimo hitro, če jih cepimo na vsako češpljo ali slivo v širšem smislu besede.

PODLAGE ZA PEČKATO SADJE

Hruške. Nizkodebelne in hitro rodeče hruške, ki so za naše sadjarske in gospodarske prilike še najbolj priporočljive, dobimo ako iste cepimo na kutino. Izmed kutin se je za hruške še najboljše izkazala kutina sorte «Anžerska», ki jo drevesničarji enostavno označujejo s kratico «A».

Pritlične hruške in jablane cepijo v zadnjih desetletjih s prav dobrimi uspehi na podlago odbranega, posebnega paradiževca ali belega trna. Ta ima označbo «Malus EM IX» (EM je kratica za East Molling, kraj, kjer so odgojili to podlago paradiževca v raznih sortah, katerim so dali rimske številke namesto posebnih imen.)

Visokodebelne hruške in jablane pa morajo biti cepljene na divjaku pečkatega sadja.

Divjake pečkatega sadja odgojimo iz semena, ki je najboljše, če ga dobimo iz popolnoma zrelega, divjega pečkatega sadja ali ploda na pr. iz gozdnih lesnik in drobin ter tepk. Tako sadje daje razmeroma debelo in zdravo, odporno seme. Odbrano seme skrbno shranimo preko zime v primernem lesenem zaboju, kjer ga «stratificiramo» v ne preveč vlažnem pesku in ga obvarujemo pred mišmi. Zgodaj spomladi sejemo to seme v črno, rodovitno prst 2—3 cm globoko in v vrstah s primerno radaljo.

Jablane razmnožujemo s cepljenjem na enake podlage, kakršne uporabljamo za razmnoževanje hrušk.

Lupinasta drevesca dobimo po večini iz semena, oziroma iz ploda brez cepljenja. Seme mandeljnov in orehov prenese navadno lastnosti staršev brez znatnih sprememb, medtem ko je prav težko dobiti dobre sorte sadja iz semena koščičastega in pečkatega plemena. V tem pogledu naj omenimo le to, da je treba navadno preizkusiti tudi nad 5.000 drevesc — divjakov iz semena hrušk, preden naletimo na eno samo res dobro sorto, ki bi bila enakovredna drevesu, iz katerega je seme prišlo.

Pri odgoji, kakor pri nakupu sadnih drevesc je treba imeti na umu, da morajo tudi mlada drevesca v drevesnici dobiti dovolj svetlobe, zraka in hranilnih snovi, da se lepo razvijejo in nam dajo za sajenje močna in zdrava drevesca. Posebno moramo paziti pri nabavi mladih drevesc za sajenje, da so ta spodaj pri zemlji, oziroma v vratu — to je del med koreniko in deblom — močna in vsaj za palec debela. Tudi morajo imeti pravilno odgojena sadna drevesca že drugo leto po cepljenju krepko razvite vejice ter goste in močne korenine. Dolgih in tankih palic ter več kot tri leta starih in skrivljenih, pretrpljenih drevesc raje ne kupujmo in ne sadimo. Tudi naj bodo drevesca dobro zaraščena na mestu cepitve. Le taka, močno razvita in ravna ter zdrava drevesca, katerih podlaga in cepljena sorta so nam poznane in odgovarjajo talnim in podnebnim razmeram bodo v sadovnjaku lahko zrastla v lepo razvita in bogato rodeča sadna drevesca.

A. Č.

Žveplanje mladih vin

Letos so mlada vina zelo občutljiva za oksidacijske procese ali z drugimi besedami: mlada vina letos rada porjavijo

Letos so mlada vina zelo občutljiva za oksidacijske procese ali z drugimi besedami: mlada vina letos rada porjavijo.

To nagnjenje vina za porjavenje se ne kaže v celotni masi vina, temveč le na njegovi površini, kjer obstaja ob dostopu zraka možnost oksidacije. Ko je končano vrenje v sodu, ki zaradi vrenja ni bil do vrha napolnjen, in ne uhaja več ogljikov dvokis iz soda skozi kipelno veho, se zmanjša tudi temperatura mladega vina, ki se je precej dvignila zlasti med burnim vrenjem. Ogljikov dvokis, ki je težji kot zrak in ki je ves čas med vrenjem pokrival površino vina, začne vsrkavati ohlajeno vino, ker je pri znižani temperaturi topljivost ogljikovega dvokisa v vinu povečana. Na ta način nastane ta izolirna plast ogljikovega dvokisa vedno tanjša, redkejša in jo sčasoma posrka vino v celoti. Ker nad vinom ne more ostati prazen prostor, vdira od zunaj v ta prostor zrak.

Da se izognemo kvarnemu učinku, ki ga lahko povzroči na površini vina zrak ali bolje rečeno kisik zraka, se mora mlado vino po končanem glavnem vrenju napolniti do vrha čim prej. Kdor pravi čas zamudi, ker ni zasledoval poteka vrenja ali iz malomarnosti odlaša prvo napolnjevanje mladega vina ali, kakor je v prav primitivnem kletarstvu celo običaj, da se to važno delo enostavno opušča, ta mora računati vsako leto z močnejšim ali slabejšim porjavenjem in v vsakem primeru z znatnim poslabšanjem prirodne kakovosti vina.

Da se izognemo pri letošnjem vinskem letniku, ki je splošno nadpovprečno dober, možnosti porjavenja, je pravočasno žveplanje vina zanesljiv pripomoček, da ohranimo vino zdravo. V mnogih primerih bo potrebno, da zažveplamo vino v sodu že pred prvim pretakanjem.

S poskušnjami vina v čašah iz posameznih sodov, na katera vpliva nekaj časa zrak, lahko zasledujemo hitrost in jakost porjavenja. Jakost žveplanja je treba določiti v skladu z jakostjo porjavenja nastalega v določenem času v posameznih čašah. Četudi imamo opraviti z vinskim letnikom, ki je nastal v določenih okoliščinah, je lahko jakost porjavenja pri posameznih vinskih sortah, da celo pri isti sorti iz posameznih sodov celo različna.

Nujno potrebno je tako žveplanje vina v sodu v vseh primerih, kadar se izvede prvo pretakanje s škafi, pri čemer pride vino v veliki meri z zrakom v dotiko in je na ta način možnost porjavenja še večja.

V takih primerih se poslužujemo soli žveplaste kisline kalijevega metabisulfita, ki pod vplivom kisline vina razpade in se pri tem sprosti žveplasta kislina. Zaradi tega je kalijev metabisulfit v svojem učinku enak učinku žveplaste kisline. Pač pa moramo vedeti zaradi pravilnega dodavanja (doziranja) tega sredstva, da je v kalijevem metabisulfitu le 50 odst. žveplaste kisline. Kalijev metabisulfit se prodaja v tabletah po 10 gr, ki vsebujejo po 5 g žveplaste kisline.

To sredstvo raztopimo v vinu in ga vlijemo v sod ali pa obesimo skozi pilkino odprtino odtehtano množino kalijevega metabisulfata v čisti, redki krpici v vino. V obeh primerih je treba nato vino od zgoraj rahlo zmešati, da pride nastala žveplasta kislina enakomerno v dotiko z vinom.

V primerih nagibanja vina k porjavenju je potrebno navadno srednjemočno žveplanje. Ker učinkuje žveplasta kislina prav hitro, lahko učinek takega žveplanja vina v sodu prekontroliramo v čaši glede stanovitnosti na zraku.

Ob prvem pretoku, ko se loči drožje od čistega vina in ko se vino običajno tudi zrači, da se s tem pospešijo oksidacijski procesi, ki so potrebni za nadaljnjo izgradnjo vina, zlasti da se izločijo v čim večji meri beljakovinaste snovi, je na mestu močnejše žveplanje, izvzemši, da je bilo vino pred tem zaradi nevarnosti porjavenja že močnejše zažveplano, oziroma da pri kislih vinih ne oviramo z močnejšim žveplanjem naravnega zmanjšanja kisline. V tem primeru zadostuje rahlo žveplanje.

Pri pretakanju vina zažveplamo pripravljene sode, v katere pretočimo vino. Pri tem se poslužujemo najrajši azbestnih trakov žvepla, pri katerih žveplo, naneseno v tanki plasti na nezgorljivo azbestno podlago, ne kaplja. Seveda ne smemo pri večjih sodih zažgati istočasno večjega števila trakov. Da bo tudi v tem primeru učinek žveplanja zadovoljiv za sode in vino, morajo biti sodi ne samo snažni, dobro umiti, temveč tudi primerno usahnjeni.

Pri drugem pretoku v teku pomladi zadostuje slabše, samo rahlo žveplanje.

Uporaba žvepla glede kakovosti in količine je razvidna iz naslednje razpredelnice:

	Zveplanje			
	rahlo	srednje močno	močno	zelo močno
		Stevilo trakov		
Azbestni traki s ca. 5 g žvepla na 100 l vina	1/3	2/3	1	1 1/3
		Stevilo tablet		
Kalijev metabisulfit v tabletah po 10 g na 100 l vina .	1/3	2/3	1	1 1/3

Zračimo hleve tudi pozimi

Za dobro vzdrževanje živine, posebno v mrzlih in vlažnih zimskih mesecih, ne zadošča samo moderna konstrukcija hleva in izvedena ventilacija, temveč je potrebno uvesti tudi redno zračenje hleva skozi okna ali vrata. Tudi v bolj mrzlih dneh jih odprimo, seveda v toplejšem delu dneva in ne vse naenkrat, temveč postopoma. Nikdar pa ne odpirajmo nasprotnih si oken ali okna, ki stoji nasproti vratom kajti povzročeni prepih je živalim vedno škodljiv. Zato že pred nastopom večjega mraza dobro preglejmo vse stene in strop in luknje ter razpoke s slamo ali koruznico zamašimo.

Obrnimo pažnjo tudi na mesto, kjer skladiščimo seno in slamo, posebno še, če ima na ta mesta pristop hlevski zrak

Važnost gojitve navadne trstike

Rabimo jo za oporo trtam in raznim povrtninam kot so paradižniki, fižol itd.

Trstika je za naše ozemlje ena najvažnejših opor za trto in za nekatere povrtnine, kot so n. pr. paradižniki in fižol. Gozdovi so izsekani in uvoz lesa je otežkočen, zato moramo še bolj gojiti te sadike. Trstiki pa posvečamo, žal, premalo skrbi. Navadno dodelimo trstišču najbolj revna zemljišča, tista, ki jih ne moremo drugače izkoriščati. Premalo pazimo tudi, ko pripravljamo zemljo za nove nasade.

Predvsem moramo poznati življenjske zahteve in pravilni način vzgoje te rastline. Trstika ne uspeva povsod enako dobro. Ljubi milo, ali še bolj toplo podnebje. Najbolje uspeva v srednje rahli zemlji; ne prenese prevelike vlage niti ne suhih predelov. Zelo napačno je misliti, da trstika uspeva v vlažnih tleh. Če hočemo doseči s trstiščem večji uspeh, mu moramo globoko preorati in pognojiti s hlevskim gnojem. Trstiko sadimo navadno v jarke. Ti morajo biti vsaj 80 cm globoki in 1,5 m široki ter med seboj 4 metre oddalieni.

Trstika požene vsako leto nove poganjke. Razmnožuje se zelo hitro, ker se iz enega očesa razvijejo kar trije poganjki, iz katerih dobimo v dobro pognojeni in obdelani zemlji naslednje leto kar 10-12 poganjkov. Trstika se lahko razmnožuje tudi s ključi, le če imajo ti dobro razvita in zdrava očesa.

V sledečih letih ni dosti opravila s trstiko. Prvo leto po saditvi moramo zemljo dobro opleti in okopati ter pokriti z zemljo korenine, ki se vzdignejo na površje. Koristna je še ena pletev v juliju ali avgustu. V tem času lahko oberemo zeleno listje, ki prihaja v poštev kot krma posebno v suhih letih. Listje trstike lahko uporabimo za zeleno krmo in silažo.

V sledečih letih okopamo trstišče in osipamo korenine ter meseca julija ali avgusta oberemo listje. Od gnojil prihaja v poštev zreli kompost. Že v drugem letu po saditvi lahko dobimo prvi pridelek.

Hektarski donos trstičja je 30-35.000 sadik. Če računamo, da rabimo kolce trstike kot oporo vinski trti 2 leti in še eno leto kot raklje za povrtnino, moramo vsako leto obnoviti eno tretjino trstičja. Na celotnem STO imamo več kot 25 milijonov trt, ki jih gojijo v vrstah. Lahko rečemo, da uporabljamo vsaj pri polovici vinogradov kot oporo trti trstiko. In tudi skoraj edina opora paradižniku je ravno trstika. Če vse to upoštevamo, si lahko mislimo, koliko trstik potrebujemo letno. Cene trstiki so za naše razmere precej visoke, tako da imamo lahko trstiko za eno najbolj donosnih kultur, zato moramo to rastlino tembolj intenzivno gojiti.

V zemlji, na desni strani slike, ki ji niso primešali kriliuma, je ob enakem številu istovrstnih semenskih zrn, vzklil samo en fižol, medtem ko je v enaki zemlji, ki jo vidimo na levi strani slike, kateri so dodali to novo sredstvo vzklilo pet zdravih rastlin.

Odkritje novih sredstev za izboljšanje zemlje

Odkritje sestavine „krilium“, ki rahlja zemljo in nadomešča gnoi - Ko se bo „krilium“ pocenil, bo zelo primeren za množično uporabo v krajih, ki trpe zaradi suše

Charles Thomas, predsednik ameriške kemijske družbe Monsanto Chemical Company, je pred 10 leti sklenil, da bo skušal dognati, zakaj določene vrste težke, ilovnate zemlje ne dajejo dobrih pridelkov.

Zakaj — se je vprašal — so nekatere vrste zemlje porozne in jih je lahko obdelovati, medtem ko so druge, ki vsebujejo enake kemične snovi, lepljive, ko so mokre, in trde kot skala, ko so suhe. Odgovor na to vprašanje je bilo iskati v sestavi tal.

Če je mogoče težko zemljo izpremeniti s pomočjo organičnih snovi, kot sta šota in gnoj, v porozno, — je sklepal — bo morda mogoče doseči enake uspehe tudi s sintetičnimi snovmi.

Thomas je poveril raziskovalnemu oddelku podjetja nalogo, naj skuša prodreti do dna tega vprašanja. Potem ko se preizkusili več kot 700 sintetičnih kemičnih snovi, so raziskovalci ugotovili, da samo ena skupina v vodi raztopljivih sestavin, znana pod imenom polielektrolit, izpreminja težko, lepljivo zemljo v rahlo in drobljivo. Znanstveniki so se odločili za eno izmed teh sestavin in jo nazvali krilium. Kot polielektrolit vsebuje krilium negativne električne naboje, ki se spojijo s pozitivnimi naboji zemeljskih rudnin in tako povzročijo, da se trda zemlja razkroji v porozne delce ali agregate, katerih velikost je različna, od bucikine glavice do grahovega zrna.

Krilium označujejo za sintetični nadomestek naravnega humusa, ki ga primanjkuje težki, ilovnati ali blatni zemlji. Kriliuma ni prištevati med gnojila, ker ne vsebuje nikakih hranilnih snovi. Rastlinsko rast pospešuje, ker rahlja zemljo, ki potem lahko vrska in obdrži več vlage, postane lažje dostopna za zrak in v njej korenine lažje globoko poženejo. Znanstveniki so mnenja, da bo krilium najbolj koristil na tistih področjih, kjer vlada suša. Poleg tega pa to novo sredstvo preprečuje tudi erozijo tal, če ga primešamo vrhnji plasti zemlje. Pri kriliumu tudi ne pride do bakteriološkega razkroja, kot se to dogaja pri humusu, zaradi česar traja njegov učinek po nekaj let, tako vsaj trdijo znanstveniki. Po njihovem mnenju koristi en kilogram kriliumovega prahu zemlji prav tako, kot 200 kilogramov šotinega prahu ali humusa.

Odkritje kriliuma je v industriji vzbudilo veliko pozornost. V zadnjih treh letih so znanstveniki preizkušali njegove učinke. Nekateri ga imajo za najvažnejše odkritje, ki je sledilo odkritju kemičnih gnojil v 19. stoletju. Pri nekaterih poizkusih so ugotovili, da je povečal pridelek za 50 odst.

Čim se je izvedelo, da je družba Monsanto odkrila to novo sredstvo za izboljšanje zemlje, so si začela tudi druga ameriška kemična podjetja prizadevati, da bi našla kaj podobnega. K temu delu so pritegnila najboljše znanstvenike. Živahno tekmovanje je kmalu obogatilo tržišče z nadaljnjimi šestimi ali osmimi vrstami sredstev za izboljšanje zemlje.

Tisoči vrtnarjev so leta 1952 prvič preizkušali ta sredstva in ugotovili, da so koristna. Nekateri so se prepričali, da je seme bolje vzklilo, ker je zemlja, ki so jo prej pokrivale trde skorje, postala rahla in tako so nežne kali lahko prodrle na površje. Drugi so izjavili, da so imele njihove cvetlice večje cvete in da so pridelali mnogo več zelenjave.

Edina nepovoljna stran teh novih sredstev za izboljšanje zemlje je njihova visoka cena, kar ovira njihovo splošno uporabo v kmetijstvu.

Kemijski strokovnjaki, ki so v preteklosti rešili že toliko problemov cen, si vneto prizadevajo, da bi našli cenejše proizvajalne postopke. Neka družba gradi novo tovarno, katere gradbeni stroški bodo znašali 50 milijonov dolarjev, nova tovarna nekega drugega podjetja pa bo stala 40 milijonov dolarjev. Obe bosta dograjeni leta 1953 in pričakujejo, da bosta množično izdelovali cenena sredstva za izboljšanje kakovosti zemlje.

Čeprav znanstveniki priznavajo, da morajo o novih pripomočkih za izboljševanje zemlje dognati še marsikaj, so prepričani, da bodo ti pripomočki igrali nekoč zelo važno vlogo pri povečanju svetovne živilske proizvodnje.

SVET OKROG — KMETIJSKIH NOVOSTI

Ukrepi proti parkljevki in slinavki

Da bi zmanjšali velike izgube živine zaradi parkljevke in slinavke — te izgube cenijo v zadnjih 18 mesecih na 200 milijonov funtov šterlingov — je Mednarodna prehranjevalna in poljedelska organizacija ZN (FAO) na svoji zadnji dvodnevni konferenci ki je bila nedavno na sedežu organizacije v Rimu, predlagala načrt o neki vrsti zavarovanja živine, po katerem bi vsaka sodelujoča država za vsako glavo živine prispevala komaj tri in pol lire.

Ker cepiv proti parkljevki in slinavki ni mogoče hraniti dolgo časa, predlaga FAO ustanavljanje zalog virusov, ki povzročajo tri vrste parkljevke in slinavke, predvsem v vseh tistih državah, ki proizvajajo cepiva proti tej kruti živinski bolezni in sploh v vseh državah, kjer ta bolezen razsaja. Tako bi razpolagali s primernimi zalogami virusov za naglo proizvodnjo cepiva v primeru novih epidemij te hude živinske bolezni.

Za pobijanje te bolezni je britanska vlada sprejela naslednje štiri ukrepe: zakol obolele živine, zakol in cepljenje, vzreja proti bolezni odporne živine s cepljenjem in cepljenje živine na vseh tistih področjih, ki mejijo na področja, kjer ta bolezen razsaja.

POLOŽAJ KMETIJSTVA v kominformovskih deželah

Blesteče statistike, ki zakrivajo tragično realnost - Vsa trgovina s poljedelskimi pridelki mora skozi Sovjetsko zvezo

Preiskava, ki jo je pred kratkim izvedla FAO o kmetijskem in prehrambenem položaju v kominformovskih državah, postavlja popolnoma na laž kominformistično propagando, ki stalno govori o visoki produkciji, o izobilju in blagostanju.

Ni lahko poizvedovati glede vprašanj, ki zadevajo deželo, zaprto za sovjetsko žično ograjo. V taki deželi se v resnici samo šepeta in še to delajo samo redki, najpogumnejši. Poročila in stvarne podatke je lahko možno rekonstruirati le na podlagi nejasnih, čeprav resničnih podatkov; včasih se lahko tudi odkrijejo protislovja v tisku, kot se sploh to često dogodi tistemu, ki preveč laže.

Preiskava je predvsem ugotovila, da je poljedelska produkcija dežel Vzhodne Evrope še pod povprečno predvojno višino. Podatki, ki zadevajo kominformistične dežele, jasno kažejo, da je leta 1951 padla individualna letna količina agrarne produkcije (računana po količinah žita) povprečno na 335 kg od 370 in 400 kg, kolikor je znašala pred vojno, odnosno v letu 1950. To je v ostrem nasprotju s številkami o raznih letinah, ki so jih objavile prizadete vlade.

Po uradnih statistikah kominformističnih dežel naj bi bil pridelek krušnih žitaric v Bolgariji, Češkoslovaški, Vzhodni Nemčiji, Romuniji, Poljski in Madžarski leta 1951 največji, kar so jih dosegli po vojni; številke govorijo o skupno 573 milijonih stotov žita proti 556 milijonom leta 1950. Položaj prehrane pa postaja v nasprotju s tem izobiljem v skoraj vseh teh deželah vedno težji, kljub znatnemu zmanjšanju izvoza žitaric.

Po istih uradnih podatkih pa se je v Sovjetski zvezi pridelek žitaric v primeri z letom 1950 znatno zmanjšal. In vendar je Sovjetska zveza lahko izvozila v Zahodno Evropo — predvsem v Anglijo, Francijo in Italijo — okoli tri milijone stotov krušnih žitaric, za 27 odst. več kot leta 1950. V prvih štirih mesecih 1952 je poslala v Anglijo nadaljnjih 1,800.000 stotov pšenice, na podlagi pogodbe iz septembra 1951, ki predvideva dobavo 2 milijonov stotov pšenice in osem milijonov stotov krmilnih žitaric.

Vse to bi moralo v resnici presenetiti. Kako lahko Sovjetska zveza povečuje svoj izvoz kljub znatnemu zmanjšanju poljedelske produkcije, medtem ko je ugotoviti v njenih podložniških državah nasprotno? Ali so številke o bogati letini gladko izmišljene ali pa so te države prisiljene odstopati «matjuški» Rusiji velik del svojega pridelka kljub vsem težavam svojega lastnega gospodarstva. Pa naj bo že kakor koli, dejstvo je, da se prehrambeni položaj stalno slabša, ne glede na politično plat položaja. Z dokazi podprta poročila in točne izjave raznih potnikov govorijo jasno. Nobenega blagostanja, nobenega napredka.

Na Poljskem so posledice velike suše skupno z vedno večjim odporom kmetov proti pretiranim zahtevam vlade povzročile znatno zmanjšanje zalog v državnih skladiščih, racioniranje mesa in maščob in obvezno oddajo klavne živine.

V Romuniji je prehrambeno ministrstvo razdelilo za potrošnjo samo 42 odst. za leto 1951 določene količine mesa; pomanjkanje živine se občuti povsod. Od začetka 1952 tudi stalno naraščajo cene živil.

Tudi v Vzhodni Nemčiji se občuti vedno večje pomanjkanje maščob in mesa. Povečanje živinoreje je odvisno od pristanka Sovjetske zveze, ki je odredila, da se morajo dobave krmilnih žitaric opravljati po njej, da se «uravnovesi» izvoz industrijskih izdelkov, ki jih rabi Sovjetska zveza.

V Češkoslovaški je opaziti iste pogoje za zamenjavanje žitaric in strojev, zlasti znanstvenih instrumentov, ki jih odreja Sovjetska zveza. Vedno v večji meri prihajajo tudi točna poročila o popolnoma nevzdržnem prehrambenem položaju. Češkoslovaški dopisi poročajo sami, da je jajca mogoče dobiti le na črni borzi in da morajo delavci čakati v vrstah dolge ure, da dobijo kak kilogram krompirja — namesto da bi šli na delo.

Tak je dejanski položaj v deželah Kominforma. Trajne prehrambene težave in izredno počasno boljšanje kmetijske proizvodnje dokazujejo, kam pripelje politika, ki jo vodijo vlade, ki so navadne moskovske agenture.

* * *

Agrarno reformo v Indiji že izvajajo. V državi Uttar Pradesh, ki je najbolj obljudena indijska država, saj ima 63 milj. prebivalcev, so razdelili prebivalcem v 10.000 vaseh 30 milj. hektarov zemlje. Ta zemlja je prej pripadala majhnemu številu veleposestnikov, zdaj pa bo preživljala 12 milj. družin.

Charles Dickens: PICKWICKOVCI

166

Prevedel prof. dr. Fr. Bradač

Gospod Winkle ni več dvomil, kdo je to, zato je odprl vrata; in komaj je to storil, je smuknil gospod Samuel Weller noter, oprezno zaklenil, vtaknil počasi ključ v žep telovnika, premeril gospoda Winkla od glave do nog in rekel:

«Vi ste pa dober, mladi gspud, le kar je res.»

«Kakšno vedenje je to, Sam?» je vprašal jezno gospod Winkle. «Idite ven, gospod, takoj! Kaj ste mislili s tem?»

«Kua s tem mislem!» je odvrnil Sam, «ampk, gspud, tu je mal preveč, kokr je djala tista gspa, k se je kregala nad teste nikarjam, de i je predau svinjska pašteta, k je bla u nej sama mast. Kua jest mislem! No, tu ni blu naumen, le kar je res.»

«Odprite vrata in zapustite takoj to sobo, gospod,» je ukazoval gospod Winkle.

«Ta soba zapestim gspud, tista minuta, kedr jo zapestite vi,» je s poudarkom odgovoril Sam in nenavadno resno sedel. «Ce um pa vidu, de vas morm stupa rama udnest vn, pol um pa seveda ta soba mal prek zapustu, ket vi, ampk upam, de me na ute pugnal u skrajnast, kokr je reku t st grof, al kua je blu, ustrigl, k je ni mogu dubet z igla iz lupine in se je bau, de ja u moru med vratm zmečkat» in gospod Weller je po tem (pri njem nenavadno dolgem govoru) položil roke na kolena in široko pogledal gospoda Winkla v obraz, češ da se ne da premotiti. «Vi ste preveč prjatelsk razpuluženi, mladi gspud, le kar je res,» je nadaljeval očitajoče gospod Weller, «delat našmo dragmo gspude še takele težave, če si je že nalužu težave iz principa, ste hujš ket Dodson, gspud, in Fogga mam za prauga angela u prmer z vam.» Zadnja dva stavka je spremil z močnim udarcem po vsakem kolenu, del roke križem in spet sedel, kakor bi pričakoval opravičbo zločinca.

«Moj hrabri fant,» je rekel gospod Winkle in iztezal svojo roko; ves čas, ko je govoril, so mu šklefetali zobje od mraza, zakaj ves čas, ko mu je gospod Weller bral levite, je stal samo v spalni srajci. «Moj dobri prijatelj, čutim tvojo ljubezen do mojega izvrstnega prijatelja in mi je res žal, da sem mu še sam povzročil vznemirjenje. No tako, Sam, tako!»

«No, dobr,» je rekel Sam še kujavo, a vendar je spoštljivo stisnil roko, ki mu jo je ponujal gospod Winkle. «No, dobr, tkula morte bt, in veseu sm, de ste, zakaj če b tu ud mene udvisel, b mu na smou nubedn krivice delat, tu sm vam hotu puvedat.»

«To je lepo, Sam,» je rekel gospod Wikle. «Ampak zdaj pa v posteljo, Sam, in jutri se bova pogovorila o tem.»

«Hedu m je žou,» je rekel Sam, «ampk jest na morm it spat.»

«Ne moreš iti spat?» je ponovil gospod Winkle.

«Ne,» je zmajeval z glavo Sam, «tu na gre.»

«Menda nočeš reči, da se še ponoči odpelješ, Sam?» je tiščal vanj gospod Winkle, strašno presenečen.

«Ne, če s na ute tga ekstra želel,» je odgovoril Sam. «Ampk jest te sobe na smem zapstit. Gspudov ukaz je biu strog.»

«Nesmisel, Sam,» je rekel gospod Winkle, moram ostati tu dva ali tri dni, Sam, in ti moraš ostati pri meni in mi pomagati, da se snidem z neko mlado damo — gospodično Allenovo, Sam; morda se je še spominjaš, in jaz jo moram in hočem videti, preden zapustim Bristol.

Toda v odgovor na te načrte je Sam le resno zmajeval z glavo ter energično odgovoril: «Tu na gre.»

Slednjič, po dolgem dokazovanju in pojasnjevanju gospoda Winkla ter po odkritju, kaj se je zgodilo v razgovoru z Dowlerjem, je začel Sam vendarle omahovati in končno sta se dogovorila pod temile močnimi in glavnimi pogoji!

Da Sam odide in pusti gospoda Winkla pri miru v njegovem stanovanju pod pogojem, da sme odzunaj zakleniti vrata in odnesti ključ, s pristavkom, da morajo biti v primeru ognja ali druge nevarnosti vrata neprestano odprta. Da se napiše zgodaj zjutraj gospodu Pickwicku pismo in pošlje po Dowlerju, kjer bo prošnja, da bi dovolil Samu in gospodu Winklu še ostati v Bristolu v že omenjeno svrho in da bi odgovoril z obratno pošto: če bo odgovor povoljen, ostaneta še v Bristolu, če ne, se vrneta takoj v Bath, čim dospe odgovor. In slednjič se gospod Winkle zavezuje, da ne uporabi med tem niti okna, niti peči, niti drugega tajnega sredstva, ki so sedaj pri begu v modi. Ko sta to pogodbo končala, je Sam zaklenil vrata in odšel.

Bil je že skoraj spodaj, ko se je hipoma ustavil in vzel ključ iz žepa.

«Na tu, de b ga vrgu na tla, sm pa čist puzabu,» je rekel sam pri sebi Sam in se obračal nazaj. «Gspud je vnder jasen reku, de nej tu sturim, to je blo strašn naumen ud mene, de sm puzabu. Ampk kua,» se je razveselil, «tu lohka še jutr napraum.»

Ta misel ga je očitno potolažila: gospod Weller je vtaknil še enkrat ključ v žep, prešel ostanek stopnic, ne da bi ga vest pekla, in kmalu je trdno spal, kakor vsi prebivalci v hiši.

DEVETINTRIDESETO POGLAVJE

Gospodu Wellerju je poverjeno poslanstvo ljubezni, ki ga začne takoj izpolnjevati; s kakšnim uspehom izvemo pozneje.

Ves prihodnji dan je Sam vestno stražil gospoda Winkla, ker je sklenil, da ga ne izpusti izpred oči, dokler ne prejme jasnih ukazov od svojega gospoda. Čeprav je bila tenkovestna opreznost in čuječnost gospoda Wellerja gospodu Winklu zelo neprijetna, je rajši potrpel, kakor da bi z odporom povzročil, da bi ga gospod Weller s silo odpeljal, kar je že večkrat dovolj jasno napovedal v domnevi, da je to njegova dolžnost. Res bi nam ne bilo treba dvomiti, da bi Sam hitro zadostil svojim muham, ko ne bi bil tega preprečil hitri odgovor gospoda Pickwicka na pismo, ki mu ga je dostavil gospod Dowler. Skratka, ob osmih zvečer je vstopil gospod Pickwick sam v kavarno hotela «Pri grmu» in rekel smehljaje se Samu, da je vse dobro izvršil in da ga razrešuje službe stražnika.

«Mislil sem, da bo najboljše, če pridem sam,» je rekel gospod Pickwick gospodu Winklu, medtem ko mu je Sam slačil veliki plašč in potni pled, «da se prepričam, preden dovolim Samovo poslanstvo, da mislite s tisto mlado damo resno in pošteno.»

«Res iz vsega srca — iz vse duše,» je s poudarkom izjavljal gospod Winkle.

«Pomnite,» je nadaljeval gospod Pickwick in oči so se mu svetile, «da ste se sešli z njo pri naših izvrstnih, gostoljubnih prijateljih, Winkle. Bilo bi slabo plačilo, če bi se igrali lehkomiselno in brez dobrega premisleka z ljubeznijo te mlade dame. Tega ne bi dovolil, gospod — tega nikakor ne bi dovolil.»

(Nadaljevanje sledi)

PRIMORSKI DNEVNIK

VREME

Vremenska napoved za danes: Delno oblačno, nekoliko vetrovno. — Temperatura brez spremembe. — Včerajšnja najvišja temperatura v Trstu je dosegla 8.3; najnižja 4.2 stopinje.

RADIO

Opozarjamo vas na sledeče oddaje: **Jug. cone Trsta:** 17.40: Križem po Jugoslaviji v narodni pesmi. — **Trst II.:** 21.00: Liszt: Koncert za klavir št. 2. 22.00: Beethoven Fidelio, 1. dej. — **Trst I.:** 17.30: Simfonični koncert s sodelovanjem violinista Isaka Sterna. — **Slovenija:** 10.00: Dopoldanski koncert Slovenske filharmonije. 12.00: Oddaja za Beneške Slovence.

Tekma Jugoslavija - Zah. Nemčija zadnji važen dogodek nog. sezone

Današnja nogometna tekma med Jugoslavijo in Zahodno Nemčijo je v središču zanimanja športne javnosti obeh držav in — lahko rečemo — Evrope.

Jugoslovansko moštvo je sestavljeno iz boljših posameznikov medtem ko so Nemci boljši kot organska celota. Tehnično podrejenost bodo nadoknadili z veliko zagrizenostjo. Na tej tekmi bo lahko manjkalo prav vse, samo požrtvovalnosti z obeh strani ne bodo gledalci pogrešali.

Nekatere kritike moti sestava jugoslovanske enajstorice, predvsem desna stran napada Herceg-Ognjanov. Vendar je skoraj sigurno, da pripravlja vodstvo taktični načrt, da bi izkoristili prodornost desnega tandema. Nemci se bolj bojijo Bobka in Zebca, sicer pa so natančno proučili igro vseh reprezentantov Jugoslavije.

Herberg je dejal, da so Jugoslovani z lahkoto izločili njegovo amatersko moštvo, mnogo več dela pa bodo imeli s profesionalci.

Stadion v Ludwigshafenu lahko sprejme 80 tisoč gledalcev in je že popolnoma razprodan. Črnoborzianci so pridno na delu in posebno sedeži so dosegli zavidne cene. Tekma se bo začela ob 14 uri, sodil bo angleški sodnik Ellis.

Radio Koper bo prenašal drugi polčas nogometne tekme Jugoslavija - Zahodna Nemčija. Začetek oddaje ob 14.45.

NEMČIJA

1 Turek
3 Kohlmayer — 2 Retter
6 Schanko — 5 Posipal — 4 Eckel
11 Termath — 10 F. Walter — 9 O. Walter — 8 Morlock — 7 Rahu

Herceg 7 — Ognjanov 8 — Vukas 9 — Bobek 10 — Zebec 11
Cajkovski 4 — Horvat 5 — Boškov 6
Stankovič 2 — Belin 3
Beara 1

JUGOSLAVIJA

ZDA - Italija 5-0

Gardini in Rolando Del Bello izgubila v štirih nizih - Finalni dvoboj med Avstralijo in ZDA se bo začel 29. t.m.

SIDNEY, 20. — V polfinalnem srečanju teniškega tekmovanja za Davisov pokal je Amerika osvojila tudi dve poslednji zmagi v igrah posameznikov in s tem dosegla končni rezultat 5:0. Richardson je danes premagal Rolanda Del Bella s 7:5, 6:3, 5:7, 6:3, v poslednji igri pa je Gardini izgubil proti Trabertu. Rezultat 6:3, 5:7, 7:5, 6:3.

Richardson je začel dobro in nadmočno zmagal v prvih dveh nizih. V tretjem je mladi Američan prepustil iniciativo Del Bellu, v četrtem in zadnjem nizu pa zopet brez težav zmagal.

Kapetan ameriškega moštva Vic Seixas je prepustil svoje mesto mlademu Richardsonu misleč, da bo ta igral proti Cucellieju. Američani so menili, da je bivši italijanski prvak zaradi starosti preslab nasprotnik za Seixasa. V zadnjem trenutku pa je namesto Cucellija zaigral Del Bello, kajti to je bil edini način, da bi Italija dobila vsaj častno zmago.

Del Bello je imel nekaj izvrstnih trenutkov, vendar v celoti ni bil dorasel Američanu.

Gardini in Trabert sta do 7. gema v prvem servisu osvojila svoje servise, nato je Američan prišel v vodstvo s 5:3 in izkoristil drugo «set žogo» ter tako zmagal s 6:3. Italijanski prvak je s hitro in ostro igro vodil v drugem nizu s 3:1; po borbeni in napeti igri sta nasprotnika izenačila pri stanju 5:5. V 34. minuti je Gardini preigral Traberta, ki je bil na mreži, s tem osvojil odločilno točko in drugi niz z rezultatom 7:5.

Tretji niz je trajal 24 minut. Trabert je še vedno igral zelo ofenzivno in podil Gardinija iz kota v kot. Ameriški igralec je izgubil sedmi gem, a je nato zmagal v prihodnjem in izravnal stanje na 4:4. Njegova igra je prihajala vedno bolj do izraza, udarci so postajali vedno bolj točni in ostri. Gardini je izgubil tretji niz s 5:7, pa tudi v četrtem in zadnjem je njegova usoda bila zapečatena. Igra je obdržala iste karakteristike: Trabert na mreži in Gardini, ki na osnovni črti teče iz kota v kot in lovi žoge nasprotnika, včasih celo zelo uspešno.

Tako so gledalci še enkrat prisostvovali hudemu porazu evropskega moštva. V finalu bosta ponovno nastopili tradicionalni nasprotnici Amerika in Avstralija.

Primorski nogomet

Deveto kolo nogometnega prvenstva primorske podzveze. Branik - Primorje, igrišče v Solkanu ob 14. uri; Zarja - Pivka, igrišče v Sežani ob 10. uri; Železničar II Gorica - Garnizija JLA Vipava, igrišče v Novi Gorici ob 14. uri; Ilirija - Mladost, igrišče v Sežani ob 14. uri; Garnizija JLA Ajdovščina - Železničar Sežana, igrišče v Ajdovščini v ponedeljek 22. t. m.

Wolverhampton vodi

v angl. nogometni ligi

LONDON, 20. — Wolverhampton je igral neodločeno na igrišču Cardiffa in s tem še nadalje ohranil prvo mesto na lestvici angleške nogometne lige. Slabše se je godilo Sunderlandu, ki je z drugega mesta padel na četrto. Tradicija hoče, da Sunderland vedno izgubi proti Charltonu. Na drugo mesto se je povzpel West Bromwich s tesno zmago nad Tottenhamom. Tudi Arsenal igra iz nedelje v nedeljo bolje in popularno londonsko moštvo je trenutno na tretjem mestu.

Največje presenečenje angleške sobote: Sheffield je odpravil na tujem igrišču zmagovalca pokalnega tekmovanja, enajstorico Newcastla.

REZULTATI:

Arsenal - Aston Villa 3-1, Blackpool-Portsmouth 3-2, Cardiff-Wolverhampton 0-0, Charlton-Sunderland 3-1, Chelsea-Manchester United 2-3, Derby-Bolton 4-3, Liverpool-Preston 2-2, Manchester City-Stoke 2-1, Middlesbrough - Burnley 2-2, Newcastle-Sheffield Wednesday 1-5, West Bromwich-Tottenham 2-1.

BEOGRAD, 20. — Šahovski velemojster Svetozar Gligorič je odpotoval na turnejo po Makedoniji. Odigral bo vrsto simultank in imel v važnejših krajih nekaj predavanj o svojih vtisih z beograjskega šampionata.

BEOGRAD, 20. — Radio Beograd bo v nedeljo prenašal drugi polčas mednarodne nogometne tekme Nemčija Jugoslavija. Začetek prenosa ob 14.45.

Naš tedenski pregled

(Nadaljevanje s 3. strani)

telo tega dogodka komentirati, kot da ne bi dobro vedeli, da tudi ZDA nimajo diplomatskih stikov z Vatikanom in da je zaradi odločne reakcije ameriškega javnega mnenja nedavno celo spodletel Trumanov namen, da pošlje k papežu vsaj svojega osebnega zastopnika.

Zato so se v Ameriki oglasili samo listi, ki spadajo v Hearstov ali MacCormickov sistem, listi, ki podpirajo razne republikanske reakcionarne skupine od Tafta na desno, s katerimi je sam Eisenhower zdi se, v precejšnjem konfliktu. Ti ameriški reakcionarni krogi pa se niso razjezili samo zaradi Vatikana, čeprav sicer ne varčujejo s podporo svojim reakcionarnim bratom po vsem svetu, temveč zaradi ponovnega dokaza, da Jugoslavija nima nobenega namena, prodati svojo neodvisnost za skledo leče.

KINO

V TRSTI

Rossetti. 15.00: «Člen 519 kazenskega zakonika», C. Greco.
Excelsior. 14.30: «Junaška dolžnost».
Nazionale. 15.00: «Obtožilno pismo», L. Young, B. Sullivan.
Fenice. 14.00: «Osvojitev Zapada»
Filodrammatico. 14.30: «Prihajajo tanki», S. Cochran, M. Aldon.
Arcobaleno. 14.00: «Plašč», Renato Rascel, Y. Sanson.
Astra Rojan. 14.00: «Osvojitev Zapada», G. Cooper, J. Arthur.
Alabarda. 14.00: «Krvava vrtnica»
Ariston. 14.00: «Neptunova hči»,
Armonia. 14.00: «Prekleto zlato»,
Aurora. 13.30: «Junaški kapitani»,
Garibaldi. 14.00: «Totò in rimski kralji», A. Sordi, A. Tieri.
Ideale. 14.30: «Mož, ki je prišel od daleč», B. Donlevy.
Impero. 14.30: «Yorški razbojnik»,
Italia. 14.30: «Helena plača dolg»,
Viale. 14.30: «Oče postane mati»,
Kino ob morju. 14.00: «Cirano de Bergerac», J. Ferrer.
Moderno. 14.00: «Sama s svojim kesom», J. Crawford.
Massimo. 14.30: «Vohun z jezera»,
Savona. 14.00: «Dva tedna ljubezni, J. Powell.
Secolo. 14.00: «Hong Kong», J. Chandler, E. Keyes.
Ferroviario. (S. Vito). 14.00: «Spone preteklosti», B. Aherne.
Vittorio Veneto. 13.30: «Zločini brez kazni», A. Sheridan.
Azzurro. 14.00: «Poljub opolnoči», K. Grayson, M. Lanza.
Belvedere. 14.00: «Zadnji Mehikanec», J. Hall.
Marconi. 14.30: «Knjiga o džungli».
Novo cine. 14.00: «Skrivnost V-3» Glenn Ford.
Odeon. 14.30: «Branilec Manile»,
Radio. 14.00: «Odpadnikovo znamenje», R. Montalban.

RADIO

NEDELJA, 21. decembra 1952

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

254,6 m ali 1178 kc

8.00 Poročila. 8.15 Jutranja glasba. 8.30 Za naše kmetovalce. 13.00 Promenadni koncert. 13.30 Poročila. 13.45 Glasba po željah. 14.30 Iz domačih logov in gajev. 15.00 Z mikrofonom med našim ljudstvom: Med našimi vojaki. 15.20 Zabavni orkestri in marsikaj vmes. 16.30 Slušna igra: «Kres» po noveli Kovačeviča. 17.40 Križem po Jugoslaviji v narodni pesmi. 18.30 Slovenska pesem ob slovenskem Jadranu. 19.00 Večerne vesti. 23.10 Glasba za lahko noč. 23.30 Zadnja poročila.

TRST II.

306.1 m ali 980 kc-sek

8.00 Jutranja glasba. 8.15 Poročila. 8.30 Lahke melodije. 9.00 Kmetijska oddaja. 9.30 Zabavna glasba. 11.15 Komorna glasba. 12.00 Vesela glasba. 12.15 Operni dueti in zbori. 12.45 Poročila. 13.00 Glasba po željah. 14.30 Lahki orkestri. 15.00 Prokofjev: Aleksander Nevski, cantata. 15.40 Ritmična glasba. 16.00 Malo za šalo — malo zares. 16.30 Rapsodije in fantazije. 17.00 Priljubljene melodije. 17.30 Plesna čajanka. 18.10 Parada evropskih godb. 18.30 Pestra operetna glasba. 19.00 Iz filmskega sveta. 19.45 Poročila. 20.00 Jugoslovanski motivi. 20.35 Pestra glasba. 21.00 Liszt: Koncert za klavir št. 2. 21.20 Saint Saens: Uvertura in rondo capriccioso. 21.30 Izbrana lirika. 21.40 Večerne melodije. 22.00 Beethoven: Fidelio — 1. dejanje. 23.00 Gavotte in minuetti. 23.15 Poročila. 23.32 Polnočna glasba.

TRST I.

8.45 Odlomki iz oper. 15.05 Lahka glasba. 15.30 Prenos drugega polčasa tekme italijanskega nogometnega prvenstva. 16.30 Igra orkester pod vodstvom Sidneya Torcha. 17.00 Orkester ritmov in pesmi. 17.30 Simfonični koncert s sodelovanjem violinista Isaka Sterna. 19.15 Plesna glasba. 20.35 Humoristična enciklopedija. 21.15 Melodični orkester. 22.00 Koncert «Malih dunajskih pevcev». 23.30 Plesna glasba. 24.00 Cesar Giulio Viola: «Lahko noč».

SLOVENIJA

327,1 m, 202,1 m, 212,4 m

8.15 Lahka glasba. 9.00 Literarno-glasbena oddaja: Pesniki «Besede». 9.40 Solistična glasba. 10.00 Dopoldanski koncert Slovenske filharmonije. 11.00 Od pravljice do pravlice. 11.30 Zabavne melodije. 12.00 Oddaja za Beneške Slovence. 12.15 Slovenske narodne pesmi. 12.30 Poročila. 12.40 Hammond orgle v ritmu. 13.00 Pogovor s poslušalci. 13.10 Želeli ste — poslušajte. 15.00 Poročila. 15.10 Operetna glasba. 15.30 Za naše kmetovalce. 16.30 Honore de Balzac: Kako sem postal opat (rad. igra). 17.15 Promenadni koncert. 18.15 Slovenske narodne pesmi pojo in igrajo dobri radijski znanci. 19.20 Glasbena medigra. 19.40 Zabavna glasba. 20.00 Prenos akademije v počastitev dneva JLA. 22.00 Poročila. 22.15 Za ples in razvedrilo.

PONEDELJAK, 22. dec. 1952

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

254,6 m ali 1178 kc

11.00 Igra orkester ILA iz Portoroža. 11.30 Žena in dom. 13.30 Poročila. 14.40 Domači zvoki. 17.30 10' kmečkih ansamblov. 18.15 Najlepše arije — najboljši pevci. 19.00 Poročila. 23.10 Glasba za lahko noč. 23.30 Poročila.

TRST II.

306,1 m ali 980 kc-sek

11.30 Zabavna glasba. 12.00 Sodobna Anglija. 12.45 Poročila. 13.00 Pestra operna glasba. 13.30 Kulturni obzornik. 13.40 Mendelssohnove skladbe. 14.00 Poročila. 14.15 Zmerni ritmi. 17.30 Plesna glasba. 18.15 Haydn: Koncert za čelo in orkester v D-duru. 18.41 Schuman: Otroški prizori. 19.15 Pestra glasba. 19.45 Poročila. 20.00 Operetna glasba. 20.40 Lahke melodije. 21.00 Književnost in umetnost. 21.30 Večerne melodije. 22.00 Beethoven: Fidelio, 2. dejanje. 23.00 Zmerni ritmi. 23.15 Poročila. 23.32 Polnočna glasba.

TRST I.

11.30 Simfonična glasba. 12.15 Ženska ura. 12.30 Ritmi in pesmi. 14.00 Nastop kitarista Carlosa Montoya. 18.00 Plesna glasba in pesmi. 19.25 Veliki simfonični orkestri. 21.05 Vokalno — instrumentalni koncert s sodelovanjem sopranistke M. Carosio in tenorista G. Campora. 23.30 Plesna glasba.

SLOVENIJA

327,1 m, 202,1 m, 212,4 m

12.00 Lahke glasbe. 12.30 Poročila. 12.40 Zabavna glasba. 13.10 Pester spored slovenskih narodnih pesmi. 15.10 Solistična glasba. 16.00 Scene in arije iz oper. 17.15 Zabavna glasba. 18.00 Pester spored lepih melodij. 18.40 Poje Mariborski komorni zbor. 19.40 Igra Ljubljanski plesni sekstet. 20.10 Simfonični koncert Radia Ljubljana. 22.00 Poročila.

Dr. N. GIGLIA
ZDRAVNIK KIRURG ZOBOZDRAVNIK
Izdeluje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. — Zdravi z najmodernejšimi sistemi.
Sprejema od 9. do 13. ure in od 15. do 20. ure.
TRST - Ul. Torrebianca št. 43 (vogal Ul Carducci) - Tel. 71-18

Mizarji podjetniki kmetovalci! Deske smreke mace smreke in trami lesov in trame nudi najugodneje
CALEA TRST viale Sonnino 24 tel. 90441

KNJIŽNIČARJI IN DRUŠTVENI GOSPODARJI!
Oskrbite svojim članom prijetne zimske večere s tem, da jim nudite «PRIMORSKI DNEVNIK».
Najbolje, da se nanj kar naročite.

Naročbe za Jugoslavijo
«PRIMORSKI DNEVNIK» stane: posamezna št. din. 10.— mesečna naroč. » 210.—
Naroča se pri: AGENCIJI DEMOKR. INOZ. TISKA Ljubljana - Trg revolucije 19 - Poštn. p. 198 - Tel. 20-009.
Naročnine vplačajte na tek. račun št. 606-90332-7.

KROJAŠKI SALON
M. MOZETIČ
Trg Garibaldi 11, tel. 90-280
za dame in gospode
NAJMODERNEJŠA IZ DELAVA TAJERJEV, PLAŠČEV, OBLEK, ITD.
Velika izbira, dobrega in modernega blaga najfinejših tovarn.
PLAČILNE OLAJŠAVE

Prvovrstne likerje, žganje in sirupe dobite pri stari TVRDKI **JAKOB PERHAUC**
Posebnost: krema maršala, slivovka, tropinovec, jajčni brandy
TRST, Ul. Xidias 6 - Tel. 96332

Krojaška delavnica
za dame in gospode
CARLO MILETICH
TRST, UL MILANO 25 - III
Ima v zalogi vzorce
«LA SARTOTECNICA» - Milano
Solidna in točna postrežba

AVTORIZIRAN GEOMETER
prevzema vse posle za vknjiženje zemljišč in izdeluje načrte stanovanjskih hiš po ugodnih cenah. — Pojasnila in pomoč pri zidanju po načrtu «Aldisio».
UL. MACHIAVELLI 17, VRATA 7

RADIO POSTREŽBA TOČNA
POPRAVILA VSEH VRST RADIOSPREJEMNIKOV
CENE ZMERNE
STANKO VODOPIVEC
DOLINA 63

PALACE HOTEL V PORTOROŽU
vabi na
Silvestrovanje
katero bo v vseh prostorih hotela igral bo priznani plesni orkester
Preskrbljeno bo za veselo zabavo, dobro večerjo in pijačo, vsi prostori bodo ogrevani. — Po želji rezerviramo mize.
Prevoz na Silvestrov večer od Skofij z avtobusi «Adrija» skozi Koper, Izolo in Strunjan za Portorož ob 17., 18., 19. in 20. uri. — Povratek v jutranjih urah.
VABLJENI VSI!
Informacije pri «Adria - Express», Ul. Fabio Severo 5-b tel. 29243.

Velika izbira vseh vrst kuhalnikov in štedilnikov na plin, tekoči plin, elektriko, les in premog, najboljših znamk - Električni hladilniki in hladilniki na led - Najlepši darilni predmeti, servisi iz porcelana, umetniške keramike, stekla in kristali

Prvovrstno posrebreni pribor in pribor iz nerjavečega jekla
Vse za gostilne, bare, dom in kuhinjo
PLAČILNE OLAJŠAVE
Tvrdka KERŽE
TRTS - Trg sv. Ivana 1
(Piazza S. Giovanni - Tel. 50-19)

NAJLEPŠI BOŽIČNI DAR
DRAGO PETKOVŠEK
RADIJSKE PRAULJICE
Ilustracije: prof. GROM

RAZVESELITE SVOJE DRAGE!

UVOZ
IVAN RIBARIČ
ZALOGA TRDEGA LESA IN GORIVA
IZVOZ
URADI: UL. CRISPI TEL. 93-502
Skladišče: Ul. delle Milizie št. 17-18 - Tel. 96-510

ZTT ZALOŽNIŠTVO TRŽAŠKEGA TISKA dr. z o. z.
Telefon 95873
TRST UL. MONTECCHI 6
VSAKOVRSTNE PLOŠČE ZA MOTORJE ZNAČKE ITD.
GRAVIRANJE NA ALUMINIJ ANTIKORODAL MEDENINO BAKER ALPAKO, NERJAVEČE JEKLO ITD ITD

Stara in znana tvrdka
TULIAK RODOLFO
ki se je preselila v
Ul. della Guardia 15
tel. 95089

z zadovoljstvom obvešča svoje odjemalce, da ima na razpolago novo vrsto šivalnih strojev svetovne znamke
SIMCA KAYSER
s križnim šivom za gumbnice, vrtrjevanje gumbov in čipk ter vezenje brez okvira.
25-letno jamstvo. Naprodaj rabljeni pogloblјivi stroji in v omaricah. Vzamemo v račun in dobro plačamo rabljene stroje. Popravila z jamstvom. Obročno odplačevanje po 50 lir dnevno brez predplačila. Brezplačen pouk v vezenju.

Odgovorni urednik STANISLAV RENKO — UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI št. 6 III. nad. — Telefon številka 93-808 in 94-638. — Poštni predal 502. — UPRAVA: ULICA SV. FRANCISKA št. 20 — Telefonska številka 73-38 — OGLASI: od 8.30 - 12 in od 15 - 18 — Tel. 73-38 — Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca trgovski 60, finančno upravni 100, osmrtnice 90 lir — Za FLRJ za vsak mm. širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 10 din. — Tiska Tiskarski zavod ZTT — Podružn. Gorica Ul. S. Pellico 1-II. Tel. 33-82 — Rokopisi se ne vračajo.

NAROČNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900, polletna 1700, celoletna 3200 lir. Fed. ljud. repub. Jugoslavija: izvod 10, mesečno 210 din. Poštni tekoči račun za STO ZVU Založništvo tržaškega tiska Trst 11.5374 — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska Ljubljana Trg revolucije 19 tel. 20-009 tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 606-90332-7 — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D. ZOZ. - Trst.